

2023-03-31

Förslag till genomförandeplan BSAP och NEAES 2022-2030	2
Sammanfattning	2
1. Aktionsplaner för gemensamt arbete i Östersjön och Nordsjön.....	3
2. Övergripande om Sveriges nationella genomförandeplan för BSAP och NEAES	6
3. Svenskt genomförande av BSAP och NEAES 2021-2030, per temaområde.....	8
Temaområde: Biologisk mångfald (inkl. förlust och störningar av havsbotten)	9
Temaområde: Fisk och fiske	19
Temaområde: Övergödning.....	24
Temaområde: Farliga ämnen	31
Temaområde: Marint skräp	36
Temaområde: Sjöfartens miljöpåverkan.....	41
Temaområde: Undervattensbuller	48
Temaområde: Klimat	51
Temaområde: Tvärgående frågor	54
4. Resurser.....	58
Förkortningar	60

Förslag till genomförandeplan BSAP och NEAES 2022-2030

Sammanfattning

I detta dokument presenteras en plan för genomförande av aktionsplanerna Helcom BSAP och Ospar NEAES, som båda är viktiga ramverk för havsregionalt gemensamt arbete.

I dokumentet föreslås, per tematiskt område i aktionsplanerna, det genomförande som myndigheterna ansett vara rimligt och prioriterat för Svensk del. Genomförandet har i första hand kopplats till pågående eller planerade nationella processer, och tillkommande insatser som krävs har beskrivits. Åtgärdsansvariga myndigheter har identifierats. Förslagen bygger på att vi nyttjar synergier mellan Helcom- och Ospararbetet men också med andra pågående nationella och internationella processer.

Aktionsplanerna har som målår 2030. Genomförande för många av åtgärderna behöver utvecklas över tid, antingen i nationella fora eller i gemensamt arbete med grannländer i regionen. Förslagen i denna plan baseras på kunskapsläget 2023, vilket kan ändras framöver. Uppskattningar av resursbehov med mera kan ändras.

En modell för nationell samordning, uppföljning och rapportering kring BSAP och NEAES föreslagits, som syftar till att öka genomförandegraden och takten.

Om Sverige vill kunna påverka de andra länderna att öka genomförandetakten behöver vi kunna peka på ett aktivt genomförande från svenskt håll. Med denna plan och genomförandemodell hoppas vi att Sverige ska leverera starkt i det gemensamma arbetet i havsregionerna, för ett effektivt åtgärdsarbete.

För att nå BSAP och NEAES mål behövs aktivt svenskt deltagande i arbetsgrupper och ett starkt engagemang från olika nivåer i den svenska miljöförvaltningen såsom ledningar på berörda myndigheter, utredare och handläggare som arbetar praktiskt med åtgärder, samt andra experter såsom forskare. Förutom långsiktig tillgång till resurser som skapar kontinuitet, krävs politiska prioriteringar och samverkan över sektorer, förvaltningsnivåer och mellan länder.

1. Aktionsplaner för gemensamt arbete i Östersjön och Nordsjön

Inom kommissionerna för genomförande av havsmiljökonventionerna i Nordostatlanten (Ospar, Osparkonventionen) och Östersjön (Helcom, Helsingforskonventionen) har beslutats om nya aktionsplaner med mål och aktiviteter som ska nås och genomföras fram till 2030. Beslut fattades på ministermöten under 2021. De tidigare strategierna hade nått sina målar och i ljuset av omfattande utveckling av internationella ramverk för havsmiljöfrågor (såsom FN:s mål för hållbar utveckling, EU:s ramdirektiv för vatten och havsmiljön) samt statusbedömningar av havsmiljön var de i behov av uppdatering. Mål för flera frågor i de tidigare strategierna har inte uppnåtts (t.ex. övergödning, farliga ämnen marint skräp och biologisk mångfald) samtidigt som nya hot upptäckts inklusive ökade påverkan från klimatförändring och havsförurning.

Som avtalsparter i Helsingforskonventionen¹ från 1974 och Osparkonventionen² från 1992 är Sverige bunden av internationell rätt att arbeta för att nå konventionernas mål. Idag kräver också EU:s havsmiljödirektiv³ havsregionalt samarbete, vilken sker inom ramen för genomförande av dessa konventioner. Inom Helcom och Ospar sker samarbete mellan regeringskanslier och förvaltande myndigheter, vilket gör dem till lämpliga plattformar för att driva på för åtgärdsarbete samt för att tillämpa forskningsresultat.

Arbetet i konventionerna samverkar med, och anpassas till, utveckling som också sker inom andra fora (t.ex. EU:s strategi för Östersjön:s region; FN:s mål för hållbar utveckling). Därför har vi i denna genomförandeplanering lagt stor vikt vid att koppla havsregionala planerna till nationella och internationella åtgärder.

¹ Helsingforskonventionen är en havsregional miljökonvention för Östersjöområdet, inklusive Kattegatt. Konventionen gäller för hela avrinningsområdet. Parter är Danmark, Estland, Finland, Lettland, Litauen, Polen, Sverige, Tyskland, Ryska Federationen och EU

² Osparkonventionen är en havsregional konvention för skydd och bevarande av havsmiljön i nordost Atlanten, inklusive Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Irland, Island, Luxemburg, Nederländerna, Norge, Portugal, Schweiz, Spanien, Sverige, Tyskland, Storbritannien, och EU.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG av den 17 juni 2008 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Ramdirektiv om en marin strategi)

Helcom Baltic Sea Action Plan

I Östersjöområdet utgör [Helcoms aktionsplan för Östersjön \(BSAP\)](#) den centrala överenskommelsen för att nå god miljöstatus i havsmiljön. Aktionsplanen innehåller nationella och havsregionala åtgärder och baseras på gemensamma beslut av Helsingforskonventionens parter, där även Ryssland och EU ingår. Den första BSAP beslutades 2007.

Länderna runt Östersjön konstaterade 2018 att god miljöstatus inte uppnåtts i Östersjön trots omfattande insatser, och att förnyade ansträngningar behövs. Aktionsplanen uppdaterades därför år 2021⁴ och den uppdaterade BSAP⁵ förväntas gälla till 2030. Inför uppdateringen analyserades även genomförandet av tidigare BSAP⁶. Planen innehåller nu nya eller uppdaterade åtgärder inom flera temaområden än tidigare, och även uppdaterade målsättningar för Östersjöns miljöstatus.

Genomförandet av 2021 års BSAP kommer kunna följas via ett webbaserat verktyg⁷, som även kommer att användas för gemensam uppföljning av den uppdaterade BSAP inom Helcom. Där följs genomförandet av nationella åtgärder för respektive land, och för åtgärder som genomförs gemensamt i Helcom (t.ex. ta fram gemensamma vägledningar, uppdatera eller ta fram nya rekommendationer). Genomförande av gemensamma åtgärder följs även upp löpande inom Helcoms arbetsgrupper, och ansvar fördelas mellan länderna för att leda arbetet. I vissa fall sker genomförande av gemensamma åtgärder via projekt eller löpande inom arbetsgrupperna. För svensk nationell uppföljning, se kapitel 3.

Till positiv utveckling under genomförandet av den tidigare planen från 2007 kan bland annat räknas tydligt minskad tillförsel av näringsämnen och vissa farliga ämnen till Östersjön. Helcoms statusbedömning för havsområdet redovisas var 6:e år (State of the Baltic Sea Report⁸), där utvecklingen kan följas över tid.

BSAP finns översatt till svenska⁹

⁴ Helcom webbsida om 2021 Ministerial Meeting: Updating the Baltic Sea Action Plan <https://helcom.fi/helcom-at-work/ministerial-meetings/2021-lubeck/> tillgänglig 20/3 2023.

⁵ Helcom webbsida om BSAP <https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/> tillgänglig 20/3 2023.

⁶ Rapporter om BSAP genomförande 2018 (<https://helcom.fi/wp-content/uploads/2019/06/Implementation-of-the-BSAP-2018.pdf>) samt 2020 ([Status-of-implementation-of-BSAP-actions-and-recommendations-2020-v9.pdf](https://helcom.fi/wp-content/uploads/2020/09/Status-of-implementation-of-BSAP-actions-and-recommendations-2020-v9.pdf) (helcom.fi) tillgängliga 20/3 2023.

⁷ Helcom Explorer, <https://maps.helcom.fi/website/HELCOMexplorer/> tillgänglig 20/3 2023.

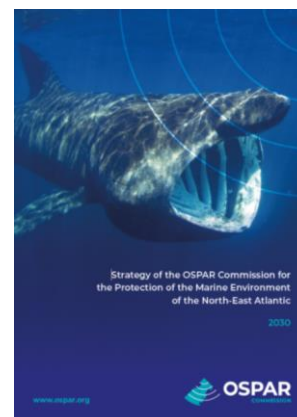
⁸ State of the Baltic Sea report <https://www.havochvatten.se/planering-forvaltning-och-samverkan/internationellt-samarbete-och-konventioner/konventioner/helcom---skydd-av-den-marina-miljon-i-ostersjon/bedomning-av-ostersjons-tillstand-2018.html> tillgänglig 20/3 2023.

⁹ HAVs webbsida om BSAP <https://www.havochvatten.se/planering-forvaltning-och-samverkan/internationellt-samarbete-och-konventioner/konventioner/helcom---skydd-av-den-marina-miljon-i-ostersjon/aktionsplan-for-miljon-i-ostersjon.html>

Ospar North East Atlantic Environment Strategy

Beslutet om en uppdaterad miljöstrategi för Nordostatlanten, North East Atlantic Environment Strategy ([NEAES 2030](#)), fattades av Ospar i oktober 2021. Arbetet med uppdateringen har pågått sedan 2018 och har involverat ett stort antal experter och observatörer runt hela Nordostatlanten.

NEAES 2030 är inte ett rättsligt bindande dokument men anger en riktning och ambition för Ospars arbete inom den havsregionala havsförvaltningen i Nordostatlanten fram till 2030. Det är också ett centralt dokument för Sveriges arbete med att uppnå god miljöstatus i svenska havsområden när det gäller samordning med andra länder i havsregioner. NEAES 2030 innehåller både långsiktiga mål och operativa mål för att förverkliga den centrala visionen av *ett rent, friskt och biologiskt mångsidigt nordöstra Atlanten som användes hållbart*¹⁰. Strategin har bäring på åtgärdsarbetet inom havsmiljöförvaltningen och samordningen av genomförandet av EU:s havsmiljödirektiv, samt även internationella havsfrågor t.ex. UN Konvention för biologisk mångfald och UNCLOS avtalet om biologisk mångfald bortom nationell jurisdiktion (BBNJ). Genomförandet av strategin behöver samordnas mellan Ospars avtalsparter, observatörer och andra kompetenta organisationer inom regionen och inom den globala havspolitik.

Inom NEAES 2030 har Ospar länderna kommit överens om 12 långsiktiga strategiska mål och cirka 50 operativa mål att nå fram till 2030 för att förbättra havsmiljön i Västerhavet och Nordostatlanten fördelat mellan fyra temaområden (rena hav; biologiska mångsidiga hav; produktiva hav; och hav som är motståndskraftiga gentemot till klimatförändring och havsförsurning). Dessa mål kommer i första fall att genomföras och förverkligas genom havsregionalt samarbete inom de utpekade Ospar kommittéerna och dess arbetsgrupper. Sverige kan bidra till detta arbete t.ex. genom att leda arbetet eller stödja vissa insatser.

Det havsregionala genomförandet av NEAES 2030 kommer kunna följas via ett webbaserat verktyg¹¹, som kommer att användas för gemensam uppföljning. En del av de operativa mål kopplas till nationell genomförandet av befintliga Ospar åtgärder (beslut och rekommendationer). Fortsatt nationellt genomförandet av befintliga Ospar beslut och rekommendationer kommer ytterligare att stödja detta samarbete i Västerhavet och Nordostatlanten. Dessutom kan det förväntas att nya Ospar beslut och rekommendationer kommer att definieras och antas till följd av det havsregionala gemensamma arbete med andra operativa mål inom NEAES 2030 vilka in sin tur behöver genomföras nationellt.

Målen i NEAES finns översatta till svenska¹².

¹⁰ A clean, healthy and biologically diverse North-East Atlantic Ocean, which is productive, used sustainably and resilient to climate change and ocean acidification

¹¹ [Implementation Plan 2030 | OSPAR Commission](#) tillgänglig 20/3 2023.

¹² HaVs webbsida om NEAES [Ospars miljöstrategi för Nordostatlanten 2030 - Konventioner - Planering, förvaltning och samverkan - Havs- och vattenmyndigheten \(havochvatten.se\)](#) (publiceras vår 2023)

BSAP, NEAES och Sveriges miljömål

Åtgärderna i BSAP och NEAES kommer också att bidra till att uppnå Sveriges miljökvalitetsmål, särskilt Hav i Balans, Ingen övergödning, Giffri miljö, Ett rikt växt- och djurliv samt Levande sjöar och vattendrag. Bland annat pekar precisering nr 1 under Miljömål Hav i balans samt levande kust och skärgård på att God miljöstatus enligt Havsmiljöförordningen ska nås. Målsättningen är, särskilt efter EU-kommissionens beslut 2017¹³, att i hög grad koppla nationellt arbete till konventionsarbetet där man gemensamt tar fram indikatorer och tröskelvärden för vad länderna bedömer vara god miljöstatus. Åtaganden och mål kan därför i stor utsträckning uppnås genom gemensamma och överlappande åtgärder och incitament. Det är viktigt att maximera synergieffekterna och samordna åtgärdsarbetet inom konventionerna med det som sker i andra förvaltningsprocesser, t.ex. Åtgärdsprogrammen för havsmiljön¹⁴ och Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram¹⁵. Resonemanget utvecklas under kapitel 2 nedan, och kopplingar tydliggörs i respektive temakapitel.

2. Övergripande om Sveriges nationella genomförandeplan för BSAP och NEAES

Havs- och vattenmyndigheten fick 2021 i uppdrag att samordna berörda svenska myndigheters genomförande av Helcoms uppdaterade aktionsplan för Östersjön (BSAP) och Ospars miljöstrategi för Nordostatlanten (NEAES). Framtagande av förslag till genomförandeplan för BSAP och NEAES har inom detta uppdrag skett under ledning av Havs- och vattenmyndigheten i samarbete med Naturvårdsverket, Statens jordbruksverk, Transportstyrelsen och Kustbevakningen. Förslag på genomförande togs fram inom tematiska arbetsgrupper där flera berörda myndigheter bjöds in att diskutera de specifika åtgärderna och övergripande ansatser. Synpunkter på generella frågor, t.ex. planens format och innehåll inhämtades även från myndigheterna vid gemensamma möten och korrespondens.

Om planens upplägg

Genomförandeplaneringen som presenteras nedan ska ses som en ingång till hur genomförandet ska ske, men den innehåller inte alltid en fullständig beskrivning av hur varje åtgärd ska genomföras. Detta av flera skäl:

- Planen behöver vara adaptiv, dynamisk, då åtgärdsomförande i många fall behöver utvecklas i samverkan med andra processer eller andra länder under kommande år

¹³ Kommissionens beslut (EU) 2017/848 av den 17 maj 2017 om fastställande av kriterier och metodstandarder för god miljöstatus i marina vatten, specifikationer och standardiserade metoder för övervakning och bedömning

¹⁴ Havs- och vattenmyndigheten (2021) Marin strategi för Nordsjön och Östersjön, Åtgärdsprogram för havsmiljön 2022-2027 enligt havsmiljöförordningen, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2021:20

¹⁵ Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för Sveriges fem vattendistrikt: <https://www.vattenmyndigheterna.se/atgarder/atgardsprogram.html>, tillgänglig sida 20/3 2023.

- Åtgärds genomförande sker i många fall inom (eller kopplat till) andra förvaltningsprocesser, exempelvis det svenska åtgärdsprogrammet för havsmiljön¹⁶ och Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för Sveriges fem vattendistrikt¹⁷

Det genomförande som myndigheterna ansett vara rimligt och prioriterat föreslås per åtgärd. Genomförandeförslaget beskrivs i kapitel 3 per temaområde, tillsammans med myndigheternas analys av prioriterade frågor att hantera inom konventionsarbetet, relaterat till svenskt åtgärdsarbete i övrigt, resursfrågor, mm.

Eftersom genomförandeplanen inte innehåller alla detaljer har vi i stället föreslagit en strukturerad process för uppföljning, samordning och rapportering av arbetet.

Begreppet "åtgärder" omfattar i detta dokument insatser av olika typer, bland annat överenskommelser om konkreta åtgärder för att minska belastning och öka skyddet av Östersjöns miljö, framtagande av gemensamma tillståndsbeskrivningar och vägledningar, kartering av verksamheter och naturtyper. I rapporten används genomgående ordet åtgärder som liktydigt med "actions" eller "measures".

Inom Oskar NEAES uttryckts flera operativa mål i vid mening och kan innebära att Oskar antas överenskommelser om en rad åtgärder under kommande år eller utför riktade insatser. Planering av arbete med statusbedömning, problemanalys och framtagning av underlag till möjliga åtgärder sker löpande i Oskars arbetsgrupper och s.k. NEAES uppgifter (tasks) är överenskomna som en bas för detta gemensamma arbete att genomföra de operativa mål. Eftersom denna konkretisering av NEAES operativa mål sker löpande och berör på samarbete mellan alla Oskar länder utgår den här genomförandeplan från de mer konkreta åtgärderna inom BSAP. Genomförandeplanen kopplar ihop NEAES-mål och-BSAP åtgärder och ger en prioritering och en inriktning för Sveriges deltagande i det gemensamma genomförandet av NEAES inom Oskar.

Nationell uppföljning av genomförande BSAP och NEAES

Uppföljning, samordning och rapportering av genomförandet sker enligt följande modell, beroende på om åtgärden genomförs nationellt i Sverige, eller om den genomförs gemensamt med andra länder.

När det gäller genomförande av havsregionalt överenskomna åtgärder som ska genomföras NATIONELLT och som beslutas av regeringen:

- bör regeringen peka ut en eller flera myndighet(-er) som ansvariga för genomförandet av respektive åtgärd.
- vid tidpunkt för rapportering till Helcom/Oskar av nationella åtgärder begär regeringen, som Sveriges delegationsledare, in underlag om åtgärds genomförande från åtgärdsansvarig myndighet(er).

¹⁶ Havs- och vattenmyndigheten (2021) Marin strategi för Nordsjön och Östersjön, Åtgärdsprogram för havsmiljön 2022-2027 enligt havsmiljöförordningen, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2021:20

¹⁷ Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för Sveriges fem vattendistrikt: <https://www.vattenmyndigheterna.se/atgarder/atgardsprogram.html>, tillgänglig sida 20/3 2023.

- Has- och vattenmyndigheten bör ansvara för sammanställning av underlag till regeringen. Varje åtgärdsansvarig myndighet rapporterar i sin tur in till HaV.
- För att säkerställa att genomförandet och rapporteringen sker som planerat, tas en översiktlig sammanställning fram regelbundet av status i genomförandet av alla nationella åtgärder samt med förslag på uppdateringar, ändringar i åtgärdsansvar etc. I sammanställningen ingår avstämning med motsvarande uppföljning inom Åtgärdsprogram för havsmiljön/Åtgärdsprogrammen för vattenmiljön där sådana kopplingar gjorts, samt mellan BSAP och NEAES. Vid genomgången kan åtgärderna specificeras ytterligare.
- Vidare behöver de myndigheter som representerar Sverige i arbetsgrupper eller kommittéer ta ett övergripande pådrivande ansvar, samt ansvar att förmedla information och inspel, för de åtgärder och mål som sorterar under deras arbetsgrupp/kommitté.

Gällande genomförandet av åtgärder som ska genomföras GEMENSAMT inom havskonventionerna (uppdatera eller ta fram nya vägledningar, rekommendationer osv), så kan även dessa inkluderas i uppföljningen av de åtgärder där Sverige har beslutat att bidra eller leda arbetet. För uppföljning och rapportering av havsregionalt (gemensamt) genomförda åtgärder ansvarar i första hand den myndighet som representerar Sverige i respektive arbetsgrupp eller kommitté. Underlag behöver tas fram av de myndigheter som fått åtgärden tilldelad.

3. Svenskt genomförande av BSAP och NEAES 2021-2030, per temaområde

Härunder delar vi in i kapitel efter temaområden, och beskriver översiktligt¹⁸ genomförandeförslag för åtgärderna. Där föreslås även en ansvarsfördelning för respektive åtgärd. Med ansvar för genomförande avses följande:

- För åtgärder som ska **genomföras nationellt** i Sverige: Åtgärdsansvarig myndighet förväntas se till att åtgärden genomförs på det sätt som myndigheterna bedömt vara relevant för Sverige genomförs, och att lämna underlag för rapportering om åtgärden. I vissa fall behöver samordning ske med andra deltagande myndigheter, och ev. ytterligare aktörer. I vissa fall är åtgärden redan genomförd i Sverige eller pågår löpande, och då bedöms inga ytterligare aktiviteter som nödvändiga förutom en rapportering till Helcom/Ospar.
- För åtgärder som **genomförs gemensamt med andra länder**: Vid gemensamt genomförande kan Sverige leda det gemensamma arbetet (lead eller co-lead), bidra, eller endast bevaka frågan. Åtgärdsansvarig myndighet svarar för att det åtagandet genomförs, inklusive samordning av deltagande från svenska myndigheter. Den myndighet som representerar Sverige i respektive arbetsgrupp eller kommitté ansvarar övergripande för de åtgärder som genomförs inom gruppen, dvs. att bevaka och kommunicera kring dem. Om åtgärden genomförs under ledning av annan avtalspart, aktör eller projekt, förväntas myndigheterna följa utvecklingen och bidra med svenska synpunkter.

En myndighet kan även listas som deltagande i arbetet enligt ovanstående. Deltagande myndigheter förväntas lämna underlag till åtgärdsansvarig myndighet för respektive åtgärd,

¹⁸ Respektive myndighets specifika "ansvar" för genomförandet återges inte i nedanstående kapitel, men har i underlagsmaterialet definierats per åtgärd.

arbetsgrupp eller kommitté i genomförandet och vid rapportering av åtgärden. Som deltagande räknas inte ordinarie myndighetssamverkan, stöd via betalda uppdrag, myndighet som kan komma att beröras sekundärt, eller vars åtaganden inte förändras pga. åtgärden i fråga.

För vissa åtgärder är det ännu inte tydligt hur genomförandet kan ske eller vad det kommer innebära. Ytterligare genomförandeplanering behöver ske efter hand. Att en myndighet utpekas som åtgärdsansvarig myndighet i förslaget till genomförandeplan innebär inte att resurser finns på plats för hela genomförandet av BSAP och NEAES 2021-2030. Det kan alltså behövas ytterligare resurser (utöver de som myndigheten redan har för sin uppgift att delta i Helcom/Ospar) för att klara att uppfylla svenska åtaganden i BSAP och NEAES. På samma sätt kan åtgärder som bedömts som pågående/planerade vara beroende av resurser genom de processer som hänvisats till. Se vidare i kapitlet om Resurser.

Bedömningen att detta genomförande är rimligt är gjord utifrån de kunskaper vi har om åtgärderna idag, och förutsättningarna att genomföra dem, detta kan komma att ändras framöver. Därför är planen tänkt att fungera som bas för en fortsatt levande process.

I nedanstående kapitel beskrivs endast mycket kortfattat motiveringen till åtgärderna, dvs bakomliggande miljötillstånd, belastningsproblematik, trender, källor, mm. Därutöver hänvisas till andra dokument där mer ingående information finns att tillgå. Syftet med detta är att undvika repetition och hålla denna genomförandeplan så kortfattad som möjligt, så att fokus ligger på praktiskt genomförande.

Temaområde: Biologisk mångfald (inkl. förlust och störningar av havsbotten)

Situationen för den biologiska mångfalden är allvarlig i både Östersjön och Västerhavet. Flera av de indikatorer som används för att bedöma tillståndet hos fåglar, däggdjur, fiskar och livsmiljöer indikerar en dålig status. I båda havsområdena finns också arter och habitat vars existens är akut hotad. Övergödning, farliga ämnen, marint skräp, buller, fiske och främmande arter är alla belastningar som påverkar den biologiska mångfalden i den marina miljön. Även påverkan i kustnära områden, som till exempel habitatförlust av lekstränder kan påverka marina arter negativt. Effekten av vissa av dessa belastningar kan komma att förstärkas av den förväntade klimatförändringen.

Åtgärderna i BSAP och NEAES kring biologisk mångfald medverkar till att nå (främst):

Sveriges miljömål:

- *Hav i balans samt levande kust och skärgård*
- *Ett rikt växt- och djurliv*
- *Levande sjöar och vattendrag*

God miljöstatus i havsmiljön enl. Havsmiljöförordning (2010:1341) föreskrifter HVMFS 2012:18: God miljöstatus, bilaga 2 del A och miljö kvalitetsnorm C.3, C.4, D.1, D.2, bilaga 3)

FN SDG mål, bl.a. mål: 14.2, 14.4, 14.5

Påverkan på havsbotten belyses särskilt i både i Helcom och Ospar. I Östersjön och Västerhavet finns stora områden där minst 80% av havsbotten bedöms vara störd av mänskliga verksamheter och många biotoper och arter är i ogynnsamma status för bevarande.

Åtgärdsarbetet för att skydda den biologiska mångfalden krävs riktade åtgärder för att främja biologisk mångfald, såsom inrättandet av marina skyddade områden och åtgärder för att skydda och bevara specifika arter och habitat. Dessutom behövs minskade belastningar från mänskliga aktiviteter för att säkerställa ett hållbart nyttjande av havsmiljön i respektive konventionsområde.

Åtgärder för marina skyddade områden, skydd och bevarande av arter och habitat samt restaurering i Helcom och Oskar

Både Helcom och Oskar har sedan lång tid arbetat för att inrätta ett ekologiskt koherent nätverk av marina skyddade områden. Genom både BSAP (B1) och NEAES (S5.01) har länderna förbundit sig att till år 2030 skydda minst 30% av havsområdet. Detta ska ske genom att inrätta ytterligare marina skyddade områden eller så kallade OECMs (Other Effective Area-based Conservation Measures, andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder) som gynnar biologisk mångfald. Genom dessa överenskommelser bidrar havskonventionerna direkt till liknande mål i EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030 och den nya strategiska planen för biologisk mångfald inom CBD som antogs i slutet av 2022. I BSAP (B1) ska länderna också inrätta zoner med olika nivå på restriktioner för negativa mänskliga verksamheter som kan motsvara strikt skyddade områden enligt EU:s biodiversitetsstrategi. Inom Oskar finns samarbete om områdesskydd i Nordostatlanten bortom nationell jurisdiktion som en del av insatserna mot 30% målet (S5.01) som även inkluderar förvaltningsåtgärder (S5.02, S5.03).

Både BSAP och NEAES inkluderar åtgärder för skydd och bevarande av arter och habitat utöver områdeskydd, exempelvis förvaltnings eller bevarandeplaner för mobila arter som sälar (B17, B19, B20) och tumlare (B8) men även arter och habitat som Oskar och Helcom har rödlistat som hotade eller minskande i Östersjön (B22, B23, B28, B29) eller nordostatlanten.

BSAP och NEAES innehåller ett antal åtgärder för att minska förluster och störningar på havsbotten som uppstår från mänskliga aktiviteter (B64-68, S9.01; S64-S68).

Dessutom lyfts restaurering som en viktig pusselbit i havsförvaltning. Genom både BSAP (B26, B27) and NEAES (S6.01, S6.02) har konventionsparterna åtagit sig att identifiera livsmiljöer som är lämpliga att restaurera samt att genomföra restaurering av dessa. Som grund för arbetet har man i Helcom beslutat att ta fram en aktionsplan för restaurering och i Oskar en havsregional strategi för restaurering. Genom dessa åtaganden bidrar havskonventionerna direkt till liknande mål om restaurering i EU:s strategi för biologisk mångfald för 2030 och till uppfyllandet av den rättsakt om restaurering som för närvarande förhandlas.

Bland de åtgärder som beslutats i BSAP och NEAES kommer en viss del genomföras inom gemensamt arbete på havsregional nivå inom Helcom arbetsgrupper och Oskar kommittéer (framförallt Helcom WG- Biodiverse och Oskar BDC för biologisk mångfald).

Genomförande av åtgärder med tema biologisk mångfald

Sverige bedriver sedan lång tid tillbaka ett aktivt åtgärdsarbete för att skydd och bevara biologisk mångfald i marin miljö. Flera nationella program och processer kommer att bidra direkt till genomförandet av BSAP och NEAES. Några konkreta exempel redovisas kort i följande stycken.

Marina skyddade områden:

- Arbete enligt det nationella ramverket för marint områdesskydd¹⁹ inkluderar havsregionala planer för marint områdesskydd, (dvs. för Bottniska Viken, Egentligen Östersjön och Västerhavet). Utpekande av Ospar/Helcom Marine Protected Areas är ett kontinuerligt arbete och förslag tas fram av Länsstyrelserna med stöd av Havs- och vattenmyndigheten och beslutas slutgiltigt av regeringen²⁰.
- I åtgärdsprogrammet för havsmiljön²¹ ingår flera åtgärder som berör marint områdesskydd, exempelvis ÅPH27 om utökat marint skydd och åtgärd ÅPH26, 28 och 45 som avser vägledning kring förvaltningsplaner, förvaltningsåtgärder och inrättande av förvaltningsråd för nätverk av marina skyddade områden.
- Sverige har infört fiskefria zoner i marina skyddade områden, inklusive i MPAs i EEZ med stöd i GFP och överenskommelser med andra stater.

Restaurering;

- Arbete pågår inom åtgärdsprogrammet för havsmiljön med att ta fram en samordnad restaureringsstrategi, åtgärd ÅPH 29 och att utveckla en digital kunskapsportal för aktiv (ekologisk) restaurering, som en gemensam ingång för limniska och marina miljöer (ÅPH 30).
- Aktiv restaurering i kustmiljö pågår särskilt med ålgräs ängar, framför allt på Västkusten (ÅPH 31).

Skydd av arter och habitat:

- Sveriges åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper i marin miljö fortsätter att utvecklas och adresseras genom åtgärdsprogrammet för havsmiljön, inklusive,
- ÅPH 24: ta fram övergripande ramar för nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper i marin miljö samt samordna arbetet nationellt och ÅPH 25: kunskapsuppbyggande program för hotade arter och naturtyper i marin miljö.
- ÅPH 36: om att minska trålningens inverkan på kustnära fiskbestånd.
- Förvaltningsplaner tas fram för arter som exempelvis gråsäl, knubbsäl, ål m.fl. Förvaltningsplaner är styrdokument som syftar till att klargöra mål och ramar för den praktiska förvaltningen.

¹⁹ Ramverk för marint områdesskydd: <https://www.havochvatten.se/arter-och-livsmiljoer/atgarder-skydd-och-rapportering/skyddade-omraden/marina-skyddade-omraden/ramverk-for-marint-omradesskydd.html> sida tillgänglig 20/3 2023.

²⁰ <https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/> sida tillgänglig 20/3 2023.

²¹ Havs- och vattenmyndigheten (2021) Marin strategi för Nordsjön och Östersjön, Åtgärdsprogram för havsmiljön 2022-2027 enligt havsmiljöförordningen, Havs- och vattenmyndighetens rapport 2021:20

I tabell 1 ges en överblick av hur åtgärderna i Helcom BSAP och Oskar NEAES med fokus på biologisk mångfald (inkl. förlust och störningar av havsbotten) bedöms kunna genomföras. Ambitionen för flera av åtgärderna för biologisk mångfald behöver förtydligas genom gemensamt utvecklingsarbete inom Helcoms arbetsgrupper och Oskars kommittéer.

Bland de åtgärder som bedöms motivera en större insats och resursanspråk från svenskt håll finns

- B8 som fokuserar på ökad kunskap och åtgärder för att skydda Östersjöns tumlare. Sverige avser att gå in med aktivt stöd.
- B27 som avser att utveckla och börja implementera Helcom Restoration Action Plan där Sverige har erbjudit sig att leda arbetet. Arbetet kommer att harmoniseras med framtagande av den svenska restaureringsstrategin som utvecklas under 2023 (ÅPH 29) samt med Oskar havsregional strategi för restaurering. Inom Horizon projektet Protect Baltic som koordineras av Helcom sekretariatet ingår framtagande av en gemensam restaureringsplan och "verktygslåda" (Work package 6, Task 6.12).
- Åtgärder för att stärka kvaliteten av det formella skyddet av marina områden, vilket är komplext, prioriterat och resurskrävande.
- Framtagandet av en förvaltningsplan för vikare.

I gruppen som arbetat med åtgärder inom biologisk mångfald deltog Naturvårdsverket och HaV. De viktigaste slutsatserna från arbetet bedömer vi vara följande:

- Det ligger i Sveriges intresse att skyndsamt och effektivt genomföra de insatser som krävs för att de havsområden som omger oss är i god ekologisk status. Vår marina närmiljö måste kunna leverera de ekosystemtjänster som vi människor är beroende av. Eftersom Sverige aktivt deltar i arbetsgrupper och kommittéer inom såväl Helcom som Oskar, står vi även bakom framtagandet av gemensamma överenskommelser och har ett ansvar att säkerställa att de ligger i linje med nationella målsättningar.
- När det gäller temaområde biologisk mångfald arbetar Sverige redan idag aktivt med majoriteten av åtgärderna. Ambitionsnivån anpassas dock till resurstillgång.
- Sverige bidrar i det gemensamma havsregionala arbetet framför allt med expertis och resurser inom bl.a. naturvärdesbedömning, strategiskt arbetssätt för nätverk av marina skyddade områden, ekosystem-baserad fiskförvaltning. Denna expertis är attraktiv för våra grannländer och det ligger i Sveriges intresse att dela med sig av erfarenheter för att uppnå gemensamma målsättningar om bättre status i våra hav.
- Åtgärdsansvar ligger främst på Havs- och vattenmyndigheten (olika avdelningar), men stöd krävs från andra myndigheter såsom Naturvårdsverket, Länsstyrelserna, Kustbevakningen, Sjöfartsverket samt universiteten för att nämna några.

Tabell 1 Överblick över genomförande av åtgärder under temaområde biologisk mångfald, inkl. förlust och störningar av havsbotten. Åtgärdernas lydelse är förkortad, och i vissa fall har åtgärder slagits ihop, för överblick. Åtgärdernas

originalformulering finns i besluten från 2021²². "Nationell" eller "gemensam" = nationellt eller gemensamt (inom havsregionen) genomförande. "Ansvar" avser åtgärdsansvarig myndighet, som tillser att kravet uppfylls för SE räkning (nationellt genomförande), eller samordnar svenskt bidrag i det gemensamma arbetet (gemensamt genomförande). Inom parentes stödjande myndigheter.

Åtgärd som bedöms genomförd i SE
Åtgärd som för vilken ingen/liten ytterligare insats bedöms nödvändig pga NEAES/BSAP utöver planerat eller pågående arbete. Notera: förutsätter genomförande/resurser inom det planerade arbete som hänvisas till.
Åtgärd som behöver genomföras 2023-2025
Åtgärd som behöver genomföras 2025-2030

MPA= Marina skyddat området (Marine protected area), ÅPH=Åtgärdsprogram för havsmiljön, OECM=andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder, MKB=Miljökonsekvensbeskrivning, WG Biodiv = Helcoms arbetsgrupp för biologisk mångfald, EG-Birdmove – Helcom Expertgrupp om fågelflytt och havsbaserade vindkraft; BDC = Oskar Kommitte för biologisk mångfald.

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
B1. Inrätta marina skyddsområden som täcker minst 30 % av Östersjöns marina yta, varav minst 1/3 har ett strikt skydd. (nationell/gemensam) Målår: 2030	S5.O1 S5.O2. Osparns nätverk av marina skyddsområden och OECMs ska täcka minst 30 % av OSPARs maritima område. (nationell/gemensam) Målår: 2030	HaV (NV)	Helcom och Oskar: HaV genom det nationella ramverket för utformning och förvaltning av marint skydd inkl. utveckling och implementering av regionala planer för Egentliga Östersjön och Bottniska viken samt genomförande av ÅPH 26 (vägledning för förvaltningsdokument för MPAs), ÅPH 27 (inrätta nya MPAs), ÅPH28 (förvaltningsåtgärder i MPAs). Länsstyrelserna är en viktig del av detta ramverk. SE deltar aktivt inom projekt Protect Baltic (EU finansierat gemensamt projekt via Horizon).
B2. Ta fram och tillämpa gemensamma kriterier för OECMs samt identifiera OECMs i Östersjöregionen. (nationell/gemensam) Målår: 2022, 2025	S5.O1	HaV (NV)	Helcom: HaV deltar i Helcom WG Biodiv och samordna sig nationellt med NV för att förstå hur OECMs kan implementeras i ett svenskt kontext. HaV stödandepprinciper för att underlätta identifiering av marina OECMs. Länsstyrelserna involveras genom pågående förvaltning av marina skyddade områden inom nationellt ramverk för marint områdesskydd. Oskar: HaV bör bevaka utveckling inom Oskar BDC (Kommitte om biologisk mångfald) om definition med OECMs och verka för samsyn med Helcom och nationellt arbete.
B3. Förstärk förvaltning av MPAs genom kapacitetsuppbyggnad. Uppdatera och tillämpa Helcoms vägledning för förvaltning av MPAs. (nationell/gemensam) Målår: 2023, 2025, 2030	S5.O2. Genomföra en effektiv förvaltning av MPAs för att uppnå sina bevarandemål. (nationell/gemensam) Målår: 2024	HaV	Helcom och Oskar: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom WG Biodiv och Oskar BDC. Nationellt genomförande av ÅPH 26 (vägledning för förvaltningsdokument för MPAs), ÅPH 27 (inrätta nya MPAs), och ÅPH 28 (förvaltningsåtgärder i MPAs). Projekt Protect Baltic (EU finansierat gemensamt projekt via Horizon. Arbete enligt det nationella ramverket för utformning och förvaltning av marint skydd inkl. utveckling och implementering av regionala planer i samarbete med Länsstyrelserna.
B4. Säkerställ att förvaltningsplaner och/eller åtgärder för MPAs är juridiskt bindande. (nationell) Målår: 2026	Ingen motsvarande	HaV (NV)	Helcom och Oskar: HaV ska arbeta för att nya MPAs omfattas av formellt skydd genom nationell lagstiftning. Utveckling och implementering av regionala planer inom det nationella ramverket. Länsstyrelserna kommer involveras via det nationella ramverket för marint områdesskydd. SLU Aqua deltar som en partner inom projekt Protect Baltic.
B5. Implementera effektiva förvaltningsåtgärder, inklusive åtgärder för att	S5.O2	HaV KBV, NV	Helcom och Oskar: Nationellt ansvarar HaV för uppföljning av effekter av fiskereglering i MPAs. HaV övervakar digitalt så att ingen fiskar i stängda områden (sjöbasis). KBV kontrollerar med båtar till

²² North-East Atlantic Environment Strategy 2030 (<https://www.ospar.org/convention/strategy>), The Baltic Sea Action Plan (<https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/>)

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
säkerställa efterlevnad för att minska påverkan av fiske i MPAs. (nationell/gemensam) Målår: 2030			havs. Länsstyrelserna ansvarar för förvaltning av (marina) naturreservat. NV ska medverka avseende fåglar.
Ingen motsvarande	S5.O3. Inrätta en mekanism för att säkerställa att mänskliga aktiviteter under nationell jurisdiktion som kan komma i konflikt med bevarandemålen för OSPAR MPAs bortom nationell jurisdiktion ska genomgå MKB eller SEA. Gemensamt. Målår 2024.	(HaV)	Ospar: HaV ska bevaka arbete inom Ospar grupper (t.ex. EIHA) och bidra med analys till utveckling av en svensk ståndpunkt. .
B6. Utvärdera och förbättra den ekologiska koherensen av Helcom MPAs. (nationell/gemensam) Målår: 2025, 2027, 2030	S5.O1	HaV (Lst)	Helcom: HaV ska delta inom Helcom WG Biodiv. Nationellt genomförande genom det nationella ramverket för utformning och förvaltning av marint skydd inkl. utveckling och implementering av regionala planer för Egentliga Östersjön och Bottniska viken. Projekt Protect Baltic (Horizon) ska utvärdera koherensen av Helcoms MPA. SE (HaV) deltar. SLU Aqua deltar som en partner inom Protect Baltic och ska leda "work package 5 Coherence". Ospar: HaV bör bevaka utveckling inom OSPAR BDC om ekologisk koherens och verka för samsyn med Helcom och nationellt arbete.
B7. Nätverket av Helcom MPAs ska ge specifikt skydd för de arter och biotoper som listas som regionalt hotade eller nära hotade (nationell) Målår: 2030	Ingen motsvarande	HaV	Helcom: Nationellt genomförande genom det nationella ramverket för utformning och förvaltning av marint skydd inkl. utveckling och implementering av regionala planer för Egentliga Östersjön och Bottniska viken. Länsstyrelserna kommer involveras genom det nationella ramverket för områdesskydd
B8. Öka kunskapen om hot mot populationen av tumlare i Egentliga Östersjön. Fastställ områden med hög bifångstrisk för båda Östersjöpopulationerna. Genomför åtgärder för att minska bifångster (nationell/gemensam) Målår: 2022, 2023, 2025, 2028,	Ingen motsvarande	HaV (TS)	Helcom: HaV ska delta aktivt i gemensamt arbete inom Helcom (med stöd av Länsstyrelserna och relevant expert utförare). Arbetet kopplas nationellt till genomförande av ÅPH 25 (program för hotade arter och naturtyper). Viktigt att TS och Energimyndigheten är informerad och har möjlighet att bevaka/kommentera till detta arbete.
B9. Utvärdera tillståndet för Haploops-arter och biotoper. Utveckla en gemensam bevarandeplan för Haploops-arterna, inkl gemensamt överenskomna åtgärder Målår: 2024, 2028	S5.O5. Genomföra åtgärder för att möjliggöra återhämtning av OSPAR-listade hotade och/eller minskade livsmiljöer, inkl. Haploops. Målår: 2025.	HaV	Helcom och Ospar: Hav arbetar med åtgärden genom att ta fram en gemensam bevarandeplan för Haploops-arter och biotoper med Danmark.
B10. Inkludera information om funktionella egenskaper och livshistorieegenskaper hos arter i HELCOM Biodiversity Database, (gemensam) Målår: 2024	S5.O6. Vidta åtgärder för att förbättra regional samordning för insamling och delning av data, information och kunskap för att stödja mål för biologisk mångfald. Åtgärder gällande broskfiskar Målår: 2023.	HaV	Helcom och Ospar: Åtgärden måste specificeras och avgränsas igenom diskussion i relevant arbetsgrupp (WG Biodiv) och Ospar BDC. HaV ska bevaka arbetet inom konventionerna och där lämplig bidra med nationell information och erfarenhet. En viss försiktighet behövs eftersom det finns en risk att det kan innebära många års arbete beroende på hur åtgärden utformas.

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
B11. Kartlägg flyttvägar, viloplatsar, ruggning- och häckningsområden för fåglar, Inkludera information om mänskliga aktiviteter som kan påverka fåglar och adressera deras kumulativa effekter.(gemensam) Målår: 2022, 2025	S5.O4, S5.O6	NV/HaV	Helcom: NV deltar i expertgrupp EG Birdmove inom Helcom med stöd från expertutförare. Samordnas nationellt av HaV, inkl. genom deltagande inom WG Biodiv.
B12. Använda kartorna (B11) i MKB:s i syfte att skydda flyttfåglar mot potentiella hot från nya vindkraftsparker till havs och andra installationer med barriäreffekt. (nationell) Målår: 2023	S5.O4. Vidta lämpliga åtgärder som förebygger eller minskar belastningar för att möjliggöra återhämtning av marina arter samt bentiska och pelagiska livsmiljöer med Åtgärder för förhindra minskningen av marina fågelarter är ett prio för 2023. Gemensam/nationell. Målår 2023/2025	NV/HaV	Helcom: HaV och NV ska organisera ett möte under första halvåret 2023 för att utreda och bestämma vilka steg behövs för att inkludera Helcom's känslighetskartor i nationell MKB processer.
B13. Införliva kartorna över fåglars känslighet för hot (B11) i arbetet med havsplanering för att undvika att maritima aktiviteter skadar fåglar och deras livsmiljöer. (nationell) Målår: 2024	S5.O4	HaV (NV)	Helcom: HaV med stöd av NV vid uppdatering av havsplaner till år 2024.
B14. Bedöm effektiviteten av bevarandeåtgärder för att skydda havsfåglar mot hot och belastningar . (gemensam) Målår: 2027	S5.O4	NV/HaV	Helcom: NV och HaV ska samordna i relevanta arbetsgrupper eller expertgrupper inom Helcom med hjälp av expert stöd vid behov. Genomförande preciseras i relevant arbetsgrupp. Ospar: Insatser inom Helcom kopplas till framtagande av en återhämtningsplan för havsfåglar och arbete med hotade/minskande fågelarter.
B15. Utveckla samordnade övervaknings- och utvärderingsmetoder för representativa arter, populationer och samhällen av kustfisk. Utveckla och genomför förvaltningsåtgärder (nationell/gemensam) Målår: 2023, 2027	S5.O4	HaV	Helcom: HaV har samordningsansvar inom Helcom WG Biodiv. Åtgärden leds av projektet FISH PRO II som SLU Aqua leder i nuläget. Förvaltningsåtgärder kommer att utvecklas inom projektet. Arbetet bidrar till flera åtgärder inom ÅPH (dvs. ÅPH 4, 6, 7, 8, 25, 35, 46)
B16. Identifiera lämpliga floder och genomför åtgärder för migratoriska fiskarter. Utveckla och implementera planer för återställande av lekplatser för anadroma arter. (nationell) Målår: 2023, 2025	S5.O5. Genomföra alla överenskomna åtgärder för att möjliggöra återhämtning av OSPAR-listade arter. Genomföra ytterligare åtgärder vid behov. Gemensam/nationell. Målår 2025	HaV	Helcom: HaV ansvarar för framtagande av förvaltningsplaner för lax och ål samt genomförandet av nationella åtgärdsprogram för hotade arter. Arbete bidrar till ÅPH 24 och 25. Ospar: Pågående nationellt arbete bidrar till genomförandet av Ospar's Rekommendationer.
B17. Genomför ett samordnat åtgärdsprogram för att skydda och återställa ålpopulationer. (gemensam) Målår: 2025	S5.O5	HaV	Helcom: HaV ska koordinera det pågående arbetet med samordnat åtgärdsprogram för att säkerställa framgångsrika ål-migrationer, i linje med CMS, EUs-ålförordning och andra relevanta instrument. Ospar: Arbete med BSAP B17 kan bidra till genomförande av Ospar Rekommendation 2014/15 om skydd och bevarande av europeiska ål

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
B18. Aterställ funktionella populationer av baltisk stör genom att implementera HELCOMs handlingsplan för stör. (gemensam) Målår: 2029.	Ingen motsvarande.	HaV	Helcom: HaV bevaka arbetet genom deltagande inom Helcoms WG Biodiv och bidra med behov. Tyskland leder arbetet. Ett samarbetsprojekt har etablerat med Tyskland, kunskapsuppbyggnad pågår. Arbetet handlar om <i>Acipenser oxyrinchus</i> .
B19. Slutför och implementera nationella eller lokala planer för bevarande och/eller förvaltning av gråsäl. (nationell) Målår: 2023.	S5.O4	HaV (NV)	Åtgärden är genomförd i Sverige. En förvaltningsplan är framtagande och implementeras ²³ . HaV ska samordna rapportering till Helcom.
B20. Slutför och implementera nationella eller lokala planer för bevarande och/eller förvaltning av vikare. (nationell). Målår 2023	Ej relevant (arter finns inte i Ospar området).	HaV (NV)	Helcom: Sverige saknar en förvaltningsplan eller ÅGP (åtgärdsprogram för hotade arter) för vikare. Ett utkast till förvaltningsplan finns framtaget men måste utvecklas vidare, mål saknas. Ingen tidsplan finns (HaV).
B21. Skydda vikaren i Finska viken genom gränsöverskridande samarbete mellan Estland, Finland och Ryssland. Målår: 2025	Ej relevant		Ej relevant för Sverige.
B22. Uppdatera Helcoms rödlista för arter (gemensam) Målår: 2024	S5.O5	HaV (NV)	Helcom: HaV ska samordna SEs deltagande i gemensamt Helcom projekt (RED LIST II), t.ex. genom stöd av expertutförare. Ospar: HaV ska fortsatt arbeta med genomförande av rekommendationer för skydd och bevarande av OSPAR hotade och/eller minskade arter, harmonisering med Helcom arbete samt bidra till uppföljning och definition av ytterligare åtgärder.
B23. Utveckla och genomföra bevarandeplaner som begränsar direkta och indirekta belastningar från mänskliga aktiviteter på hotade och minskande arter. (nationell) Målår 2025, 2027	S5.O5	HaV (NV)	Helcom: HaV genom ÅPH 24 (ta fram ramar för nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper i marin miljö), samt ÅPH 25. HaV ska utveckla ett förslag gemensamförsåelse för bevarandeplaner/forvaltningplaner eller dylikt inom Helcom. Ospar: Arbete med ÅPH kan bidra till Ospar mål ang. hotade arter i Västerhavet.
B24. Utveckla verktyg för att utvärdera effektiviteten av andra bevarandeåtgärder för arter utöver MPAs. (gemensam) Målår 2025, 2029	S5.O4 S5.O5	HaV (NV)	Helcom: HaV ska delta inom arbete i Helcom WG Biodiv. En detaljerad genomförande plan måste tas fram för åtgärder för att bättre kunna bedöma möjligt arbetsbörda och möjliga avgränsningar/synergier kopplat till nationella åtgärder
B25 Kartlägg ekosystemtjänster och utbredning av viktiga ekosystemkomponenter, inkl blåstång, ålgräs, blåmussla och kransalger (gemensam) Målår: 2025	S5.O6. Vidta åtgärder för att förbättra den regionala samordningen för insamling och delning av data, information och kunskapsbasen för att uppnå OSPARs mål för biologisk mångfald	HaV	Helcom: HaV deltar inom projekt Protect Baltic BALTIC 2023-2028 (EU finansierat gemensamt projekt, via Horizon) även SLU Aqua deltar i projektet. HaV ska samordna ytterligare insatser från svenskt håll.
B26. För viktiga ekosystemkomponenter, inkl habitatbildande arter: utvärdera tillstånd och hot, begränsa mänskliga aktiviteter som orsakar fysiska förluster eller	S6.O1, utveckla en gemensam kunskapsbas gällande den mest lämpliga och effektiva metoden för restaurering	HaV (NV)	Helcom: HaV ska bidra till gemensam process och genomföra åtgärden nationellt genom pågående arbete med ÅPH 29 och ÅPH 31. HaV deltar inom projekt Protect Baltic 2023-2028 (EU finansierat gemensamt Helcomprojekt, via

²³ Förvaltningsplan för gråsäl: <https://www.havochvatten.se/download/18.634a809a16ec3bc3b787481/1575273640442/ru-reviderad-forvaltningsplan-for-grasal-i-ostersjon-2019.pdf> sida tillgänglig 20/3 2023.

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
störningar, identifiera lämpliga åtgärder för passiv eller aktiv restaurering, och implementera Helcom Restoration Action Plan. (nationell/gemensam) Målår: 2023, 2025, 2030	av försämrade livsmiljöer. Målår 2023. S5.O6		Horizon), där framtagande av en restaureringsplan ingår. Ospar: Arbeta kan även bidra till Ospar arbete med restaurering.
B27. Utveckla och börja implementera Helcom Restoration Action Plan. (nationell/gemensam) Målår: 2025, 2026	S6.O2. Utveckla en regional ansats för restaurering av försämrade livsmiljöer, inkl. relevanta kvalitativa och/eller kvantitativa mål. Målår. 2025 och därefter genomförande	HaV (NV)	Helcom: HaV ska dela nationella erfarenheter i Helcoms arbetsgrupp för biologisk mångfald., ev genom stöd från expertutförare. Genomförs nationellt delvis genom ÅPH 30 (utveckla metoder för ekologisk kompensation och restaurering av marina miljöer). HaV deltar inom projekt Protect Baltic 2023-2028 (EU finansierat gemensamt Helcomprojekt, via Horizon), där framtagande av en gemensam restaureringsplan ingår.
B28. Uppdatera Helcoms rödlista för biotoper och habitat (gemensam) Målår: 2024.	S5.O5	HaV	Helcom: HaV ska samordna SEs deltagande i gemensamt Helcom projekt (RED LIST II), t.ex. genom stöd av expertutförare. Ospar: HaV ska fortsätta att koppla ihop genomförande av rekommendationer för skydd och bevarande av OSPAR hotade och/eller minskade habitat med Helcom arbete samt bidra till uppföljning och definition av ytterligare åtgärder.
B29. Utveckla och genomför bevarandeplaner som begränsar direkta och indirekta belastningar från mänskliga aktiviteter på hotade och minskande biotoper och habitat. (nationell) Målår 2025, 2027.	S5.O5	HaV	Helcom: HaV genom ÅPH 24 (ta fram ramar för nationella åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper i marin miljö), samt ÅPH 25. HaV ska utveckla ett förslag gemensam förståelse för bevarandeplaner/förvaltningsplaner eller dylikt inom Helcom. Ospar: Arbeta med ÅPH kan bidra till Ospar mål ang. hotade habitat i Västerhavet.
B30. Utveckla verktyg för att utvärdera effektiviteten av andra bevarandeåtgärder för biotoper och habitat utöver MPAs (gemensam). Målår 2025, 2029.	S5.O4 S5.O5		HaV ska delta i förtydligande av åtgärd genom regelbundet deltagandet inom Helcom arbetsgrupp för biologisk mångfald.
B31. Identifiera databehov för rumslig belastnings- och påverkansbedömning, inkl kumulativa effekter. Kartlägg och bedöm negativa effekter på ekosystemet av mänskliga aktiviteter. (gemensam) Målår 2022, 2024	S7.O1. Vidareutveckla metoder för analys av kumulativa effekter med hänsyn till relevant rumslig och tidsmässig information om aktiviteter, belastningar, känsliga receptorer och livsmiljöer. Målår 2028.	HaV	Helcom: HaV samordna svenska expertutförare deltagande i kommande bedömning av Östersjöns tillstånd (HOLAS III).
B32. Uppdatera Helcoms klassificering av undervattensbiotoper och habitat (HUB) och utveckla en översättningsmatris mellan HUB, havsmiljödirektivets huvudsakliga livsmiljötyper, habitatdirektivets naturtyper och European Nature Information	Ingen motsvarande	HaV	Helcom: HaV samordnar expertdeltagande i uppdateringen av Helcoms rödlista för biotopes och habitat (B28). Projekt RED LIST II.

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
System (EUNIS). (gemensam) Målår: 2024.			
B33. Utveckla en färdplan för att möjliggöra en holistisk bedömning av alla relevanta ekosystemkomponenter och belastningar och operationalisera en uppsättning indikatorer. (gemensam) Målår 2024, 2030.	Ospar JAMP	HaV	Helcom: HaV ska delta i uppföljning av Helcom Holas III inom Helcoms arbetsgrupp för biologisk mångfald samt Helcom Gear. HaV ska samordna expertdeltagande i denna process.
B34. Utveckla indikatorer och tröskelvärden för att utvärdera näringsvävens status och genomföra en holistisk bedömning av näringsvävarna. (gemensam). Målår 2026, 2030	Ospar JAMP	HaV	Helcom: HaV ska delta i Helcoms arbetsgrupp för biologisk mångfald och reda ut möjligheter att stödja genom svensk lead. Ospar: HaV ska verka för utbyte av erfarenheter mellan Ospar och Helcom arbete om näringsvävar som kan vara till nytta i både konventioner och genomförandet av Havsmiljödirektivet.
B35. Operationalisera indikatorer för bedömning av fiskpopulationers hälsa, inkl storleks- och åldersfördelning. Målår: 2024, 2029	Ospar JAMP	HaV	Helcom: Arbetet är redan på gång inom Helcom BLUES projekt och bidrag till HOLAS 3. SE har redan en stor roll genom SLU Aqua.

Förlust och störningar av havsbotten

S64. Genomföra effektiva förvaltningsplaner och/eller bevarandeåtgärder för att förhindra destruktiv och exploaterande verksamhet som kan äventyra de marina skyddsområdenas bevarandemål. Nationell. Målår 2025	S9.O1. Adressera och reducera belastningar från mänsklig aktivitet som orsakar fysisk förlust och störning på havsbotten. Målår 2023 (kunskapsbas) och framåt.	HaV	Helcom: HaV ska samordna genomförande i samverkan med B5 och B6. Ospar: HaV ska delta i arbete med framtagning av kunskapsbas med stöd av relevanta utförare. HaV ska delta i diskussion om åtgärder inom Ospar eller engagemang med andra organisationer. Frågor som gäller samarbete mellan Ospar och andra organisationer kan behöva en politisk linje.
S.65. Genomföra ett gemensamt tillvägagångssätt för att hantera och om möjligt minimera förlusten och störningen av bentiska livsmiljöer. Gemensam/nationell. Målår 2026.	S9.O1	HaV	Helcom: HaV kommer delta i relevant arbetsgrupp och bevaka samt vid behov samordna expertdeltagande
S.66. Regelbundet uppdatera och förbättra Helcoms rekommendation och riktlinjer för hantering av muddermassor för att minimera miljöpåverkan från denna verksamhet genom att vidareutveckla BEP och BAT för muddring och deponering. Gemensam. Målår 2030.	S7.O4. Revidera OSPAR kriterier, riktlinjer och förfaranden gällande dumpning av avfall eller annat material samt placering av material. Gemensam. Målår 2023.	HaV	Helcom och Ospar: HaV kommer delta i relevant arbetsgrupp och bevaka samt vid behov samordna expertdeltagande.
S.67. Definiera egenskaperna hos bentiska habitat, utveckla indikatorer och genomföra en integrerad bedömning av statusen för bentiska livsmiljöer	S5.O4, S9.O1	HaV	Helcom: Pågående arbete inom HOLAS. HaV deltar i relevant arbetsgrupp och samordnar expertdeltagande

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
vilket leder till att åtgärder för att minska de negativa effekterna identifieras. Gemensam. Målår 2023.			
S.68. Utveckla en karttjänst för förlorade och störda livsmiljöer inom ramen för Helcoms kart- och datatjänst. Gemensam. Målår 2024.	JAMP	HaV	Helcom: Pågående arbete inom HOLAS III. HaV samordna leverans av svenska data under 2023

Temaområde: Fisk och fiske

Under senare år har omfattande åtgärder vidtagits för att minska fiskets påverkan på de marina ekosystemen och det kan konstateras att bevarandeinsatserna har gett resultat för att minska överfisket i europeiska vatten. Samtidigt är utvecklingen för många fiskbestånd fortsatt negativ. Fysisk störning på havsbotten från t.ex. bottenrålning samt oönskade bifångster av fåglar, däggdjur och fiskarter utgör ytterligare belastningar på ekosystemet som behöver minska. Samtidigt behöver andra belastningar på havsmiljön (t.ex. övergödning) minska för att fisket på sikt ska kunna bedrivas på livskraftiga bestånd. Fiskförvaltning behöver därför fortsätta utvecklas mot en mer ekosystembaserad förvaltning där fiskresursen ses ur ett helhetsperspektiv och där ekosystemens produktionsförmåga ska garanteras genom att nyttja bestånden på långsiktigt hållbara nivåer.

Åtgärderna i BSAP och NEAES kring fisk och fiske medverkar till att nå (främst):

Sveriges miljömål

- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt växt- och djurliv
- Levande sjöar och vattendrag (åtgärder för migrerande arter, däribland ål, lax och öring)

God miljöstatus i havsmiljön enl.

Havsmiljöförordning (2010:1341) föreskrift HVMFS 2012:18; miljö kvalitetsnorm C.3, C.4

Åtgärder för att utveckla genomförandet av en ekosystembaserad fiskförvaltning inom Helcom

Genom antagande av BSAP har Helcoms avtalsslutande parter rekommenderat att fiskeriförvaltningen bör utvecklas och genomföras på grundval av en ekosystembaserad förvaltning för att förbättra balansen mellan hållbart nyttjande och skydd av marina resurser. Ett antal nya åtgärder har antagits för att fiskebeståndens status ska stärkas och näringskedjor förbättras. Arbetet kan leda till att ekosystemens förmåga att motstå olika belastningar ökar och därigenom bidra till klimatanpassning och begränsad påverkan från t.ex. övergödning och klimatförändring.

Åtgärder som antagits omfattar bl.a. utvecklad datainsamling, utveckling av alternativa fiskemetoder, införa särskilda bevarandeåtgärder för tumlare samt införa åtgärder för att återställa kustfisksamhällen och förbättra fiskbeståndens ålders- och storleksstruktur. Vidare uppmanas avtalsslutande parter att utarbeta nationella förvaltningsplaner för lax samt stödja arbetet med att utveckla en EU-gemensam förvaltningsplan för lax i Östersjön.

Mål inom Oskar NEAES som gäller fisk och fiskeri

Enligt Artikel 4 Annex 5 av Oskar Konventionen har Oskar inte rådighet över fiskeriförvaltning. Däremot arbetar Oskar med skydd och bevarande av biologisk mångfald inkl. hotade eller

minskande fiskarter, fåglar, däggdjur och viktiga habitat och områden. Där Ospar bedömer att åtgärder inom fiskeförvaltning behövs för uppnå sina mål arbetar Ospar Kommissionen aktivt med kompetenta organisationer för fiskeförvaltning och andra intresse. Flera operativa mål har antagits inom ramen för Ospar NEAES som ställer krav för samarbete med relevanta förvaltningsorganisationer, främst för att minska och undvika oavsiktlig bifångst av marina arter (S7.O6) samt att adressera och minska påverkan på havsbotten (S9.O1). Ytterligare operativa mål inom NEAES är relevanta för fiskeriförvaltning, (t.ex. mål om skydd och bevarande av arter och habitat, marint skräp, områdesskydd och restaurering, havsregional ekosystem-baserad förvaltning och kumulativa påverkan).

Genomförande av åtgärder med tema fisk och fiskeri i BSAP och NEAES

I tabell 2 ges en överblick av hur åtgärderna i BSAP och Ospar NEAES på tema fisk och fiskeri bedöms kunna genomföras.

Svensk fiskförvaltning har utvecklats mot en ekosystembaserad förvaltning där fiskeresursen ses ur ett helhetsperspektiv och där ekosystemens produktionsförmåga ska garanteras genom att bestånden nyttjas på en långsiktigt hållbar nivå. Arbetet utgår från havsmiljödirektivets normer samt att mål och principer i den EU-gemensamma fiskeripolitiken ska uppnås. Flera nationella program och processer bidrar till genomförande av både BSAP och NEAES. Några konkreta exempel redovisas kort i följande stycken.

I det löpande arbetet omfattas bl.a. frågor som rör inrättande av nationella föreskrifter, landningsskyldighet, fleråriga planer, tekniska regleringar och fastställande av årliga fiskemöjligheter. För att vidareutvecklat arbetet med en ekosystembaserad förvaltning genomförs insatser för att förbättra kunskapsunderlag om fritidsfiskets påverkan och omfattning. Arbetet utgår från HaV:s plan för kunskapsförsörjning om fritidsfiskets uttag och påverkan där målet är att öka kunskapen om fritidsfiskets omfattning och betydelse.. Inom ramen för nationella beredningsgrupper pågår ett löpande arbete med att identifiera behov och prioritera översyner av regleringar, där Länsstyrelsen svarar för den lokala förankringen.

Under de senaste åren har ett omfattande arbete genomförts med koppling till fiskereglering i marina skyddade områden, bl.a. för att minska oavsiktliga fångster av den akut hotade Östersjöstummlaren.

Under det senaste året har Sverige utformat och inrättat ett program för övervakning av oavsiktlig fångst av marina däggdjur (tumlare) i Egentliga Östersjön och i Bälthavsområdet. Programmet ger mer kunskap för förvaltningen av tumlare inklusive åtgärder för minskade bifångster. Vidare har Myndigheten kontinuerligt utformat uppdrag som rör utveckling av skonsamma, rovdjurssäkra och selektiva redskap. Havs- och vattenmyndigheten samordnar och beslutar projekten i samråd med Jordbruksverket och sekretariatet för selektiva och skonsamma redskap vid SLU Aqua. Fiskets organisationer har en aktiv roll i arbetet och lyfter aktuella behov i dialog med HaV. Arbetet omfattar även projekt för ökad användning av utvecklade redskap.

I de svenska miljömålen återfinns tre mål som rör BSAP-åtgärder med avseende på fisk och fiske. Specifikt omfattas *Hav i balans samt levande kust och skärgård*, *Levande sjöar och vattendrag* samt *Ett rikt växt och djurliv* som innebär att Östersjön ska ha en god miljöstatus och en långsiktigt hållbar produktionsförmåga samtidigt som den biologiska mångfalden ska bevaras och skyddas.

Inom ramen för åtgärdsprogrammet för havsmiljön (ÅPH) bedöms flera åtgärder bidra till genomförandet av antagna BSAP-åtgärder för fisk och fiske, bland annat:

- ÅPH 34 om fritidsfiske,
- ÅPH 8, 26, 27,28, 45 om havsbottnens integritet,
- ÅPH 5, 35, 36, 45 som syftar till att minska bifångst,
- ÅPH 6. Samt 4,5,6,7,8,34,35,36 om åtgärder inom kustfiske,
- ÅPH 35 Storleksfördelning
- ÅPH 8 Säl-fisk interaktioner

Flera BSAP-åtgärder har också en tydlig koppling till Havs- och vattenmyndighetens och Jordbruksverkets myndighetsgemensamma Strategi för svenskt fiske och vattenbruk 2021-2026 med tillhörande handlingsplaner.

I handlingsplanerna för utveckling av svenskt yrkesfiske, fritidsfiske och fisketurism berörs bl.a. åtgärdsområden som avser vetenskapliga underlag för ekosystembaserad förvaltning, stärka rekryterings- och uppväxtområden och fiskereglering i marina skyddade områden.

- Flertalet åtgärder som beslutats i BSAP och NEAES avseende fisk och fiske bedöms omfattas av redan pågående eller planerade processer. Vissa åtgärder som bl.a. avser fortsatt utveckling av selektiva, skonsamma och rovdjursäkra redskap, kunskapsinhämtning samt datainsamling förutsätter att ekonomiska styrmedel för dessa verksamheter upprätthålls eller utökas.
- Åtgärd S.53 i BSAP om att implementera åtgärder för att återställa kustfiskesamhällen, inklusive inrättande av områden med förbud mot fångstuttag, säsongsstängningar och fångstregleringar bedöms i stort vara genomförd till följd av det omfattande arbetet som redan genomförts med att utarbeta underlag och besluta om föreskrifter för fredningsområden inom ramen för de nationella beredningsgrupperna.

I arbetet med BSAP-åtgärder för fisk och fiske har i första hand Havs- och vattenmyndigheten deltagit. Havs och vattenmyndigheten ansvarar även för implementering och rapportering av dessa åtgärder. Vissa åtgärder förutsätter dock en nära samverkan med andra myndigheter, däribland Länsstyrelsen och Naturvårdsverket. De viktigaste slutsatserna från arbetet bedöms vara följande:

- För att uppnå målen med BSAP och fullt ut implementera antagna åtgärder för fisk och fiske behöver redan pågående och planerade processer fortgå och kontinuerligt utvecklas. Flera åtgärder kräver både nationella och internationella insatser. Operativa bevarandeåtgärder som rör fisk och fiske i Östersjön och som kräver ett havsregionalt genomförande hanteras vanligen inom ramen för EU:s gemensamma fiskeripolitik och samarbetsforumet i Baltfish. Inom arbetet utarbetas bl.a. gemensamma rekommendationer som sedan kan implementeras av EU-kommissionen genom delegerade förordningar eller genomförandeförordningar efter granskning och godkännande. Eftersom dessa processer till stor del hanteras utanför Helcom krävs det att samarbetet mellan Helcom och Baltfish fortsätter utvecklas och att synergier identifieras för ett effektivt genomförande av dessa åtgärder.
- Sverige bidrar löpande till det gemensamma arbetet inom de havsregionala processerna kopplat till såväl Baltfish som Helcom genom att tillsätta resurser inom fiskförvaltningen för bl.a. kunskapsinhämtning, vetenskapliga underlag och generell expertis kring fiskförvaltning och fiskets bedrivande.

- I uppföljning av åtgärder måste ingå bedömning mot existerande och indikatorer som är under utveckling. Uppföljningen ska inkludera bedömning av abundans, alternativt biomassa och storleksfördelning på både biståndsnivå (population) och samhällsnivå, t.ex. demersala fiskarter eller pelagiska fiskarter. Sverige driver utveckling av storleksindikatorer inom de regionala havskonventionerna och måste fortsätta med detta tills tröskelvärden och bedömningsmetoder är implementerade i både Oskar och Helcom för alla ekologiskt relevanta populationer och fisksamhällen.

Tabell 2 Överblick över genomförande av åtgärder under temaområde på tema fisk och fiskeri. Åtgärdernas lydelse är förkortad, och i vissa fall har åtgärder slagits ihop, för överblick. Åtgärdernas originalformulering finns i besluten från 2021²⁴. "Nationell" eller "gemensam" = nationellt eller gemensamt (inom havsregionen) genomförande. "Ansvar" avser åtgärdsansvarig myndighet, som tillser att kravet uppfylls för SE räkning (nationellt genomförande), eller samordnar svenskt bidrag i det gemensamma arbetet (gemensamt genomförande). Inom parentes stödjande myndigheter.

	Åtgärd som bedöms genomförd i SE
	Åtgärd som för vilken ingen/liten ytterligare insats bedöms nödvändig pga NEAES/BSAP utöver planerat eller pågående arbete. Notera: förutsätter genomförande/resurser inom det planerade arbete som hänvisas till.
	Åtgärd som behöver genomföras 2023-2025
	Åtgärd som behöver genomföras 2025-2030

MPA= Marina skyddat området (Marine protected area), ÅPH=Åtgärdsprogram för havsmiljön, OECM=andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder, MKB=Miljökonsekvensbeskrivning; Helcom FISH – Helcom grupp om ekosystem-baserade hållbara fiskeri.

BSAP åtgärd	Ansvar	SE status och genomförande
S.39. Ta fram riktlinjer om hur man på ett kostnadseffektivt sätt kan förbättra de uppgifter som samlas in om fritidsfiske, i syfte att utvärdera fritidsfiskets effekter på den marina miljön. Gemensam. Målår 2026.	HaV	Helcom: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande. Arbetet behöver samordnas med krav som följer för rapportering av fritidsfiske enligt ny kontrollförfordning när denna är antagen. Arbetet bidrar till ÅPH 34.
S.40. Identifiera fiskarter för vilka det finns ett behov av bättre data för identifierade ändamål, till exempel för att fastställa tröskelvärden. Gemensam. Målår 2024.	HaV	Helcom: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande. Arbetet behöver samordnas med krav som följer för rapportering av fritidsfiske enligt ny kontrollförfordning när denna är antagen. Arbetet bidrar till ÅPH 34 och 25 (hotade arter).
S.41. Vidareutveckla samarbetet mellan Baltic Sea Fisheries Forum (Baltfish) och relevanta Helcom-arbetsgrupper i syftet att underlätta ett brett spektrum av åtgärder för att uppnå god miljöstatus. Gemensam. Målår 2023.	HaV	Helcom: HaV stödjer en löpande utveckling av dialog och samarbete mellan Helcom och Baltfish under senare år som bedöms vara ett viktigt steg för samordning havsmiljödirektivet och EUs gemensamma fiskeripolitik. Regeringen företräder SE inom Baltfish.
S.42. Uppdatera och harmonisera Baltfimpas beslutsstödsverktygsmetod från 2016 med pågående initiativ. Gemensam. Målår 2024.	HaV	Helcom: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande. Arbetet bidrar till ÅPH 8, 26, 27, 28, 45.
S.43 Minska fiskeverksamhetens negativa effekter på det marina ekosystemet och i detta syfte stödja utvecklingen av fiskeriförvaltningen, inklusive tekniska åtgärder för att minimera oönskade bifångster av fisk, fåglar och havslevande däggdjur och uppnå målet nära noll för bifångster av relevanta arter senast 2024, särskilt beståndet av tumlare i Egentliga Östersjön senast 2022. Gemensam. Målår 2022 (tumlare). 2024.	HaV	Helcom: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande. Arbetet har hög prio och bidrar till ÅPH 35 36. Koppling till B8 (Östersjön tumlare) där SE reda ut möjlighet att leda. <i>Notera: Koppling till Oskar NEAES</i> S7.06. Arbeta med relevanta kompetenta organisationer och intressenter för att minimera och, där det är möjligt, eliminera oavsiktliga bifångster av marina däggdjur, fåglar, sköldpaddor och fisk. Stärka vetenskapligt underlag om oavsiktlig bifångst. Gemensamt. Målår. 2025

²⁴ North-East Atlantic Environment Strategy 2030 (<https://www.ospar.org/convention/strategy>), The Baltic Sea Action Plan (<https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/>)

BSAP åtgärd	Ansvar	SE status och genomförande
S.44 Uppmana de behöriga myndigheterna att omedelbart implementera begränsande åtgärder i Egentliga Östersjön så att bifångsterna av tumlare kan minskas avsevärt, med målet att nå en bifångstnivå som ligger nära noll. Gemensam/Nationell. Målår 2022.	HaV	Helcom: HaV (i samarbete med Länsstyrelserna) ska fortsätta pågående arbete nationellt som har ökat skydd för tumlare i flera MPA och en delegerad akt har beslutats under 2022 för skydd av tumlare i Östersjön inom dess kärnområden. Arbetet har påbörjats att se över möjliga kompletterande åtgärder för att stärka skyddet av tumlare utanför dessa kärnområden såväl i östra som västra delarna av Östersjön.
S.45 Uppmana de behöriga myndigheterna att implementera operativa bevarandeåtgärder för Bälthavspopulationen av tumlare, till exempel permanenta och/eller rumsliga och tidsmässiga stängningar för relevanta fiskesegment i riskområden där de tekniska åtgärderna är otillräckliga för att nå bevarandemålen. Nationell. Målår 2024.	HaV	Helcom: HaV ska följa och bidra till diskussionerna inom Baltfish och Scheveningen grupp vad gäller ytterligare fiskerirelaterade åtgärder som kan stödja denna åtgärd. Parallellt ska HaV överväga nationella åtgärder eller sub-regionala åtgärder.
S.46 Främja effektiva åtgärder för att minimera bifångsterna av tumlare i Östersjöområdet, inkl. genom samarbete med Baltic Sea Fisheries Forum (Baltfish) och utvärdera och främja anpassade åtgärder vid behov senast 2025. Gemensam. Målår 2025.	HaV	Helcom: HaV ska stödja gemensam diskussion och dela relevant information från Svensk vatten. Hög prio. Regeringen företräder SE inom Baltfish.
S.47 Kontinuerligt testa, främja och införa nya tekniska och operativa åtgärder så som alternativa och sälsäkra redskap för att minska bifångster, i syfte att vid behov ersätta fiskeredskap som visat sig vara problematiska. Utvärdera åtgärderna vart femte. Gemensam/nationell. Målår 2023 och framåt.	HaV	Helcom: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande och erfarenhet. Nationellt ska HaV uppmuntra samarbeten mellan forskare och fiskare för att dela bäst tillgänglig kunskap och projekt för att testa i fält. Arbete bidrar till ÅPH 5 och 36.
S.48 Utveckla och implementera en effektiv datainsamling för mer tillförlitliga uppgifter om oavsiktligt bifångade fåglar och däggdjur och fiskeansträngning. Gemensam. Målår pågående	HaV	Helcom: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande och erfarenhet. Arbetet behöver samordnas med eventuella krav som följer för rapportering enligt ny kontrollförordning när denna är antagen. Arbete bidrar delvis till ÅPH 45.
S.49 Bibehålla, utveckla och utvidga reglerande eller frivilliga system för att skydda viktiga områden och säsonger för sjöfåglar. Gemensam/nationell. Målår 2025.	HaV (NV)	Helcom: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande och erfarenhet. Arbetet behöver samordnas med eventuella krav som följer för rapportering enligt ny kontrollförordning när denna är antagen. Arbete bidrar delvis till ÅPH 45.
S.50 De behöriga myndigheterna ska gemensamt vidareutveckla skyddsåtgärder för Östersjöfax för att stödja utvecklingen av en ny regional förvaltningsplan för lax och vid behov fastställa nationella förvaltningsplaner. Gemensam/nationell. Målår 2023.	HaV	Helcom: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande och erfarenhet. Arbete kopplas till B15 och har hög prio och bidrar till genomförandet av GFP, HMD och VMD. Relaterar till arbetet inom art och habitatdirektivet och åtgärdsprogram för hotade arter. HaV deltar aktivt i regionalt arbete om lax förvaltning inom de regionala Forumen Baltfish och konventionen för bevarande av atlantfax NASCO. Arbetet med regional plan för lax i Östersjön förväntas fortgå under våren 2023 enligt Baltfish arbetsprogram. Stöd från länsstyrelserna kan behövas.
S.51 De behöriga myndigheterna ska förbättra data relaterat till havsöringsbestånd implementera nationella åtgärder i syftet att förbättra havsöringsbestånd. Nationell. Målår 2025.	HaV	Helcom: HaV ska stödja gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande och information inkl. om havsöringsbestånd i linje med nya krav i datainsamlingsförordningen EU MAP. Arbete bidrar delvis till ÅPH 6.
S.52 Definiera nödvändiga kompletterande åtgärder inom relevanta policyområden (fiske, miljö osv.) för att förbättra storleks- och åldersstrukturen för fiskbestånd,	HaV	Helcom: HaV ska stödja gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande erfarenhet och information. Stöd från länsstyrelserna kan behövas. Arbete har hög prio och bidrar delvis till ÅPH 6.

BSAP åtgärd	Ansvar	SE status och genomförande
inklusive torsk. Gemensam/nationell. Målår 2024.		
S.53 Implementera åtgärder för att återställa kustfiskesamhällen, inklusive inrättande av områden med förbud mot fångstuttag, säsongsstängningar och fångstregleringar. Nationell. Målår 2026.	HaV	Helcom: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande. HaV ska mäta in erfarenhet från omfattande arbete som har genomförts under senare för att begränsa fiske inom utpekade områden längs Östersjökusten. Arbete bidrar till ÅPH 4,5,6,7,8,34,35,36.
S.54 Dela information mellan de avtalsslutande parterna, Östersjöns fiskeriforum (Baltfish) och rådgivande nämnden för Östersjön (BSAC) om icke-dödliga åtgärder eller andra sätt att hantera interaktioner mellan sälar och fiske och implementera dessa åtgärder. Gemensam/nationell. Målår 2025.	HaV	Helcom: HaV ska delta i gemensamt arbete inom Helcom FISH och samordnar expert deltagande. HaV ska mäta in erfarenhet från arbete med redskapsutveckling som har pågått löpande under de senaste åren. Arbete bidrar delvis till ÅPH 8.

Temaområde: Övergödning

Övergödning är fortsatt ett hot mot havsmiljön, och orsakar i många områden algblomning, ibland även syrebrist och döda bottenar. Orsaker till övergödningen är tillförsel av kväve och fosfor från mänskliga aktiviteter, bland annat via jordbruk, industrier, avloppsvatten, och dagvatten.

Tillförseln av kväve och fosfor har minskat betydligt till stora delar av Östersjön under de senaste 20 åren (12 procent för kväve, 26 procent för fosfor²⁵). Trots detta bedöms 96 procent av Östersjön inte uppnå god status avseende övergödning²⁶. Ett innanhav som Östersjön är särskilt sårbart för övergödning och syrebrist med sina djupa bassänger och starka skiktning i vattenmassan. Inför beslut om BSAP bedömdes potential finnas för att minska utsläpp från jordbruk, punktkällor (särskilt uppströms i avrinningsområden), enskilda avlopp, och luftburna utsläpp från sjöfart.

Inom Helcom har man i samband med beslut om BSAP även antagit riktlinjer för hantering av internbelastning av näringsämnen²⁷; och en strategi för återföring av växtnäring²⁸, som inkluderar teman som gödselhantering, slam, mm

Begränsning inom Helcom och Oskar av näringstillförsel till havsmiljön

Åtgärderna i BSAP och NEAES för övergödning medverkar till att nå (främst)

Sveriges miljömål

- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Hav i balans samt levande kust och skärgård

God miljöstatus i havsmiljön enl. Havsmiljöförordning (2010:1341) föreskrift HVMFS 2012:18; miljö kvalitetsnorm A1.

FN SDG mål 24., 6.3, 6.5, 14.1

²⁵ S. 11 i BSAP (<https://helcom.fi/wp-content/uploads/2021/10/Baltic-Sea-Action-Plan-2021-update.pdf>, tillgänglig 20/3 2023)

²⁶ Helcoms Statusbedömning för Östersjön 2018 (för åren 2011-2016), Se HaV:s web om bedömningen <https://www.havochvatten.se/planering-forvaltning-och-samverkan/internationellt-samarbete-och-konventioner/konventioner/helcom---skydd-av-den-marina-miljon-i-ostersjon/bedomning-av-ostersjons-tillstand-2018.html> tillgänglig 20/3 2023)

²⁷ Helcom, 2021, Guidelines for sea-based measures to manage internal nutrient reserves, <https://helcom.fi/wp-content/uploads/2021/10/Guidelines-for-Sea-Based-Measures-to-Manage-Internal-Nutrient-Reserves-in-the-Baltic-Sea-Region.pdf> tillgänglig 20/3 2023

²⁸ Helcom, 2021. Baltic Sea Nutrient recycling strategy <https://helcom.fi/wp-content/uploads/2021/10/Baltic-Sea-Regional-Nutrient-Recycling-Strategy.pdf>

Genom samarbete inom Helcom har Östersjöländerna kommit överens om att minska näringsbelastningen så att den understiger en ”högsta tillåtna belastning” per havsbassäng och land. Denna har beräknats så att Östersjön ska kunna återfå en god miljöstatus avseende näringsämnen, och följs upp genom mätprogram och regelbundna utvärderingar. Att minska belastningen för att understiga dessa högsta tillåtna belastningar innebär ett åtgärdsbeting för Sverige. Trots tydligt minskad tillförsel nåddes inte målen i 2007 års BSAP till målåret 2021 för Sveriges del. I BSAP från 2021 finns uppdaterade beting för hur stor minskning av kväve och fosfor som behövs till varje havsbassäng för att nå maximalt tillåten belastning (MAI, maximum allowable input).

Inom NEAES 2030 har Ospar antagit ett tillvägagångsätt som motsvarar Helcoms belastningstak; Ospar-länderna ska komma överens om belastningsmål och reduktionsmål för varje lands beting för näringstillförsel och försäkra att åtgärder finns på plats för att uppnå reduktionsmålen. Åtgärderna ska anpassas till klimatförändringar, och innefatta skydd och restaurering av ekosystemfunktioner som bidrar till inlagring av näringsämnen.

Havsregional strategi för återvinning av näringsämnen i Östersjöområdet

Näringsbelastning från mänskliga aktiviteter är ett problem för havsmiljön, men näringsämnena är också en oerhört viktig resurs i livsmedelsproduktion inom jordbruket. Fosfor är dessutom en ändlig resurs. Östersjöländerna behöver hitta effektiva sätt att se till att näringsämnena stannar på land i så hög grad som möjligt. Det kan innefatta utveckling av arbete med näringsbalanser, markstruktur, utveckling av organiska/återvunna gödselprodukter mm. För detta syfte har länderna beslutat om en Havsregional strategi för återvinning av näringsämnen i Östersjöområdet. Länderna har åtagit sig (också genom uppdatering av Annex II i Helsingfors konvention) att genomföra lämpliga åtgärder, särskilt inom jordbruk och hantering av avloppsvatten, för att uppnå målen i strategin.

Genomförande av åtgärder med tema övergödning i BSAP och NEAES

I tabell 3 ges en överblick av hur åtgärderna i BSAP och Ospar NEAES på tema övergödning bedöms kunna genomföras

I Sverige pågår ett omfattande åtgärdsarbete som bidrar till att minska tillförsel av näringsämnen till Östersjön och Nordsjön. De nationella belastningstak (Nutrient Input Cielings, NIC) som fastställts inom Helcom har införts i svensk lagstiftning genom en särskild miljökvalitetsnorm (HVMFS 2012:18, miljökvalitetsnorm A.1)²⁹. Åtgärdsprogrammet för havsmiljön ska enligt Havsmiljöförordningen, innehålla de åtgärder som krävs för att nå miljökvalitetsnormerna. Åtgärdsbehov för att nå BSAP:s belastningstak bedöms och redovisas därmed var 6:e år i åtgärdsprogrammet för havsmiljön. Då största delen av belastningen av näringsämnen sker från landbaserade källor är havsmiljön beroende av att de landbaserade källorna reduceras. Åtgärdsprogrammen enligt vattenförvaltningsförordningen ska genomföras av myndigheter, länsstyrelser och kommuner enligt Miljöbalken 5 kapitel 7-11§, och ska innehålla de åtgärder som krävs för att klara miljökvalitetsnormerna för vatten. De åtgärder inom de fem åtgärdsprogrammen som beräknas ge störst effekt för att nå belastningstaken är miljöstödd inom

²⁹ Havs- och vattenmyndighetens Föreskrifter HVMFS 2012: 18, MKN A1, indikator A.1.1. Tillförsel av kväve och fosfor. Målvärde: nedåtgående trend i mängden tillförd kväve och fosfor per förvaltningsområde eller att mängden kväve och fosfor understiger den maximala belastning som fastställs inom ramen för internationella överenskommelser.

jordbruket (via LOVA och gemensamma jordbrukspolitiken); miljötillsyn och prövning av industrier och reningsverk; VA-planering och dagvatten; samt tillsyn och prövning av små avlopp.

I dagsläget är det framför allt utsläppen av näringsämnen till Egentliga Östersjön som är för höga jämfört med reduktionsmålen i BSAP. Enligt de analyser som vattenmyndigheterna har gjort i samband med de åtgärdsprogram som beslutades under 2022 beräknas de fysiska övergödningsåtgärder som teoretiskt sett bedömdes möjliga att genomföra under de kommande två förvaltningscyklerna, det vill säga fram till 2033, kunna minska tillförseln till Egentliga Östersjön med cirka 124 ton fosfor och 1 570 ton kväve.³⁰ Enligt Helcoms senaste uppföljning behöver tillförseln minska med 186 ton fosfor samt med 9 762 ton kväve för att Sverige ska nå sina mål inom aktionsplanen för Östersjön. Tillförseln beräknas dock minska även till angränsande bassänger, och om man tillgodoräknar den extra minskningen till de bassänger som redan uppnått sina minskningsmål inom aktionsplanen för Östersjön kan vattenförvaltningens åtgärdsprogram potentiellt bidra med **87 procent**³¹ av betinget för fosfor och **19 procent**³² av betinget för kväve enligt BSAP till Egentliga Östersjön.

Den faktiska åtgärdseffekten är dock troligtvis mindre. Det beror på att det är osäkert om fysiska åtgärder verkligen kommer genomföras i den omfattning vattenmyndigheterna räknat med, bland annat för att hela den budget för statlig medfinansiering vattenmyndigheterna har utgått från i beräkningarna inte finns tillgänglig idag (se årlig uppföljning³³ och fördjupad utvärdering³⁴ av miljökvalitetsmålet Ingen övergödning för analys och bedömning).

Ambitionen och genomförandetakten i åtgärdsarbetet behöver också öka, framförallt för åtgärder inom jordbruket. Många övergödningsåtgärder i jordbruket är beroende av ett frivilligt genomförande, vilket kan medföra att genomförandegraden inte blir den förväntade. För att tillräckligt med åtgärder ska genomföras behöver den statliga åtgärdsfinansieringen motsvara åtgärdsbehovet, både gällande fysiska åtgärder och myndigheters administrativa arbete. Finansieringen behöver vara tillräcklig, långsiktig och förutsägbar för att åtgärdsarbetet ska kunna planeras effektivt av markägare, verksamhetsutövare, entreprenörer och myndigheter. Även de åtgärder mot havsbaserade källor till näringsläckage som identifierats inom åtgärdsprogram för havsmiljön, t.ex. åtgärder för minskat utsläpp från sjöfart, behöver genomföras. Det kan också krävas ytterligare ekonomiska och juridiska styrmedel för att nå målen.

Det gemensamt genomförda arbetet drivs inom Helcom i arbetsgruppen Source to Sea (belastningar på havsmiljön från land inklusive jordbruksrelaterade frågor).

³⁰ Siffror från Jan Petersson, Vattenmyndigheterna, 2023-02-01.

³¹ Utifrån att 1,5 tons extra minskning till Bottenhavet kan räknas som 1 tons minskning till Egentliga Östersjön, och 3,2 tons extra minskning till Öresund kan räknas som 1 tons minskning till Egentliga Östersjön, enligt de omvandlingssiffror som finns hos Helcom: <https://helcom.fi/about-us/organisation/streamlining-process/accounting-for-extra-reductions/>.

³² Utifrån att kvarvarande minskningsbehov på 43 ton till Öresund först uppfylls, och därefter utifrån att 4,6 tons extra minskning till Öresund kan räknas som 1 tons minskning till Egentliga Östersjön, enligt de omvandlingssiffror som finns hos Helcom: <https://helcom.fi/about-us/organisation/streamlining-process/accounting-for-extra-reductions/>.

³³ Årlig uppföljning av Ingen övergödning 2023. Kap 7 i Naturvårdsverkets rapport 7096. Miljömålen – Årlig uppföljning av Sveriges nationella miljömål 2023 – Med fokus på statliga insatser.

³⁴ Havs- och vattenmyndigheten. 2022. Ingen övergödning. Fördjupad utvärdering av miljökvalitetsmålen 2023. Rapport 2022:16.

Bland de åtgärder som beslutats i BSAP och NEAES bedöms en viss del täckas av ovan nämnda pågående/planerade processer, och där finns även annat pågående åtgärdsarbete till vilka kopplingar görs, se tabell 1. Det gäller bland annat

- åtgärderna E6 och E8 (buffertzoner resp. kalkning/kalkfilterdiken), som idag har stöd inom strategisk plan för CAP 2023-2027 respektive LOVA samt ingår i ÅPV.
- Greppa Näringens arbete med information och rådgivning är viktigt för genomförandet av ett flertal åtgärder, däribland E6, E8, E11 och E12.
- E1, E2 som handlar om sammanställning/analys av åtgärder och deras effektivitet för att bedöma hur länderna ska klara att nå utsläppsbetingen för näringsämnen. Underlag från Sverige för detta arbete kan hämtas från havs- och vattenförvaltning, och Sverige bidrar i dagsläget även det havsregionala arbetet med expertstöd.
- Bland de åtgärder som bedöms motivera en större insats och resursanspråk från svenskt håll finns
- Åtgärd E13 och E20, som handlar om att ta fram och genomföra havsregionala riktlinjer för att minska ammoniakutsläpp från stallgödsel. Detta bedöms vara en utsläppskälla av växande betydelse i takt med att utsläpp via vatten minskar. Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket samarbetar i ett regeringsuppdrag om att utveckla BAT/BEP inom Helcom för att minska utsläppen av ammoniak och växthusgaser från djurhållning. Det är viktigt att samordna detta Helcom-arbete med processer inom EU (uppdatering av industriutsläppsdirektivet) och arbete kopplat till FN:s luftvårdskonvention.
- Nutrient recycling strategy, där Sverige i dagsläget inte har en samlad strategi mellan olika myndigheter och sektorer. I Sverige finns idag inte en samlad (av myndigheter) nationellt beslutad strategi för olika typer av näringsåtervinning. Däremot finns relevant arbete inom branscher³⁵ och ämnet har berörts inom flera utredningar³⁶. Det bedöms dock vara prioriterat att se på frågan ut ett helhetsperspektiv beaktat den utveckling som skett senaste åren, för att besluta på vilket sätt Sverige kan fullgöra kraven i Helcom Nutrient recycling strategy.

I gruppen som arbetat med övergödningsåtgärder deltog SJV, HaV, VM, delvis även NV och Kemi. De viktigaste slutsatserna från arbetet bedömer vi vara följande:

- **Att nå BSAP belastningstak för näringsämnen (MAI/NIC)** kräver ytterligare insatser från svenskt håll, utöver de nationella åtgärdsprogram som adresserar näringsbelastning till havet.
- Åtgärdstakten vad avser fysiska åtgärder måste öka.. Det krävs tillräckliga bidragsstöd för att finansiera fysiska åtgärder, samt praktiskt stöd (från till exempel lokala åtgärdssamordnare) till markägare och andra relevant aktörer som vill genomföra åtgärder. Regelsystemen för utbetalningen av stöd behöver utformas så att rätt åtgärd hamnar på rätt plats och för att åtgärder ska genomföras kostnadseffektivt.
- **Ansvar för Jordbruksverket, Havs- och vattenmyndigheten i BSAP och NEAES:** En stor andel av åtgärderna adresserar jordbruk och andra landbaserade åtgärder, varför Jordbruksverket står som åtgärdsansvarig myndighet på ett stort antal åtgärder i genomförandeplanen. Jordbruksverket och Havs- och vattenmyndigheten behöver också bidra i det gemensamma övergödningsarbetet inom Helcoms arbetsgrupper.

³⁵ Svenskt Vatten, 2013. Slamanvändning och strategier för slamanvändning ([m137-slamanvandning-och-strategier-for-slamanvandning-mars-2013.pdf](https://www.svenskvatten.se/m137-slamanvandning-och-strategier-for-slamanvandning-mars-2013.pdf) ([svenskvatten.se](https://www.svenskvatten.se)) tillgänglig 20/3 2023.

³⁶ Exempelvis SOU 2020:3 Hållbar slamhantering <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2020/01/sou-20203/> tillgänglig 20/3 2023.

- **Sverige bidrar i det gemensamma arbetet i Helcom** med expertis och resurser inom utvärderingsarbetet kring reduktionsmålen MAI/NIC, i projekt som PLC och RedCore. Detta arbete bedöms vara en nyckelfaktor för fortsatt trovärdighet för överenskommelsen om näringsreduktion och därmed dess efterlevnad.

Tabell 3 A (Ospar NEAES) och 3 B (Helcom BSAP) Överblick över genomförande av åtgärder under temaområde på tema övergödning. Åtgärdernas lydelse är förkortad, och i vissa fall har åtgärder slagits ihop, för överblick. Åtgärdernas originalformulering finns i besluten från 2021³⁷. "Nationell" eller "gemensam" = nationellt eller gemensamt (inom havsregionen) genomförande. "Ansvar" avser åtgärdsansvarig myndighet, som tillser att kravet uppfylls för SE räkning (nationellt genomförande), eller samordnar svenskt bidrag i det gemensamma arbetet (gemensamt genomförande). Inom parentes stödjande myndigheter.

	Åtgärd som bedöms genomförd i SE
	Åtgärd som för vilken ingen/liten ytterligare insats bedöms nödvändig pga NEAES/BSAP utöver planerat eller pågående arbete. Notera: förutsätter genomförande/resurser inom det planerade arbete som hänvisas till.
	Åtgärd som behöver genomföras 2023-2025
	Åtgärd som behöver genomföras 2025-2030

N = kväve, P = fosfor. ÅPV=Åtgärdsprogram för vatten, ÅPH=Åtgärdsprogram för havsmiljön, VM=Vattenmyndigheter, RecCore-projekt=följer upp Helcoms beting för minskat näringsutsläpp, PLC-projekt=sammanställer information om tillförsel av näringsämnen i Helcom, Source to Sea =arbetsgrupp i Helcom som arbetar med belastningar från land, BAT=Best available technique (bästa tillgängliga teknik), BEP=Best environmental practice (bästa miljöpraxis), NIC=nutrient input ceiling (belastningstak), CAP=common agricultural policy (EU:s gemensamma jordbrukspolitik); Ospar HASEC – Ospar Kommitté om farliga ämnen och övergödning.

Tabell 3A. Överblick om Ospar NEAES operativa mål mot övergödning och koppling till BSAP åtgärder

NEAES mål	SE status och genomförande	Koppling BSAP
S1.01 –S1.03 Belastningstak och reduktionsmål för näringsämnen för att säkerställa icke-problemstatus (gemensam/nationell)	HaV ska delta och styra havsregionalt samarbete om att ta fram liknande närsaltsbelastningstak och reduktionsmål som i Helcom och samordna svenska experter. NV (atmosfärisk) och VM ska stödja S1.01 bedömningsverktyg. Målår 2022. S1.02 Hållbara belastningstak för näringsämnen i relevanta bedömningsområden. Målår 2022 S1.03 Nationella reduktionsmål och rapportering. Målår 2024	E1, E2, E3
S1.04 – S1.06 Åtgärder vidtas för att nå nationella reduktionsmål (gemensam/nationell) Målår 2028.	HaV ska samordna expertdeltagande och överföra erfarenhet (inkl. från BSAP) till gemensamt arbete inom Ospar HASEC. NV och VM ska stödja S1.04. Åtgärder på plats och genomförs. Målår 2024 S1.05. Klimatanpassning av åtgärder. Målår 2030. S1.06. Naturbaserade närsaltslagring (restaurering). Målår 2030.	E4 – E36

Tabell 3B. Överblick om BSAP åtgärder om övergödning

BSAP åtgärd	Ansvar	SE status och genomförande
E1. Informera om svenska åtgärder för att klara NIC för N och P, inkl. effektbedömning (Nationell/gemensam) Målår 2023	HaV (VM, NV, SJV)	HaV deltar genom arbetsgruppen Source to Sea. Helcom delges nationell lista med åtgärder från HaV samt den utvärdering av effekter som genomförs för ÅPV och ÅPH. I det gemensamma arbetet ger SE fortsatt stöd för arbete inom PLC-projektet.

³⁷ North-East Atlantic Environment Strategy 2030 (<https://www.ospar.org/convention/strategy>), The Baltic Sea Action Plan (<https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/>)

BSAP åtgärd	Ansvar	SE status och genomförande
E2. Utvärdera framsteg mot reduktionsmål för N och P (MAI och NIC) vartannat år (gemensam) Målår: vartannat år.	HaV	SE genom HaV ger fortsatt stöd för RedCore-projektet som genomför bedömningen. Kan samordnas med beräkningar som genomförs av VM för ÄPV.
E3. Stärk miljöövervakning och uppföljning, för att uppskatta näringsämnestillförsel (nationell/gemensam) Målår: årlig	HaV	HaV ansvarar för årlig uppdatering av svenska data till Helcoms PLC-databas..
E4. Stärk samarbetet med motsvarande Vattenmyndigheter i icke-HELCOM-länder (nationell/gemensam) Målår:2030	HaV	HaV genom medverkan i workshops som arrangeras av arbetsgruppen Source to Sea
E5. Genomför uppdaterade del 2 i bilaga III "Förebyggande av föroreningar från jordbruket" av Helsingforskonvention. (nationell) Målår:2030	SJV (NV, Keml, HaV)	Delar av arbetet nationellt är genomfört. Genomförande för de delar som rör återcirkulering av näringsämnen behöver utredas. Förslag att som första steg ta fram underlag (Jbv med stöd av HaV). se även E30 och E35.
E6, E7, E8, E19. Inrätta buffertzoner och främja precisionsgödsling, utveckla och tillämpa bästa praxis för att minska P-förluster från jordbruksmark, samt tillämpa innovativa åtgärder vid uppgradering och renovering av jordbrukets dräneringssystem (nationell) Målår:2030	SJV, HaV	Jbv genom ersättningar i enlighet med strategisk plan för CAP 2023-2027, samt informerar om ersättningarna. Rådgivning inom Greppa Näringens. HaV har ansvar i E8 för medel genom LOVA strukturkalkning. HaV deltar i arbetsgrupp Source to Sea (ansvar E8).
E9. Främja ekologiskt jordbruk så att den ökar till minst 25 procent av jordbruksarealen. (nationell) Målår:2030	SJV	SJV genom ersättning för ekologisk produktion i enlighet med strategisk plan för CAP 2023-2027. SJV även genom uppdrag om att främja produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel.
E10. Avråd från höstgödsling på fält utan grönt växttäck på vintern. (nationell) Målår:2030	SJV	Åtgärden är nationellt genomförd genom SJVFS 2004:62.
E11, E12: Etablera dialog mellan jordbrukare, myndigheter och beslutsfattare. Utveckla lärande mellan jordbrukare avseende bästa praxis och innovativa metoder. (nationell/gemensam) Målår:2030	SJV, HaV (VM)	SJV och Länsstyrelser genomför det nationella arbetet genom Greppa Näringen, LEVA-samordnarna, dialog/samordning mellan myndigheter. HaV, VM: Bidra till dialog/samverkan mellan myndigheter m.fl. HaV deltar i arbetsgrupp Source to Sea (ansvar E11)
E13. Ta fram rekommendationer för BAT/BEP för att minska ammoniak- och växthusgasutsläppen från djurhållning, lagring och spridning av gödsel. (gemensam) Målår:2025	SJV, HaV (NV)	HaV och Jbv deltar i framtagandet av rekommendationer genom arbetsgruppen Source to Sea. Kopplar till E20.Regeringsuppdrag 2021 till HaV.
E14.Utarbeta rekommendationer för gödselhantering för hästar, får, getter och pålstdjursuppfödning. (gemensam) Målår:2025	SJV, HaV	HaV och Jbv deltar i framtagande rekommendationer genom arbetsgruppen Source to Sea
E15. Tillämpa EU:s uppdaterade BAT för intensiv uppfödning av fjäderfä och svin. (nationell) Målår:2030	SJV	Åtgärden är genomförd genom att Sverige följer dessa delar i IED-direktivet. En översyn av IED-direktivet pågår (https://ec.europa.eu/environment/industry/stationary/ied/evaluation.htm).
E16.Se över bestämmelser och frivilliga åtgärder, och genomför vid behov ytterligare eller reviderade åtgärder för att minska P- och N-förluster från jordbruket. (nationell) Målår:2030	SJV	SJV tillser att åtgärder och regler följs upp och ses över kontinuerligt som en del i arbetet kopplat till CAP och olika EU-direktiv.
E17. Enas på nationell nivå om åtgärder för att minska näringsöverskottet från nuvarande gödslingsmetoder. (nationell) Målår:2023	SJV	Åtgärden är genomförd genom Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket, samt SJVFS 2004:62 och regelbundna uppdateringar av "Rekommendationer för gödsling och kalkning".
E18.Undersök möjligheter att beskatta mineralgödsel beskatta N-överskott, eller att ge stöd för miljöåtgärder inom	SJV, HaV	Sverige har för närvarande ingen skatt på mineralgödsel. Jbv avser att fortsatt arbeta med ersättningar/investeringsstöd i enlighet med strategisk plan för CAP 2023-2027. SJV och HaV

BSAP åtgärd	Ansvar	SE status och genomförande
jordbruket (nationell/gemensam) Målår:2024, 2030		deltar med att ta fram ett havsregionalt dokument genom arbetsgruppen Source to Sea.
E20. Se över Helcom-rekommendation 24/3 om åtgärder för att minska utsläpp från jordbruket (gemensam) Målår: 2023	SJV, HaV (NV och VM).	SJV och HaV deltar med granskning och eventuell revidering av Helcom-rekommendationen genom arbetsgruppen Source to Sea. NV och VM stöttar vid behov.
E21. Minska nedfallet av atmosfäriskt N i Östersjön genom nationella åtagandena om N-reduktion enligt Göteborgsprotokollet och EU:s NEC-direktiv 2016/2284. (nationell) Målår:2030	NV (Jbv)	NV ansvarar för nationellt genomförande genom åtgärder i ÄPV; Naturvårdsverkets åtgärd 4 Europeiskt luftvårdsarbete och nationella luftvårdsprogrammet samt Naturvårdsverkets åtgärd 5 Tillsynsvägledning utsläpp till luft. JBv bidrar till NV inom arbetet med taktidirektivet och Göteborgsprotokollet, när det gäller jordbruksfrågor.
E22. Stärk Helcoms samarbete med UNECE:s konvention om långväga gränsöverskridande luftföroreningar (gemensam) Målår:2030	HaV (NV)	HaV deltar genom stöd till RedCore-projektet. Samarbeteför att påverka översynen av utsläppsmålen för N i Göteborgsprotokollet.
E23. Stärk HELCOMs rekommendation 28E/5 om kommunal avloppsvattenrening senast 2027. (gemensam) Målår 2027	NV , HaV	SE föreslår avvakta till 2024 (reviderat avloppsdirektiv). HaV och NV deltar i arbetet för att uppdatera rekommendationen genom HaVs deltagande i arbetsgruppen Source to Sea, NV ansvarar för regelverk nationellt.
E24, E25. Utbyte av information om BAT för avloppsreningsverk genom samarbete med befintlig(a) regional(a) digital(a) plattform(ar) (gemensam) Målår:2030	HAV, NV(NV endast deltagande på E25)	Genomförande behöver utvecklas vidare efter diskussioner i Source to Sea. HaV deltar Source to Sea, med stöd av NV i frågan. NV ansvarar för regelverk nationellt (Över 200 pe) HaV vad gäller små avlopp. Digital plattform finns nationellt för information kring små avlopp.
E26. Samarbeta med relevanta policyområden i EU:s strategi för Östersjöregionen (EUSBSR). (gemensam) Målår:2030	HaV	HaV deltar genom arbetsgruppen Source to Sea.
E27. Eliminera P i tvättmedel för konsumentbruk så snart som möjligt (nationell) Målår 2024	Keml (NV)	Åtgärden genomförd genom implementering av (EC) No 648/2004.
E28, E29. Utveckla en kunskapsbas och vidta åtgärder för att minska och eliminera P i tvättmedel för industriellt och institutionellt bruk (gemensam) målår 2025, 2030	HaV /Keml (Keml, även NV på E29)	HaV bidrar i gemensamma diskussioner i Source to Sea. Keml ansvarar för regelverk kring P i tvättmedel. Lågt prioriterad åtgärd, då fosfor i industritvättmedel inte bedöms vara ett problem på nationell nivå. Avvaktar bl.a. revidering Tvätt- och rengöringsmedelsförordningen.
E30 Genomför lämpliga åtgärder, särskilt inom jordbruk och hantering av avloppsvatten, för att nå målen i den regionala strategin för återvinning av näringsämnen (nationell) Målår 2027	Ingen ansvarig utsedd ännu (SJV, NV, HaV, KEMI)	<i>Nationell ambitionsnivå och avgränsning oklar. Det behövs en politisk linje i frågan för att en strategi för återcirkulering av näringsämnen ska kunna tas fram.</i> Bör i delar hanteras tillsammans med E5 och E35. Kan komma att involvera Jbv, NV, HaV, KEMI
E31. Skapa rättsliga och institutionella verktyg för att införa årlig gödslingsplanering på fältnivå och näringsbalansering på gårdsnivå för N och P (Nationell) Målår 2027	SJV	Åtgärden genomförd genom Förordning (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket, SJVFS 2004:62, regelbundna uppdateringar av "Rekommendationer för gödsling och kalkning", rådgivning och information från Greppa Näringen och beräkningsverktyget VERA.
E32. Öka användningen av återvunna näringsämnen inom jordbruket, gödsla efter grödans behov(nationell/gemensam) Målår 2027	SJV,HaV (NV)	SJV och HaV deltar genom arbetsgruppen Source to Sea med stöd från NV. På nationell nivå genomförs åtgärderna genom Greppa näringen, och genom att sprida befintligt informationsmaterial från myndigheter.
E33. Utveckla säkerhetskrav för återvunna gödselprodukter (nationell/gemensam) Målår 2027	SJV, HaV (NV, Keml)	SJV och HaV deltar genom arbetsgruppen Source to Sea med stöd från NV och Keml. I den nationella delen är det mer oklart vad genomförandet skulle innebära eftersom det beror på utfall i det gemensamma genomförandet.
E34. Öka kunskapen och främja utbildning och rådgivning om återvinning av näringsämnen. (nationell) Målår 2027	SJV	SJV genom rådgivning, information och verktyg från Greppa Näringen. Existerande informationsmaterial om regler om spridning av slam och aska finns hos SJV.

BSAP åtgärd	Ansvar	SE status och genomförande
E35 Förbättra förutsättningarna för en marknad för återvunna gödselprodukter (nationell/gemensam) Målår 2027	Ingen ansvarig utsedd ännu (SJV, NV)	<i>Nationell ambitionsnivå och avgränsning oklar. Det behövs en politisk linje i frågan för att en strategi för återcirkulering av näringsämnen ska kunna tas fram. Se förslag under E5.</i>
E36. Förbättra samarbete och utbyte erfarenheter mellan sektorer och aktörer vad avser hållbara livsmedelssystem. (nationell/gemensam) Målår 2027	SJV, HaV, (NV)	SJV och HaV genom att involvera relevanta sektorer och organisationer i diskussionen om återcirkulering av näringsämnen, nationellt och kopplat till Helcom.

Temaområde: Farliga ämnen

Utsläpp av vissa farliga ämnen till Östersjön och Nordsjön minskar idag tack vare regleringar och förbud mot användning av dessa ämnen. Både Nordsjön och Östersjön är dock fortfarande starkt negativt påverkade av farliga ämnen, i synnerhet överskrids gränsvärden för bromerade difenyletrar (PBDE), tributyltenn och kvicksilver i stora delar av både Östersjön och Nordsjön. Halterna av per- och polyfluoralkylsubstanser (PFAS) och dioxin är också höga i vissa områden i Östersjön. Dessutom produceras ständigt nya kemikalier som riskerar orsaka negativa effekter i havsmiljön. Exempel på sådana ämnen är läkemedelsrester vars miljörisker uppmärksammas de senaste årtiondena. Dessutom är många redan reglerade ämnen långlivade föreningar som lagras i miljön och riskerar att leda till ny exponering av djur och människor vid exempelvis muddring eller återvinnings- och deponeringsverksamheter.

Åtgärderna i BSAP och NEAES för kring farliga ämnen och marint skräp medverkar till att nå (främst)

Sveriges miljömål

- *Hav i balans samt levande kust och skärgård*
- *Gifrfri miljö*

God miljöstatus i havsmiljön enl. Havsmiljöförordning (2010:1341) föreskrift HVMFS 2012:18; miljö kvalitetsnorm B.1, B2. Även HVMFS 2019:25.

FN SDG mål 12.2, 12.5, 14.4, 14.1

Farliga ämnen sprids från många olika mänskliga aktiviteter på land och till havs, bland annat från industrier, dagvatten och hushåll, via avloppsreningssystem, deponier, historiskt förorenade områden och från sjöfart. Vissa föroreningar transporteras långa sträckor med luft eller vatten och belastar andra områden än de som ligger vid eller nära källan. Utsläpp från andra länder bidrar därmed till förorening i Östersjön och Nordsjön, ibland av ämnen som är förbjudna inom EU eller globalt. Då antalet farliga ämnen är stort och spridningsvägarna många behöver åtgärdsarbetet mot farliga ämnen tillämpa en helhetssyn för hantering av dessa, både på land och till havs. Detta innefattar åtgärder som tar itu med befintliga föroreningar liksom att förebygga problem med ytterligare potentiellt farliga ämnen.

Inom Helcom och Ospar samordnas arbetet kring Östersjön respektive Nordostatlanten för att identifiera och prioritera föroreningar, kvantifiera deras tillförsel och havsregionala källor samt enas om utsläppsbegränsningar och havsregionala åtgärder. Helcom har som en del av detta åtagit sig att utarbeta en handlingsplan för farliga ämnen för att effektivisera och prioritera arbetet med farliga ämnen samt tydliggöra kopplingen mellan Helcoms verksamhet och övriga internationella konventioner och strategier.

Genomförande av åtgärder med tema farliga ämnen i BSAP och NEAES

I tabell 4 ges en överblick av hur åtgärderna i BSAP och Ospar NEAES på tema farliga ämnen i bedöms kunna genomföras.

Miljöarbetet inom temat farliga ämnen är komplext och samhällsövergripande då utsläpp av farliga ämnen till miljön är en konsekvens av det samhälle vi har idag. Många av åtgärderna i BSAP och NEAES kopplar starkt både till pågående nationellt myndighetsarbete och internationell samverkan, till stor del inom ramarna för kunskapsförsörjning samt vägledning och styrning inom miljöarbetet. Sveriges arbete med farliga ämnen inom Helcom och Ospar synkroniseras med EU:s policy och kemikalie- och miljölagstiftning, t.ex. EU:s Nollföroreningsstrategi, Vattendirektivet och REACH³⁸.

Utveckling av kemikalielagstiftningen samt genomförande av havsmiljöförvaltningen, vattenförvaltningen samt effektiv tillsyn och prövning av olika typer av verksamheter bidrar också. Åtgärdsprogrammen för vatten bidrar till BSAP och NEAES genom att adressera landbaserade utsläpp av farliga ämnen, exempelvis PFAS, dioxiner och läkemedelsrester. På samma sätt bidrar åtgärdsprogrammet för havsmiljön genom att adressera havsbaserade källor till farliga ämnen, exempelvis genom åtgärder för minskade utsläpp av PFAS (ÅPH 38), biocider (ÅPH 15 och 17), samt farliga ämnen från sjöfart (se kap sjöfartens miljöpåverkan).

- Bland de åtgärder som beslutats i BSAP och NEAES bedöms en del redan vara genomförda eller täckas av ovan nämnda pågående/planerade processer, och där finns även annat pågående åtgärdsarbete till vilka kopplingar görs, se tabell 4. Det gäller exempelvis
  - × BSAP HL14 där EU-arbete sker under REACH för begränsning av blyanvändning och HL16 där Minamatakonventionen är implementerad genom en EU-förordning.
  - × åtgärderna BSAP HL17 där Sverige arbetar kontinuerligt med utsläppsreduktion genom tillämpning av relevant BAT samt krav enligt miljöbalken och relaterad lagstiftning vid prövning och tillsyn av verksamheter
  - × BSAP HL21 som handlar om att begränsa användning och utsläpp av PFAS, fenolföreningar och klorparaffiner där det i vattenmyndigheternas åtgärdsprogram för vatten finns åtgärder mot PFAS.
- Bland de åtgärder som bedöms särskilt betydelsefulla i det gemensamt genomförda arbetet från svenskt håll finns
  - × BSAP HL1, som handlar om att ta fram en uppdaterad handlingsplan gällande farliga ämnen, vilket är prioriterat för att Helcomarbetet ska fokusera på frågor som är de mest relevanta för Östersjön och där Helcom är rätt plattform. Sverige genom Naturvårdsverket leder genomförande tillsammans med Tyskland.
  - × BSAP HL22, om att förbättra kunskapsbasen om förekomsten av läkemedelssubstanser i miljön, som leds av Sverige genom Läkemedelsverket.

I gruppen som arbetat med åtgärder gällande farliga ämnen deltog Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen, Vattenmyndigheterna och Läkemedelsverket där myndigheterna även sedan tidigare har goda former och rutiner för kontinuerlig samverkan.

---

³⁸ EU reach referens

Åtgärdsansvar ligger främst på Havs- och vattenmyndigheten, Naturvårdsverket, Kemikalieinspektionen och Läkemedelsverket.

Det gemensamma arbetet inom havsregionen bedrivs i Helcom främst inom arbetsgruppen Source to Sea och undergruppen EG Haz och inom Oskar i kommittén HASEC och undergrupp MIME.

Slutsatser av arbetet innefattar:

- **För att genomföra BSAP åtgärderna som rör farliga ämnen** krävs att det finns resurser för att fortsätta en adekvat kunskapsförsörjning och genomförande av ett effektivt miljöarbete inom området inklusive styrmedelsutveckling, vägledning, prövning och tillsyn.
- **Sverige bidrar i det gemensamt genomförda arbetet framför allt** med expertis och resurser i arbetsgrupper inom både Helcom och Oskar samt det kopplade EU-arbetet.

Tabell 4 A (Oskar NEAES) och B (Helcom BSAP) Överblick över genomförande av åtgärder under temaområde farliga ämnen. Åtgärdernas lydelse är förkortad, och i vissa fall har åtgärder slagits ihop, för överblick. Åtgärdernas originalformulering finns i besluten från 2021. "Nationell" eller "gemensam" = nationellt eller gemensamt (inom havsregionen) genomförande. "Ansvar" avser åtgärdsansvarig myndighet, som tillser att kravet uppfylls för SE räkning (nationellt genomförande), eller samordnar svenskt bidrag i det gemensamma arbetet (gemensamt genomförande). Inom parentes stödjande myndigheter.

	Åtgärd som bedöms genomförd i SE
	Åtgärd som för vilken ingen/liten ytterligare insats bedöms nödvändig pga NEAES/BSAP utöver planerat eller pågående arbete. Notera: förutsätter genomförande/resurser inom det planerade arbete som hänvisas till.
	Åtgärd som behöver genomföras 2023-2025
	Åtgärd som behöver genomföras 2025-2030

ÅPH=Åtgärdsprogram för havsmiljön. ÅPV=Åtgärdsprogram för vattenmiljön. EG HAZ=Expertgrupp i Helcom utvecklas och koordinerar Helcoms arbete med farliga ämnen. Arbetet omfattar även läkemedel. Source to Sea =Arbetsgrupp i Helcom med ansvar för att minska belastningar från Östersjön avrinningsområde. Oskar HASEC – Oskar Kommitté om farliga ämnen och övergödning. Oskar MIME – Oskar arbetsgrupp om övervakning av trender och effekter av farliga ämnen i havsmiljön. BAT=Best Available Technique (tillgängliga teknik). PFAS= per- och polyfluoralkylsubstanser. MKB=Miljökonsekvensbedömning.

Tabell 4A. Överblick om genomförande av Oskar NEAES operativa mål mot förorening från farliga ämnen och koppling till BSAP åtgärder.

NEAES mål	SE status och genomförande	Koppling BSAP
S2.O1. Förnyat arbets sätt för hantering av OSPAR:s listor över ämnen som kräver prioriterade åtgärder. Målar. 2022 och framåt	HaV ska bevaka och samordna ett aktivt expertdeltagande i gemensamt arbete inom Oskar HASEC och arbetsgrupp MIME.	HL1
S2.O2. Utveckla relevanta bedömningskriterier för farliga ämnen i havsmiljön. Målar. 2023 och framåt	NV ska bevaka och med behov delta i gemensamt arbete inom Oskar HASEC och arbetsgrupp MIME. HaV bidrar vid behov utifrån arbete med föreskrifter HVMFS 2012:18 samt 2019:25. Oskar ska samarbeta med arbetsgruppen för kemikalier inom Vattendirektivets gemensamma genomförandestrategi	E4
S2.O3. Åtgärder för att eliminera utsläpp, emissioner och förluster av farliga ämnen genomförs för att nå och upprätthålla god miljöstatus. Målar 2027.	HaV ska samordna expertdeltagande i gemensamt arbete inom Oskar HASEC och arbetsgrupp MIME i syftet att överföra erfarenhet från och öka koherens med BSAP åtgärder. TS, SjöV och NV ska delta vid behov beroende på vilken fråga diskuteras. I dagsläget driver HaV frågor som utsläpp från skrubbar (med stöd TS) och en problemanalys av utsläpp från fartyg och fritidsbåtar under skrovregning. Frågor som kan	HL2 – HL30

NEAES mål	SE status och genomförande	Koppling BSAP
	överbägas för diskussion inom Oskar ingår PFAS i brandskum, ersättning av bly inom fiske i fiskeredskap och ammunition samt screening undersökningar för nya potentiellt miljöfarliga ämnen. Behov av nationell genomförande kan uppstå där Oskar rekommendationer antagits.	
S2.04. Harmonisera Oskars kontrollsystemet för användning och utsläpp av kemikalier från olja och gas installationer för att förbättra koherens med EU regelverk osv. Målår 2026	SE delta inte men bevakar. Målet berör olje-och gasindustri	

Tabell 4B. Överblick om BSAP åtgärder om farliga ämnen

BSAP åtgärd	Ansvar	SE status och genomförande
HL1. Utarbeta en regional strategisk ansats och en handlingsplan för Helcoms arbete med farliga ämnen (Gemensam) Målår 2024	HL1: NV (HaV, Keml)	SE har bidragit till att starta upp ett projekt finansierat av NEFCO BSAP fonden (Holistic Action Plan – Hazardous substances, HAPhazard) och stöttar genomförandet av HL1 via expertgruppen EG Hazard. SE bidrar till Oskar:s arbete med S2.01 genom deltagande i arbetsgruppen MIME.
HL2. Utarbeta nationella program mot farliga ämnen som inte regleras tillräckligt av annan policy. (Nationell) Målår 2030	HL2: NV, Keml (HaV)	SE avvaktar gemensamt beslut om vilka eventuella ämnen som bedöms behöva nationella program
HL3. Delge Helcom en lista med planerade och genomförda åtgärder för att minska utsläpp av farliga ämnen, inkl. effekter. (Nationell/gemensam) Målår 2023	HL3: HaV (NV, Keml)	HaV ansvarar för nationellt framtagande av en sammanställning av åtgärder per ämnesgrupp i samband med ÅPH, baserat på information från flera myndigheter. Gemensamt ger SE stöd till Helcom för vidareutveckling av avgränsningar avseende teman och metodik genom arbetsgruppen Source to Sea.
HL4. Uppdatera Helcoms rekommendationer för industriella utsläpp av farliga ämnen (Gemensam) Målår 2030	HL4: NV (HaV)	SE avvaktar inriktning i det gemensamma arbetet, samt pågående revision av EU-lagstiftningen på området
HL5, 7, 25 Minska utsläppen av farliga ämnen från småskaliga utsläppskällor i tätorter genom kemikaliesmarta inköpsstrategier, substitution och informationskampanjer. (Nationell/gemensam) Målår 2030/2025	NV, Keml, HaV	SE bidrar till det gemensamma arbetet genom deltagande i expertgruppen EG Hazard Utifrån detta bedöms om det är relevant med ytterligare nationella insatser. Bedöms i hög grad genomförd i SE. Arbete pågår i Sverige genom åtgärd 20 i ÅPH som avser informationskampanjer om marint skräp. Nationella exempel och erfarenheter delas i Helcom.
HL6. Inrätta ett register över kemiska produkter som ska bygga på bland annat EU förordningen REACH (EG 1907/2006). (Nationell) Målår 2025	Keml	Åtgärden är i nuläget genomförd i Sverige. (www.kemi.se/en/products-register/about-the-products-register). SE kan dela med sig av erfarenheter till expertgruppen EG HAZ.
HL8. Inför krav i offentliga upphandlingar avseende kemikalier med stor regional miljöproblematik (Nationell/gemensam) Målår 2025	HaV, Upphandlingsmyndigheten (Keml)	Åtgärden är genomförd i Sverige genom kriterier för olika produktområden att använda i upphandlingar (www.upphandlingsmyndigheten.se/kriterier/).. När Helcoms priorlista är klar (2024/2025, BSAP HL10) granskas om det finns ytterligare ämnen att beakta i hållbarhetskriterier för kemiska produkter (flytande), läkemedel och textil.
HL9. Använd information från olika strategier och ramverk för att prioritera åtgärder och identifiera nya potentiellt farliga ämnen. (Gemensam) Målår 2025	HaV (NV, Keml)	HaV deltar i arbetet genom arbetsgruppen Source to Sea och expertgruppen EG HAZ.. Arbetet genomförs löpande.

BSAP åtgärd	Ansvar	SE status och genomförande
HL10. Inrätta mekanism för förvaltning av Helcoms förteckning över prioriterade ämnen. (Gemensam) Målår 2025	NV (HaV, Kemi)	SE bidrar till S2.O1 genom deltagande i arbetsgruppen MIME och synkroniserar det med genomförandearbetet av HL10 genom att även delta och bidra till arbetet i Helcoms expertgrupp EG Hazard. Viktigt att processen synkroniseras mellan Helcom/Ospar samt EU EQS-direktivsarbetet och föreskrifter HVMFS 2012:18 samt 2019:25.
HL11. Följ kontinuerligt upp arbetet med farliga ämnen inom policies på global-, regional- och EU-nivå (Gemensam) Inget målår 2024	HaV, NV (Kemi)	SE deltar och bidrar till HL11 genom deltagande i expertgrupp EG Hazard
HL12. Helcom att medverka i Strategic Approach to International Chemicals Management High Ambition Alliance (SAICM HAA) (Gemensam) Målår 2023	HaV (Kemi)	HaV deltar i arbetet genom arbetsgruppen Source to Sea.
HL13. Utveckla ytterligare relevant övervakning av de biologiska effekterna av farliga ämnen (Nationell/gemensam) Målår 2028	NV, HaV	SE har bidragit till att starta ett projekt finansierat av NEFCO BSAP fonden (Holistic Action Plan – Hazardous substances, HAPazard) och stöttar genomförandet av HL1 via expertgruppen EG Hazard. SE bidrar till Ospar:s arbete med S2.O1 genom deltagande i arbetsgruppen MIME. Viktigt att processen synkroniseras mellan Helcom/Ospar.
HL14. Uppmuntra användningen av mindre giftiga material för att ersätta bly i fiskeredskap och ammunition (Nationell/gemensam) Målår 2030	HaV, NV (Kemi)	Följ utveckling av eventuellt EU-förbud. Medverka till att ta fram vägledning och rekommendationer på havsregional nivå Nationellt genomförd i den grad det i nuläget är motiverat. .
HL15. Informationskampanjer och andra instrument för att minska dioxinutsläpp, fokus på småskalig förbränning. (Nationell) Målår 2026	NV	NV arbetar generellt med frågan, inkl etappmålsuppföljning för dioxin vilken kommer att fortsätta till 2030 där småskalig förbränning ingår. Koppling till ÄPV
HL16, HL17, HL19. Förbättra genomförandet av UNEP 2013 Minamata-konventionen om kvicksilver, uppmuntra dess ratificering. Åtgärder mot kvicksilverutsläppen från energisektorn till 2028. Förbud mot användning av kvicksilverbaserat amalgam i tandvården med vissa undtag (Nationell) Målår 2030.	NV	NV: SE har ratificerat konventionen och genomfört åtgärden. Sverige har redan ett generellt förbud mot användning av kvicksilver och befintliga regler för undantag beskrivs bland annat i KEMI:s föreskrift KIFS 2017:7 om kemiska produkter och biotekniska organismer.
HL18. Mät koncentrationen av kvicksilver i muddermassor och vidta åtgärder för att förhindra frigörande vid muddringsarbete. (Nationell) Målår 2030	HaV (Sjöv)	Åtgärden bedöms som genomförd, i förhållande till vad som är tekniskt genomförbart. Vägledning och kunskapsunderlag för tillämpningen av 11 och 15 kap. MB för hantering av muddermassor utförs av HaV genom Rapport 2018:19 vilket ska tillämpas vid provning och tillsyn av verksamheter.
HL20. Regler för att hantera kvicksilverhaltigt avfall, inklusive offentlig information om dessa. (Nationell) Målår 2023	NV	Åtgärden genomförd. Kviksilveravfall regleras i EU:s kvicksilverförordning (EU 2017/852). Bestämmelser om farligt avfall i avfallsförordningen (2020:614) där 4 kap 6 § klargör att avfall som innehåller minst 0,1 viktprocent kvicksilver ska bortskaffas inom ett år i ett djupt bergförvar.
HL21. Inför åtgärder för att begränsa användningen och förhindra utsläpp av PFAS, fenolföreningar med hormonstörande egenskaper och klorparaffiner. (gemensam) Målår 2027	HaV, NV (Kemi)	SE deltar och bidrar genom deltagande i expertgruppen EG Hazard. Åtgärder i SE är vidtagna under vattendirektivet, havsmiljödirektivet och inom ramen för provning/tillsyn enligt miljöbalken. PFAS nätverket (tidigare NV) bidrar med dialog och kunskapsutbyte. Notera: PFAS kommer att begränsas brett inom EU. Alkylfenoler är också starkt begränsade. Klorparaffiner omfattas av Stockholmskonventionen
HL22. Förbättra kunskapsbasen om läkemedelssubstanser i miljön, förekomst, långvarighet och skadliga effekter (gemensam) Målår 2025	LV (HaV, NV)	SE genom LV leder arbetet som genomförs genom expertgruppen EG HAZ. Befintlig svensk information delas med Helcom.
HL23. Identifiera prioriterade läkemedel, deras utsläpp i vattenmiljön, miljöeffekter och deras användning i regionen. (gemensam) Målår 2024	NV, HaV (LV)	NV och HaV deltar genom expertgruppen EG HAZ. SE bidrar bl.a. till arbetet med att lista prioriterade ämnen, och dela befintlig information om läkemedelsförsäljning.

BSAP åtgärd	Ansvar	SE status och genomförande
HL24. Riktlinjer för miljöövervakning och analys av läkemedel som identifierats som gemensamma indikatorer. (gemensam) Målår 2025	NV, HaV (LV)	NV och HaV deltar genom expertgruppen EG HAZ. Hittills är inget läkemedel identifierat som indikator för Östersjöns tillstånd.
HL26. Stärk insamlingen av oanvända läkemedel från allmänheten. (nationell) Målår 2026	NV (LV)	Genomförd i Sverige genom ett system för kassation av läkemedel. Förordning 2009:1031 om producentansvar för läkemedel, är den rättsakt som driver nationella åtgärder kring insamling. Apoteksföreningen mfl är ansvariga för kassation och destruktion; obligatoriskt för alla apotek. För att komma åt läkemedel som inte samlas in använd lämpligen information dvs det finns en koppling till HL 25. Dela erfarenheter med expertgruppen EG HAZ.
HL27. Öka konsumenters medvetenhet och kunskap om läkemedel som innehåller ämnen som är långlivade och skadliga för miljön (nationell) Målår 2030	LV	Arbetet pågår nationellt genom LV och kunskapscentrum för läkemedel i miljön.
HL28. Adressera nya potentiellt miljöfarliga ämnen genom att från och med 2021 genomföra återkommande screeningundersökningar (gemensam) Målår: löpande, start 2021	HaV, (NV)	HaV och NV deltar till arbetet i arbetsgruppen Source to Sea och EG HAZ.
HL29. Begränsa användningen av brandsläckningskum som innehåller PFAS till sjöss och i avrinningsområdet och främja hållbara alternativ. (gemensam) Målår 2027	TS, HAV (Nv, Kemi, MSB)	TS deltar i framtagandet av en ny Helcom-rekommendation genom arbetsgruppen Maritime. HaV stödjer, kopplat till ÅPH38. NV, Kemi, och MSB bidrar. Synergier med EU REACH lagstiftning och IMO- arbete.
HL30 Minimera utsläppen av biocider från antifoulingprodukter, i de fall som inte redan regleras av den internationella konventionen om kontroll av skadliga antifoulingssystem på fartyg. (gemensam) Målår 2027	TS, HaV (Kemi, NV)	TS och HaV ska medverka till framtagande av en ny Helcom-rekommendation. SE planerar bland annat bidra genom att översätta och sprida relevanta delar av svenska riktlinjer från TS om hur man tar bort båtbottnfärger från fritidsbåtar. Kopplad till S10. Liknande arbete är på gång i Ospar, SE stödjer. (HASEC)

Temaområde: Marint skräp

Marint skräp, inklusive mikroplaster, har sitt ursprung från flera olika källor. Skräpet kommer från källor både på land och till havs, även om merparten kommer från landbaserade aktiviteter. Det finns geografiska skillnader i vilken typ av skräp som återfinns, men rep, snören och linor liksom cigarettfimpar, plastpåsar, engångsartiklar i plast och omslag till godis och glass är vanliga skräpföremål på stränder. Vanligt är också plastbitar i olika storlekar som inte går att härleda till ett visst föremål. Exempel på landbaserade källor är rekreation, nedskräpning och turism samt bristande avfallshantering. Vattendrag fungerar som viktiga vägar för skräp till havet. Exempel på havsbaserade källor till marint skräp är oavsiktliga eller avsiktliga utsläpp av avfall från kommersiella fartyg, fritidsbåtar, fiskebåtar, vattenbruk och offshoreanläggningar. Till havs utgör även övergivna, förlorade och kasserade fiskeredskap ett hot mot det marina livet.

Åtgärderna i BSAP och NEAES kring marint skräp medverkar till att nå (främst):

Sveriges miljömål

- *Hav i balans samt levande kust och skärgård*

God miljöstatus i havsmiljön enl. Havsmiljöförordning (2010:1341) föreskrift HVMFS 2012:18; miljö kvalitetsnorm E1

FN SDG mål, bl.a. 14.1, 12.5 och 12.4

De största utsläppen av mikroplaster i Sverige kommer från industriell produktion och hantering plastråvara, slitage från däck och vägar, konstgräsplaner, textiltvätt och båtbottnfärg³⁹. De huvudsakliga spridningsvägarna utgörs av dagvatten och avloppsreningsverk. Därutöver utgör fragmentering av större plastföremål som hamnat i miljön efter nedskräpning en betydande källa till mikroplast i miljön, kanske den största men mycket svårt att kvantifiera. Spill och nedskräpning kring byggarbetsplatser har pekats ut som en särskilt viktig källa när det kommer till nedskräpning och spridning av mikroplaster.

Havsregionalt arbete mot marint skräp

För att minska mängden skräp i havet arbetar man i Helcom och Ospar både med förebyggande åtgärder för att minska tillförsel samt åtgärder för att samla in skräp som redan ansamlats i kustområden och i havet. Inom såväl Helcom som Ospar har en särskild aktionsplan för marint skräp utarbetats s.k. *Regional Action Plan for marine litter* (RAP ML). Dessa aktionsplaner utgör de huvudsakliga havsregionala verktygen för att uppnå målen gällande marint skräp inom BSAP respektive NEAES. Genomförandet av aktionsplanerna följs upp gemensamt och kontinuerligt inom specifika arbets/expertgrupper (Helcom EG Litter samt Ospar ICG ML). För varje åtgärd identifieras ett land som ansvarar för att åtgärden genomförs, därutöver ytterligare länder och organisationer delta som stöd.

Det havsregionala arbetet med ambitiösa mål och åtgärder för marint skräp är centralt för att Sverige på sikt ska kunna nå en god havsmiljö med avseende på marint skräp. Arbetet är av särskild vikt för den svenska Bohuskusten som är särskilt hårt drabbad av ilandflutet skräp från andra länder.

Eftersom åtgärderna i de båda aktionsplanerna i hög grad överlappar så försöker man också utveckla samarbete mellan havsregionerna, för ökad utväxling på arbetet.

Genomförande av åtgärder med tema marint skräp i BSAP och NEAES

I tabell 5 ges en överblick av hur åtgärderna i BSAP och Ospar NEAES på tema marint skräp bedöms kunna genomföras. Genom både BSAP and NEAES har reduktionsmål för skräp antagits, se faktaruta. Målen syftar till att bidra till att nå EU:s tröskelvärde på max 20 föremål (median) per 100 meter strandsträcka för de länder som är EU-länder. De havsregionala handlingsplanerna inom Helcom och Ospar behöver genomföras för att nå målen dessa mål med stöd av kontinuerlig utvärdering om huruvida ytterligare/förstärkta åtgärder behövs, och vid behov revidering av åtgärder.

---

³⁹ Naturvårdsverket (2019). Mikroplaster i miljön år 2019. Redovisning av ett regeringsuppdrag, 2019

Åtgärderna som rör marint skräp i BSAP och NEAES genomförs dock som tidigare nämnts framförallt genom Helcoms respektive Ospars aktionsplan för marint skräp. För de åtgärder i aktionsplanerna som rör landbaserade källor till skräp ansvarar Naturvårdsverket, medan Havs- och vattenmyndigheten har ansvar för de åtgärder som kopplar till havsbaserade källor som sjöfart och fiske. Vad gäller mikrokräp har myndigheterna ett delat ansvar.

Reduktionsmål för marint skräp

HELCOM kommer att minska mängden marint skräp på stränderna med minst 30 procent fram till 2025 och med 50 procent fram till 2030, jämfört med referensnivån på 40 skräpobjekt per hundra meter strand för hela Östersjön (utom Kattegatt 2015-2016). Detta kommer att börja med en minskning av de vanligaste plastartiklarna för engångsbruk och fiskeredskap. Senast 2023 kommer HELCOM att vidareutveckla havsregionalt samordnade kvantitativa minskningsmål för marint skräp för att vägleda framstegen mot relevanta regionala och europeiska tröskelvärden. .

Ospar NEAES operativt mål S4.O3:

Ospar kommer att minska förekomsten av de vanligast förekommande engångsplastföremålen och maritima relaterade plastföremålen på stränder med minst 50% till 2025 och med minst 75 % till 2030. Detta i syfte att bidra till uppnåendet av relevanta havsregionala och EU tröskelvärden. Arbetet kommer att bygga på krav för EU Medlemsländer i EU:s direktiv om engångsplast (Direktiv 2019/904).

Fiskeredskap utgör en stor källa till marint skräp, som dock är sämre kartlagd än andra källor. I Helcoms och Ospars aktionsplaner finns ett antal åtgärder som adresserar problemet med förlorade fiskeredskap, och för att kunna genomföra dessa läggs ett stort fokus på problemet inom åtgärdsprogrammet för havsmiljön, bland annat produkt-, och materialutveckling, samt insatser för insamling och mottagning av uttjänta fiskeredskap

I genomförandet av Helcom RAP ML har Naturvårdsverket, tillsammans med Danmark, tagit på sig ansvaret för att genomföra aktiviteter med målet att fasa ut avsiktliga utsläpp av ballonger och konfetti. Dessa aktiviteter ligger inom ramen för Helcom action RL13 och RL14 och inkluderar kartläggning av problemet och befintliga nationella åtgärder i Helcom-området, att öka medvetenheten om hur utsläpp av ballongen och konfetti påverkar miljön samt att ta fram rekommendationer om ytterligare åtgärder.

I genomförandet av Ospar RAP ML har Naturvårdsverket, tillsammans med Frankrike, tagit på sig ansvaret att genomföra en aktivitet som syftar till att minska spridningen av biobärare från vattenreningsverk till den marina miljön. Naturvårdsverket bidrar med att ta fram en vägledning för säker hantering av biobärare och verka för att denna implementeras i Ospar-området. Denna del finansieras via Nordiska ministerrådets projekt *Norden som en motor mot marin nedskräpning*,

Naturvårdsverket har även tagit på sig att stödja de båda aktiviteterna om konstgräs i Helcom och Ospar, genom att bidra med våra erfarenheter från det nationella arbetet.

- Bland de åtgärder som bedöms motivera en större insats och resursanspråk från svenskt håll finns
  - × Åtgärder mot förlorade fiskeredskap, enligt ovan.

- × Åtgärder på västkusten, där stränderna belastas särskilt hårt av skräp även från andra länder i havsregionen.
- × Åtgärder för att genomföra övervakning av flodburet skräp i Sverige

I arbetat med åtgärder för att minska marint skräp deltar

Havs- och vattenmyndigheten och NV. De viktigaste slutsatserna från arbetet bedömer vi vara följande:

- För att genomföra åtagandena i RAP ML inom Helcom och Oskar och bidra till att nå BSAP och NEAES reduktionsmål för marint skräp krävs som ett första steg förstärkta personella resurser på Havs- och vattenmyndigheten och NV på temat, på sikt även resurser till strandkommuner för förebyggande arbete, strandstädning, upptag av förlorade fiskeredskap m.m.
- Befintlig övervakning av marint skräp behöver förstärkas, för att kunna säkerställa att vidtagna åtgärder har effekt i relation till uppsatta mål. Ny övervakning, framförallt gällande mikrokräp och flodburet skräp, behöver också utvecklas och implementeras.
- Sverige har, genom Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket, tagit ansvar för att leda arbetet för flera åtgärder inom både Helcoms och Oskars åtgärdsplaner. Flera av dessa åtgärder har direkta kopplingar till pågående nationellt åtgärdsarbete inom Åtgärdsprogrammet för havsmiljön, för att säkerställa synergier mellan HaV:s nationella och havsregionala arbete och öka utväxlingen av insatta resurser.

Tabell 5 Överblick över genomförande av åtgärder under temaområde på tema marint skräp. Åtgärdernas lydelse är förkortad, och i vissa fall har åtgärder slagits ihop, för överblick. Åtgärdernas originalformulering finns i besluten från 2021⁴⁰. "Nationell" eller "gemensam" = nationellt eller gemensamt (inom havsregionen) genomförande. "Ansvar" avser åtgärdsansvarig myndighet, som tillser att kravet uppfylls för SE räkning (nationellt genomförande), eller samordnar svenskt bidrag i det gemensamma arbetet (gemensamt genomförande). Inom parentes stödjande myndigheter.

	Åtgärd som bedöms genomförd i SE
	Åtgärd som för vilken ingen/liten ytterligare insats bedöms nödvändig pga NEAES/BSAP utöver planerat eller pågående arbete. Notera: förutsätter genomförande/resurser inom det planerade arbete som hänvisas till.
	Åtgärd som behöver genomföras 2023-2025
	Åtgärd som behöver genomföras 2025-2030

Oskar EIHA= Environmental Impacts of Human Activities Committee (Oskar), Helcom EG Marine Litter och Oskar ICG
ML=expertgrupper fokus på marint skräp,

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
HL31. Förbättra kunskapen om effekterna av marint skräp för att utveckla och komma överens om nya åtgärder. (Gemensam) Målar 2025	S4.02. Förbättra kunskap om den skada som marint skräp orsakar för att utveckla och komma överens om nya åtgärder (Gemensam) Målar 2025.	HaV (NV)	Helcom: HaV och NV deltar genom arbetsgruppen Sea-based pressures och i expertgruppen EG Marine Litter. Oskar: HaV deltar genom EIHA kommitté och i expertgruppen ICG ML deltar HaV och NV.
HL32. Utveckla indikatorer och harmoniserade övervakningsmetoder för kvantiteter, sammansättning, fördelning och källor av marint skräp,	S4.01 Uppdatera den regionala åtgärdsplanen för marint skräp för att adressera nya utmaningar och minska påverkan från de föremål	HaV (NV)	Helcom: HaV och NV deltar genom arbetsgruppen Sea-based pressures och i expertgruppen EG Litter.

⁴⁰ North-East Atlantic Environment Strategy 2030 (<https://www.ospar.org/convention/strategy>), The Baltic Sea Action Plan (<https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/>)

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
inklusive mikrokräp, (Gemensam) Målår 2022, 2026	som är mest skadliga för den marina miljön. (Gemensam) Målår 2022 och framåt med genomförandet		Ospar: HaV deltar genom EIHA kommitté och i expertgruppen ICG ML deltar HaV och NV
BSAP, sid 32. Fortsatt utveckling av kvantitativa mål för reduktion av marint skräp (gemensam) Målår 2023	S4.O4- Senast 2023 kommer OSPAR att ha utvecklat ytterligare regionala, koordinerade och kvantifierade reduktionsmål gällande allt strandbaserat marint skräp samt så snart som möjligt gällande övriga miljömåtriser.- Målår. 2023	HaV	Helcom: HaV deltar genom expertgruppen EG Litter. Ospar: HaV deltar genom expertgruppen ICG ML Arbetet ska ta hänsyn till relevanta tröskelvärden inom EU och i region.
Ingen motsvarande åtgärd	S4.O5 OSPAR kommer att utveckla program och åtgärder för att kontrollera, och där så är lämpligt, fasa ut plast från material som placerats till havs i syfte att utveckla marin infrastruktur. Målår 2025.	HaV	HaV ska bevaka inom Ospar (EIHA och ICG-ML)
Åtgärder i Helcom RAP ML för att minska påverkan från sjöfart (RS1-RS5).	Åtgärder i Ospar RAP ML för att minska påverkan från havsbaserade verksamheter (Theme A) samt S4.O6. Utveckla åtgärder för att kontrollera och där så är möjligt fasa ut utsläpp av plastämnen, inklusive mikroplaster, som förekommer i utsläpp av kemikalier från olje- och gasindustrin. Gemensam/nationell. Målår 2027.	HaV Kemi – S4.O6 (NV)	Helcom: se kapitel om sjöfartens miljöpåverkan, nationellt genomförande av åtgärderna S13, S17, S20, Ospar: Målet S4.O6 har specifik fokus på "offshore sources" (dvs. olja och gas industri enligt Ospar Konventionen). HaV och Kemi ska bevaka om det finns konsekvenser för svensk näring. NV följer gärna arbetet.
Åtgärder i Helcom RAP ML för att minska påverkan från landbaserade aktiviteter (RL1-RL13).	Åtgärder i Ospar RAP ML för att minska påverkan från landbaserade verksamheter (Theme B) samt S4.O7 Utveckla tillvägagångssätt för att förebygga och minska utsläpp av marint skräp från floder till hav. Detta i samarbete med relevanta internationella flod- och avrinningskommissioner. Gemensam. Målår 2025.	HaV	Helcom och Ospar: HaV och NV nationellt genom ÅPH 20 (informationskampanjer om marint skräp) och ÅPH 23 (uppdatering av kommunala avfallsplaner) samt HaV genom ÅPH 21 (stöd för strandstädning).
Åtgärder i Helcom RAP ML för att minska påverkan från förlorade fiskeredskap (RS6-RS15).	Åtgärder i Ospar RAP ML för att minska påverkan från havsbaserade verksamheter (Theme A) samt S4.O8 Utveckla och genomföra åtgärder för att avsevärt minska	HaV	Helcom och Ospar: HaV nationellt genom ÅPH 42 (produkt-, material- och märkningsutveckling av fiskeredskap), ÅPH19 (utbildning av fiskare och insatser för insamling och mottagning av uttjänta fiskeredskap inklusive dragning av förlorade redskap) samt ÅPH 21 (stöd för strandstädning). Svenskt åtgärdsansvar för vissa uppgifter.

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
	marin nedskräpning från fiske- och vattenbruksredskap. Fastställa behovet av mål eller andra åtgärder för den separata insamlingen av uttjänta fiske- och vattenbruksredskap. Gemensam. Målar 2025, 2027.		

Temaområde: Sjöfartens miljöpåverkan

och hantering av fartygsolyckor

Sjöfart påverkar havsmiljön bland annat genom utsläpp av föroreningar, introduktion av främmande arter och undervattensbuller som genereras t.ex. från fartygspropellrar och motorer. Se separat kapitel på tema undervattensbuller.

Trots striktare internationella regler under den senaste tioårsperioden fortsätter utsläpp av kväveoxider, svaveloxider, olja, och andra farliga ämnen från sjöfarten att påverka havsmiljön. Positiva tecken är att energieffektiviteten hos fartyg ökar, och att oljeutsläpp och vissa andra föroreningar minskar. Till exempel har den internationella fartygsorganisationen IMO beslutat att den maximalt tillåtna svavelhalten i marina bränslen får uppgå till 0.5 %, vilket medför stora minskningar av tillskotten av svaveloxider (SOx) till havsmiljön. Men på grund av det stora antalet fartygstransporter, som uppskattas fortsätta att öka, introduktionen av nya bränsletyper, och den ökade användningen av rökgasrening (så kallade skrubbers) finns fortsatt stor anledning att arbeta för att minska sjöfartens belastning på havsmiljön.

I Östersjön samarbetar länderna även förebyggande för att minska fartygsolyckor till havs, för att minska miljöpåverkan om olyckor trots allt sker, och för att motverka olagliga utsläpp av olja eller andra kemikalier. Syftet är att nationellt och internationellt kunna genomföra säkra, snabba insatser vid olycka, för minimerad påverkan på miljön. Detta kräver utrustning och rutiner för samarbete mellan länderna.

Flygövervakning används för att detektera eventuella utsläpp från fartyg i trafik, och analys sker av sjötransporter i Östersjöregionen. Även här finns anledning att fortsatt utveckla arbetet eftersom behovet av förebyggande arbete ökar med nya typer av laster, men även på grund av ökande sjöfart och extremväder.

Åtgärderna i BSAP och NEAES kring sjöfart och respons medverkar till att nå (främst):

Sveriges miljömål

- *Hav i balans*
- *Begränsad klimatpåverkan*
- *Ingen övergödning, Giftfri miljö*

God miljöstatus i havsmiljön enl. Havsmiljöförordning (2010:1341) föreskrift HVMFS 2012:18; miljö kvalitetsnorm B. 1, B.2, C.1, A.1

FN SDG mål, bl.a. 12.4, 13.2, 15.8, 14.c, 12.2

Arbete sker inom Helcom för att minska miljöpåverkan från sjöfarten generellt i Östersjöregionen, med hänsyn tagen till Östersjöns miljöstatus. Arbete med framtagande av nya eller uppdaterade regelverk för internationell sjöfart sker genom FN:s sjöfartsorgan International Maritime Organization (IMO). Genom samarbeten inom Helcom har Östersjöländerna medverkat till att, via IMO, minska miljöpåverkan från sjöfart. Bland annat har Östersjön utpekats som kontrollområde för luftutsläpp (ECA), för kväve och svavel, som har lett till att minska utsläppen från fartyg till luften. Förutom detta har IMO beslutat att utse Östersjön till ett så kallat MARPOL specialområde, vilket möjliggör skärpta regler för utsläpp av avloppsvatten. Den uppdaterade aktionsplanen adresserar bland annat utsläpp gällande grå- och svartvatten, främmande arter och utsläpp av skrubbevatten.

Annex 5 av Oskar Konventionen pekar på behov av samarbete med IMO för att adressera problem från sjöfart. Där Oskar bedömer att åtgärder inom förvaltning av sjöfart behövs för uppnå sina mål arbetar Oskar Kommissionen aktivt med kompetenta organisationer. NEAES 2030 inkluderar operativa mål bl.a. om farliga ämnen, skräp, främmande arter och undervattensbuller som har relevans för arbetet med sjöfart. Oskar har aktivt expertsamarbete med Helcom om bedömning av främmande arter och frågor med barlast vatten.

NEAES 2030 inkluderar även operativa mål för uppdatering av Oskars metod för bedömning av möjligheter för avveckling av olja och gasplattformar, som kopplar till en åtgärd i BSAPs maritima segmentet.

Genomförande av åtgärder med tema sjöfartens miljöpåverkan i BSAP och NEAES

I tabell 6 ges en överblick av hur åtgärderna i BSAP och Oskar NEAES på tema sjöfartens miljöpåverkan bedöms kunna genomföras.

Sjöfartens utsläpp och föroreningar regleras i Sverige via den lagstiftning (bland annat föreskrifter från Transportstyrelsen)⁴¹ som genomför IMO-konventioner såsom MARPOL och AFS-konventionen. Sverige är genom Transportstyrelsen aktiva i IMO och i de olika kommittéerna, inklusive Marine Environment Protection Committee (MEPC). Arbetet med vissa av åtgärderna inom BSAP kan leda till förslag om ändringar av IMO-regelverk, och sådana fall är det upp till kommittén att besluta om ändringarna ska genomföras eller inte.

Kustbevakningen ansvarar för arbete kring miljöräddning kopplat till flera internationella ramverk såsom UNCLOS, COLREG, MARPOL, SOLAS, OPC-konventionen, Bunkerkonventionen, HNS-konventionen.

Åtgärder gällande påverkan av sjöfart och kring olycksberedskap till havs, inklusive fritidsbåtstrafik, ingår i Sveriges marina strategi i Åtgärdsprogrammet för havsmiljön. Inför framtagande av åtgärdsprogrammet bedöms vilken typ av påverkan och vilka aktiviteter som medverkar till att svenska miljö kvalitetsnormer (HVMFS 2012:18) inte nås avseende t.ex. buller eller utsläpp av farliga ämnen. Flera av de åtgärder som beslutats inom ÅPH bidrar till BSAP/NEAES och vice versa. Det gäller bland annat arbete för minskade utsläpp av biocider (ÅPH 15 och 17), åtgärder mot utsläpp av lastrester och PFAS (ÅPH38). Bidragande åtgärder

⁴¹ Lag (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg; Förordningen (1980:789) om åtgärder mot förorening från fartyg, Transportstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (TSFS 2010:96)

kring främmande arter ingår även de i Åtgärdsprogrammet för havsmiljön, och i svenskt genomförande av Barlastkonventionen⁴²

- Bland de åtgärder som beslutats i BSAP och NEAES bedöms en viss del täckas av ovan nämnda pågående/planerade processer, och där finns även annat pågående åtgärdsarbete till vilka kopplingar görs, se tabell 6. Det gäller bland annat
  - × Åtgärder där arbete är pågående och planerat sedan innan, bl.a. S2 och 3 om Re-surveys, och S30 om utveckling av Seatrack web
  - × vissa åtgärder genomförs helt, eller i huvudsak via ÅPH, t.ex. BSAP Action S7 om varnings- och responssystem för främmande arter (ÅPH3) , samt BSAP Action S22, om utsläpp av skrubbevatten där underlag i hög grad fås via ÅPH38 och relaterat regeringsuppdrag.
- Bland de åtgärder där Sverige gör en större insats (som ledande eller delansvarig i det havsregionala arbetet) finns
  - × Åtgärd BSAP S22, där Sverige föreslås leda arbetet för att hantera frågan om hur öppna skrubberssystem, som bidrar till minskade svavelutsläpp till luft, riskerar att istället flytta belastning till havet.
  - × BSAP S24 och 25, arbete för att minska klimatpåverkan från fartygstrafik, där TS leder arbetet
  - × S30 om verktyg för säkrare navigation och mindre risk för olyckor som påverkar havsmiljön, där SE genom KBV leder Seatrack web tillsammans med Danmark.
- BSAP åtgärder om hantering av svart- och gråvatten (S14, S15) och matavfall från fartyg (S18) kan komma att kräva resurser utöver befintliga anslag, beroende på resultat av det gemensamma arbetet med framtagande av underlag.

I gruppen som arbetat med åtgärder inom sjöfart- och responsverksamhet deltog Transportstyrelsen, Kustbevakningen, Sjöfartsverket, och Havs- och vattenmyndigheten . I specifika åtgärder krävs stöd även från Kemi, MSB, NV, Försvarmakten, mfl.

---

⁴² internationell konvention för kontroll och hantering av fartygs barlastvatten och sediment som beslutades av FN:s internationella sjöfartsorganisation (IMO).

Tabell 6 Överblick över genomförande av åtgärder under temaområde på tema sjöfartens miljöpåverkan. Åtgärdernas lydelse är förkortad, och i vissa fall har åtgärder slagits ihop, för överblick. Åtgärdernas originalformulering finns i besluten från 2021⁴³. "Nationell" eller "gemensam" = nationellt eller gemensamt (inom havsregionen) genomförande. "Ansvar" avser åtgärdsansvarig myndighet, som tillser att kravet uppfylls för Sverige räkning (nationellt genomförande), eller samordnar svenskt bidrag i det gemensamma arbetet (gemensamt genomförande). Inom parentes stödjande myndigheter.

Åtgärd som bedöms genomförd i SE
Åtgärd som för vilken ingen/liten ytterligare insats bedöms nödvändig pga. NEAES/BSAP utöver planerat eller pågående arbete. Notera: förutsätter genomförande/resurser inom det planerade arbete som hänvisas till.
Åtgärd som behöver genomföras 2023-2025
Åtgärd som behöver genomföras 2025-2030

IMO= International Maritime Organization (Internationella sjöfartsorganisationen), Maritime: arbetsgrupp i Helcom som arbetar med sjöfartsfrågor. JTG Ballast & Biofouling = gemensam expertgrupp i Helcom och Oskar som arbetar med frågor som rör ballastvatten och påväxt på båtar. Submerged=expertgrupp i Helcom som arbetar med frågor som rör rörliga farliga undervattenobjekt, Green Team= Undergrupp till Helcom Maritime som arbetar med grön teknologi och alternativa bränslen för sjöfart. ÅPH=Åtgärdsprogram för havsmiljön. Marpol= internationella konventionen om förhindrande av förorening från fartyg, BAT= Best Available Technique (bästa tillgängliga teknik), BEP= Best Environmental Practice (bästa miljöpraxis). HNS= hazardous and noxious substances. BSHC/MWG= Baltic Sea Hydrographic Commission, Monitoring Working Group.

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
S1. Uppdatera aktionsplanen för miljöskydd för oljeplattformar till havs (gemensam) Målår 2026	S2.O3 Pågående arbete med offshore olja och gas industrin tillämpar en risk-baserade ansats mot mål att upphöra med utsläpp av farliga ämnen. S9.O2, S9.O3. Uppdatering av systemet för undantag under Beslut 98/3 (Avveckling av olja plattform) (gemensamt) 2023	KBV (TS, HaV)	Helcom: Planen ska inkludera nollutsläpp för kemikalier. SE har inte sådan aktivitet i Östersjön, men TS följer utvecklingen genom arbetsgruppen Maritime och KBV ger stöd vid behov. Oskar: Hav ska bevaka arbete med undantag till avveckling av olja och gas plattform i Nordsjön. Nationell ambitionsnivå och avgränsning oklar. Det behövs en politisk linje i frågan.
S2 och S3. Åtgärder för att slutföra re-surveys (områden Cat I, II och III) för navigation (nationell). Målår enligt IHO/BSHC	Inget motsvarande	SjöV (TS)	Helcom: Sjökartläggning utförs enligt program framtaget genom IHO/BSHC (Baltic Sea Hydrographic Commission), genomförande rapporteras till Helcom via IHO/BSHC/MWG (Monitoring Working Group). Pågår nationellt i SE. Mätningar i Cat I och II områden utförda till målår 2023 (HELCOM målår 2030). Mätningar i Cat III (t.ex. kustnära farleder) områden utförda till målår 2036 (HELCOM målår varierar mellan MS). Notera att SE (SjöV) har förbundit sig att sjömäta Cat I/II och Cat III High/Medium (baserat på trafikintensitet) i enlighet med Re-Survey plan, inget målår (per 2022) finns uppsatt för vattenområden inom Cat III Low (övrigt vatten).
S4, S5 Navigationssäkerhet till havs, för minskad miljörisk. (nationell/gemensam) Målår 2027/pågående	Inget motsvarande	S4: SjöV, S5:TS Oskar - HaV	Helcom: Utveckling av system t.ex. Helcom AIS, stärkt samarbete regionalt, med IMO samt med EMSA kring sjösäkerhet. SjöV följer den internationella utvecklingen och arbetar för en implementering av s.k. VDES -funktionalitet ⁴⁴ i AIS-basnet. TS representerar SE i arbetsgruppen Maritime, Sjöfartsverket genomför nationellt.
S6. Samarbete med EMSA om insamling /analys av data (gemensam) Målår: pågående	Inget motsvarande	(TS, SHK bevakar)	Statens haverikommission, SHK, deltar i EU-gruppen PCF (Permanent Cooperation Framework) och även i EMCIP User Group

⁴³ North-East Atlantic Environment Strategy 2030 (<https://www.ospar.org/convention/strategy>), The Baltic Sea Action Plan (<https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/>)

⁴⁴ VHF Data Exchange System

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
S7. Varningssystem för invasiva arter i hamnar (nationell/gemensam) Målår: 2024	Inget motsvarande	TS, HaV	Helcom: TS och HaV medverkar i regionalt samarbete genom arbetsgruppen Maritime. Nationellt genomförande genom ÅPH3 (nationellt varnings- och responssystem för att upptäcka nya invasiva främmande arter).
S8. Harmonisera genomförandet av IMOs riktlinjer och vägledning för biologisk påväxt, (nationell/gemensam) Målår: löpande	Inget motsvarande	TS (HaV, SjöV, NV)	Helcom: TS deltar genom arbetsgruppen Maritime och expertgruppen JTG Ballast & Biofouling (gemensam med Ospar). Erfarenheter kan delas från ÅPH15 (vägledning för omhändertagande av farliga ämnen och påväxt vid rengöring av fartygsskrov).
S9. Stöd forskning utveckling av hållbara alternativ för hantering av påväxt på fartyg och fritidsbåtar, (nationell/gemensam) Målår: löpande	S7.O2	TS, HaV, Kemi (SjöV, NV)	Helcom: Genomförs nationellt av delvis genom ÅPH15 och ÅPH17 (skrovrengöring av fritidsbåtar samt utveckling av miljömärkning av fritidsbåtshamnar). I Helcom/Ospar deltar TS genom expertgruppen JTG Ballast & Biofouling och bidrar genom att översätta de vägledningsdokument som tas fram för ÅPH15 och ÅPH17.
S10. Stärk samarbete med sakägare för att minska invasiva arter, farliga ämnen, mikroplast. Målår: 2026	Inget motsvarande	HaV (Kemi, NV, TS)	Prel. pågående/planerad nationellt, bl.a. ÅPH15 och ÅPH17 bidrar. Låg prioritet på ytterligare utveckling, men ev bidrag genom kunskapsdelning till det gemensamma arbetet kan bli aktuellt.
S11. Undantag för hantering av ballastvatten enligt regel A-4 i ballastkonventionen (nationell/gemensam) Målår: löpande	S7.O2 + S2.O3	TS (HaV)	Helcom: TS deltar genom expertgruppen JTG Ballast & Biofouling. Löpande. Bland annat ska en utvärdering av data från hamnundersökningar genomföras.
S12. Fortsätt samarbete med Ospar i frågor som rör ballastvatten och hantering av påväxt (gemensam) Målår: löpande	S2.O3	TS, HaV	Helcom och Ospar: TS och HaV deltar i det gemensamma öppande arbete genom JTG Ballast & Biofouling.
S13 Stöd miljövänlig användning av fritidsbåtar, "gröna" marinor, mm. (gemensam) Målår 2025	S7.O2 + S2.O3	TS, HaV	Helcom: TS och HaV delar erfarenheter från de svenska projekten Eko marina genom arbetsgruppen Maritime. Bedöms vara i hög grad pågående i SE genom ett flertal projekt.
S14. Undersök möjligheter för lastfartyg att lämna toalettavfall i hamn eller rena ombord (gemensam) Målår 2025, 2027	S7.O2	TS	Helcom: TS deltar genom arbetsgruppen Maritime. Finland leder arbetet. Prel låg prioritet (oklart hur effektiv åtgärden är ur nationellt perspektiv). Kan, beroende på genomförande, komma att kräva extra resurser.
S15. Grävatten från fartyg, utredning och ev åtgärder (gemensam) Målår 2027, 2029	S7.O2	TS (HaV)	Helcom: TS deltar genom arbetsgruppen Maritime och delar erfarenheter från svenska studier om grävatten. Finland leder arbetet. Kan, beroende på genomförande, komma att kräva extra resurser.
S16. Tankrengöring, utredning och ev åtgärder (gemensam) Målår 2026, 2028	S2.O3 + S7.O2 mm	TS, HaV (KBV)	Helcom: TS och HaV bidrar genom arbetsgruppen Maritime genom att dela erfarenheter från svenska studier och åtgärder, bland annat ÅPH38 (minimera miljöpåverkan från sjöfart i den marina miljön).

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
S17. Utvärdera mottagningsanordningar som omfattas av bilaga V till Marpol, tillse incitament för att använda dem. (gemensam) Målår: 2024, 2027	Inget motsvarande	TS, HaV	Helcom: TS bidrar inom Maritime. Arbeta behövs nationellt, inom TS löpande arbete.
S18. Plan och HELCOM-rekommendation för att minimera utsläpp av matavfall (gemensam) Målår: 2025	Inget motsvarande	TS	Helcom: TS deltar genom arbetsgruppen Maritime. Finland leder arbetet. Kan, beroende på genomförande, komma att kräva extra resurser.
S19. Tillräckliga mottagningsanordningar för avloppsvatten i hamnar för passagerarfartyg (nationell/gemensam) Målår: 2024, löpande	S2.O3	TS	Helcom: Åtgärden är nationellt i hög grad genomförd. TS deltar genom arbetsgruppen Maritime för gemensamt arbete.
S20. No special fee (ingen avgift) för att lämna passivt fiskat marint skräp i hamnar (nationell) Målår 2024	S2.O3	TS	Genomfört i SE. Regelverket utvecklas via uppdateringen av EU:s mottagningsdirektiv för avfall från sjöfart
S21. Inför BAT/BEP för att minimera näringsförluster från lagring och hantering av torrbulk gödsel i hamnar (gemensam) Målår 2024	Inget motsvarande	TS, HaV	Helcom: TS deltar genom arbetsgruppen Maritime. SE har goda rutiner som kan delas med arbetsgruppen.
S22. Utarbeta en plan för att minska tillförseln av föroreningar från avgasreningssystemens tvättvatten. (gemensam) Målår 2025	Inget motsvarande	TS (HaV)	Helcom: HaV med stöd av TS leder arbetet genom arbetsgruppen Maritime. Erfarenheter delas bland annat från genomförandet av åtgärd 38 i ÅPH (minska miljöpåverkan från kommersiell sjöfart).
S23. Plan för att stärka genomförandet av kontrollområdet för kväveutsläpp (gemensam) Målår 2023	S4.O1	TS	Helcom: TS deltar genom arbetsgruppen Maritime.
S24, S29 Öka användningen av alternativa bränslen och grön teknologi inom sjöfarten inkl. fritidsbåtar (nationell/gemensam) Målår 2027 och löpande.	S1.O4	TS (Sjöv på S29)	Helcom: TS deltar genom expertgruppen Green Team. SE är ordförande i gruppen.
S25. Säkerställ att sjöfarten uppfyller målen i IMO:s	S2.O3	TS	Helcom: TS deltar genom expertgruppen Green Team. SE är ordförande i gruppen

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
strategi för utsläpp växthusgaser (gemensam) Målår 2030			
S26. Medverka till finansieringsmekanismer för utveckling av hållbar sjöfart (nationell) Målår 2030	Inget motsvarande	Ingen ansvarig identifierad ännu	Svenska myndigheter kan generellt inte tillhandahålla finansiering för fartyg. Notera: Ligger i EU:s taxonomi att fartyget ska vara miljövänligt enligt ett antal parametrar. Innovation funding (forskning) finns t.ex. från Trafikverket, Vinnova mm.
S27. Möjliggör anslutning till och säkerställ ekonomiska incitament för land-el i hamnar (nationell) Målår 2027	Inget motsvarande	Ingen ansvarig identifierad ännu (SjöV, Energi myndigheten)	En del genomfört i SE; kopplat till EU-direktiv, arbete pågår.
S28. Utveckla ekonomiska incitament för att minska föroreningar från fartyg (Nationell) Målår: löpande	Inget motsvarande	SjöV	Helcom: SjöV ansvarar. En del styrmedel finns i SE redan, t.ex. miljödifferenterade farledsavgifter, och hamnavgifter, skattereduktion för anslutning till land-el. Koppling åtgärd 38 i ÅPH (minska miljöpåverkan från kommersiell sjöfart)
S30. Vidareutveckla regionala beredskaps- och insatsrelaterade tjänster, t.ex. SeaTrack Web (gemensam) Målår: 2027	Inget motsvarande	KBV	Helcom. KBV deltar i förbättring av SeaTrack Web. SE via SMHI och Danmark driver SeaTrack Web. Åtgärd 39 i ÅPH (expertstöd för ett oljeskadeskydd) bidrar.
S31. Riskanalys för Östersjön avseende utsläpp av olja och farliga och skadliga ämnen. (gemensam) Målår: 2022, 2025	S2.O3	KBV(T S, Sjöfart sverket)	Helcom: KBV deltar genom arbetsgruppen Response.
S32. Utveckla samordnade insatser vid incidenter med havsföroreningar (gemensam) Målår: 2025	(S2.O3)	KBV (MSB)	Helcom: KBV deltar genom arbetsgruppen Response och i planerade övningar för att testa framtagna manualer genom Balex 24 och 25.
S33. Stärk ömsesidigt bistånd vid oljebekämpning för att skydda vilda djur (nationell/gemensam) Målår: 2025	Inget motsvarande	KBV(N V, MSB)	Helcom: KBV deltar genom arbetsgruppen Response. Manualerna i Helcom har uppdaterats och med stöd av NV och MSB behöver nya rutiner genomföras nationellt.
S34. Utveckla BEP för bedömning av risk av ammunition, vrak och farliga undervattensföremål , och implementering BAT (gemensam) Målår: 2025, 2028	Inget motsvarande	KBV (Försv arsmakten, SjöV)	Helcom: KBV med stöd av Försvarsmakten deltar i arbetet genom expertgruppen Submerged. Danmark leder arbetet.
S35. Uppdatera information om farliga undervattensobjekt i Helcoms kart- och	Inget motsvarande	KBV (Försv arsmakten)	Helcom: KBV med stöd av Försvarsmakten deltar i arbetet genom expertgruppen Submerged.

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
datatjänst. (gemensam) Målår: 2024		kten, SjöV)	
S36. Genomför HNS Response Manual i samband med utsläpp (nationell/gemensam) Målår: 2025	Inget motsvarande	KBV (MSB)	Helcom: KBV deltar i arbetet genom arbetsgruppen Response och i Helcom-övningar för insatser vid utsläpp.
S37. Testa HNS Response Manual i övningen BALEX 2022. (nationell) Målår: 2022	Inget motsvarande	KBV (MSB)	Helcom: Testet är genomfört av KBV.
S38. Genomför övervakning och bedömning av föroreningsrisker för arter och livsmiljöer (nationell) Målår: 2026	(JAMP)	HaV, MSB, NV, KBV.	Helcom: Delar av åtgärden genomförd i Sverige, krtr med indikation för risk finns. Fortsatt diskussion behövs om andra delar av åtgärden, ev behov av utveckling för att åtgärden ska anses fullt genomförd.

Temaområde: Undervattensbuller

Buller från mänsklig aktivitet ökar i havet, och effekten av ljud på olika marina djur är svårbedömd men anses betydande. Undervattensbuller kan delas in i två kategorier, impulsivt buller och kontinuerligt, lågfrekvent buller.

Impulsivt buller inbegriper plötsliga, höga ljud som kan störa eller skada marina djur. Källor till impulsivt buller i havet är exempelvis seismiska undersökningar, militära övningar eller konstruktionsarbete vid anläggning av infrastruktur (t.ex. genom pålning). Buller kan leda till fysiska skador, flyktbeteende och annan beteendeförändring som påverkar känsliga djurs hälsa eller fortplantningsförmåga negativt.

Kontinuerligt buller kommer från sjöfart, och i kustnära områden även fritidsbåtar, främst från propeller och maskin. I områden med tät trafik leder detta till långvarigt förhöjda ljudnivåer. Detta buller maskerar marina djurs kommunikation, som är avgörande för deras välbefinnande.

Buller kan färdas långa avstånd under vattenytan och kan därför påverka stora områden med gränsöverskridande populationer av marina djur. Det är därför ett internationellt miljöproblem som kräver en gemensam förvaltningsansats.

Internationellt arbete undervattensbuller drivs främst genom EU, IMO, Helcom och Oskar. I Helcom antogs en havsregional aktionsplan om undervattensbuller 2021 och i Oskar finns en överenskommelse om framtagning av en havsregional handlingsplan senaste 2025 som del av

Åtgärderna gällande Buller i BSAP och NEAES medverkar till att nå (främst):

Sveriges miljömål

- Hav i Balans samt levande kust och skärgård

God miljöstatus i havsmiljön enl. Havsmiljöförordning (2010:1341) föreskrift HVMFS 2012:18; miljö kvalitetsnorm E2

FN SDG mål 14.1

NEAES (S8.01). Inom den internationella sjöfartsorganisationen IMO pågår en uppdatering av ett vägledningsdokument för att minska undervattensbuller från sjöfart.

Motsvarande åtgärder kan tas upp inom Ospars havsregional handlingsplan om undervattensbuller som tas fram för 2025 (S8.O1).

Genomförande av åtgärder med tema undervattensbuller i BSAP och NEAES

I tabell 7 ges en överblick av hur åtgärderna i BSAP och Ospar NEAES med tema undervattensbuller bedöms kunna genomföras

I de svenska miljömålen återfinns mål kring undervattensbuller, specifikt i Hav i balans samt levande kust och skärgård, där en av de elva preciseringarna innebär att minimera påverkan från buller på marint djurliv. Regler och stadgar som även belyser vikten av att minska undervattensbuller återfinns i miljöbalken och EU:s havsmiljödirektiv. Enligt Havsmiljödirektivets deskriptor 11 under ska undervattensbuller understiga nivåer som påverkar den marina miljön på ett negativt sätt. Sverige rapporterar också in genomförda aktiviteter som leder till impulsivt buller till ett internationellt register som upprätthålls av ICES.

Genom det aktuella åtgärdsprogrammet för havsmiljön tar Sverige fram en vägledning fram för att förhindra att seismiska undersökningar orsakar negativa effekter på marina däggdjur (ÅPH 43).

Inom IMO:s grupp SDC (Sub-Committee on Ship Design and Construction) bidrar Transportstyrelsen med HaVs stöd till en revision av vägledning (MEPC.1/Circ.833) för att minska undervattensbuller från sjöfart under 2023.

Åtgärder i BSAP och NEAES bedöms omhändertas av ovan nämnda pågående och planerade processer.

- Inga åtgärder bedöms motivera en större insats eller resursanspråk från Svenskt håll; men av särskild relevans är följande:
  - × BSAP S63 och NEAES S8.O2 om övervakning av kontinuerligt och impulsivt undervattensbuller bedöms som hög prioritet för att möta Havsmiljödirektivets krav att bedöma miljöstatus och rikta åtgärder.
  - × BSAP 63 om utveckling och genomförande av tröskelvärden och bedömningsmetoder för negativa effekter från impulsiva och kontinuerligt buller är likaså grundläggande för bedömning av miljöstatus och riktat åtgärdsarbete.

Sverige har redan bidragit till att tröskelvärden för undervattensbuller antagits på EU nivå, i December 2022, med stöd från svensk expertis. Nästa steg är att ta fram bedömningar, miljö kvalitetsnormer och åtgärder för att på sikt uppnå dessa tröskelvärden. Detta tillhandhåller ett ramverk för utveckling och genomförande av åtgärder som kan minska negativa effekter från undervattensbuller; och här får de havsregionala aktionsplanerna en avgörande roll.

För att nå BSAP mål/BSAP åtgärder behövs fortsatt övervakning och rapportering av kontinuerligt och impulsivt undervattensbuller och tillämpning av EU:s tröskelvärden för undervattensbuller vid bedömningar. Bedömningsresultat antas resultera i åtgärder för att minska negativa effekter från undervattensbuller. **Sverige bidrar till det gemensamma regionala arbetet** med expertis och resurser inom **övervakning och utveckling och**

genomförande av tröskelvärden och åtgärder. Ansvar för åtgärderna ligger främst på Havs- och Vattenmyndigheten och Transportstyrelsen. Stöd från NV, SjöV, FOI och andra expertutförare behövs.

Tabell 7 Överblick över genomförande av åtgärder under temaområde med tema undervattensbuller. Åtgärdernas lydelse är förkortad, och i vissa fall har åtgärder slagits ihop, för överblick. Åtgärdernas originalformulering finns i besluten från 2021⁴⁵. "Nationell" eller "gemensam" = nationellt eller gemensamt (inom havsregionen) genomförande. "Ansvar" avser myndighet som tillser att kravet uppfylls för SE räkning (nationellt genomförande), eller samordnar svenskt bidrag i det gemensamma arbetet (gemensamt genomförande). Inom parentes stödjande myndigheter.

	Åtgärd som bedöms genomförd i SE
	Åtgärd som för vilken ingen/liten ytterligare insats bedöms nödvändig pga NEAES/BSAP utöver planerat eller pågående arbete. Notera: förutsätter genomförande/resurser inom det planerade arbetet som hänvisas till.
	Åtgärd som behöver genomföras 2023-2025
	Åtgärd som behöver genomföras 2025-2030

IMO= International Maritime Organization, Undergrupper inom IMO: PPR= Pollution Prevention and Response, SDC=Sub-Committee on Ship Design and Construction, MEPC=Marine Environment Protection Committee. Maritime= arbetsgrupp i Helcom som arbetar med sjöfartsfrågor, EG Noise= expertgrupp i Helcom som arbetar med frågor som berör undervattensbuller, Oskar EIHA Environmental Impacts of Human Activities Committee (EIHA). ICG-NOISE = expertgrupp i Helcom som arbetar med frågor som berör undervattensbuller. BEP=Best environmental practice (bästa miljöpraxis), BAT=Best available technique (bästa tillgängliga teknik),

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
S55. Fastställ åtgärder för att minska effekterna av kontinuerligt undervattensbuller i enlighet med BEP och BAT (Gemensam) Mål : 2025	S8.O1 Ta fram en regional aktionsplan med nationella och kollektiva åtgärder för att minska negativa effekter från undervattensbuller (Gemensam/nationell). Mål : 2025	TS (HaV, och SjöV)	Helcom: TS deltar i arbetsgruppen Maritime of IMO; HaV i Sea-based pressures; FOI i expertgruppen EG Noise. Oskar: HaV deltar genom arbetsgruppen EIHA; FOI deltar i ICG NOISE.
S56. Bidra till diskussioner om undervattensbuller inom IMO, bl.a. genom att arbeta för en regional samordning av åtgärder. (Gemensam) Mål: 2028	ev. S8.O1	TS (HaV, och SjöV)	Helcom: TS deltar i imo OCH HELCOM arbetsgruppen Maritime; FOI i expertgruppen EG Noise. TS, EU, Helcom och Oskar deltar i regelbundna möten inom IMO (MEPC, PPR, SDC)
S57. Stöd ett snabbt genomförande av den regionala aktionsplanen för undervattensbuller (Gemensam/nationell) Målar 2026 & 2027.	S8.O1 (delvis, S8.O2	HaV (TS, SjöV och NV)	Helcom: HaV tar fram en nationell prioritering och genomförandeplan för Helcoms aktionsplan för undervattensbuller och FOI deltar i det gemensamma arbetet genom expertgruppen EG Noise. Oskar: HaV tar fram en nationell prioritering och FOI utvecklar OSPARs regionala handlingsplan för undervattensbuller (väntas 2025) och deltar i det gemensamma arbetet i expert gruppen ICG-Noise
S58. Undersöka effekterna av kontinuerligt undervattensbuller från installation, drift och avveckling av havsbaserade vindkraftverk på havslevande livsformer, inklusive kumulativa effekter. (Gemensam) Målar 2026.	ev. S8.O1	HaV (NV)	Helcom: HaV ska bevaka med stöd från expertutförare. NV och andra myndigheter ska hålla informerad.

⁴⁵ North-East Atlantic Environment Strategy 2030 (<https://www.ospar.org/convention/strategy>), The Baltic Sea Action Plan (<https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/>)

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
S59. Minska effekterna av impulsivt undervattensbuller på den marina biologiska mångfalden. (Gemensam/nationell) Målar 2030.	ev. S8.O1	HaV (NV)	Helcom: HaV ska bevaka frågan inom Helcom arbets/expertgrupper och ta fram nationell vägledning för att förhindra att seismiska undersökningar orsakar skadligt impulsivt buller med negativa effekter på marina däggdjur (ÅPH 43).
S60. Identifiera och regelbundet uppdatera lindringsåtgärder vartannat år i enlighet med bästa miljöpraxis och bästa tillgängliga teknik för impulsivt undervattensbuller. (Gemensam) Målar 2023	ev. S8.O1	HaV (NV)	Helcom: HaV ska bevaka frågan inom Helcom arbets/expertgrupper och mäta in nationell erfarenhet i kontakt med andra myndigheter
S61. Utarbeta och genomföra riktlinjer för utformning och användning av akustiska avskräckningsanordningar för att undvika skadliga miljöeffekter. (Gemensam) Målar 2024.	ev. S8.O1	HaV (NV)	Helcom: Hav ska bevaka framtagning av vägledningar inom Helcom arbets/expertgrupper.
S62. Utveckla metoder för att bedöma negativa effekter av impulsivt och kontinuerligt buller på marina däggdjur och andra relevanta artgrupper. (Gemensam) Målar 2023, 2026	ev. S8.O1	HaV (NV)	Helcom: HaV deltar i arbetsgruppen Sea-based pressures; FOI i expertgruppen EG Noise. EU: KTH, FOI och HaV deltar i EU:s tekniska grupp TG NOISE.
S63. Genomför regionalt harmoniserad övervakning av kontinuerligt och impulsivt buller. (Nationell) Målar 2023	S8.O2 implementera ett samordnat övervaknings- och modelleringsprogram för kontinuerligt undervattensbuller (Gemensam/nationell). Målar 2022	S63: HaV	Helcom & Ospar: HaV ansvarar för fortsatt nationell övervakning av undervattensljud enligt gemensamt överenskomna standarder. FOI bidrar med teknisk kompetens och deltar i expertgrupper EG Noise och ICG NOISE

Temaområde: Klimat

Klimatförändringarnas effekter på den marina miljön är till sin natur mycket varierande. Klimatförändringarna är en tvärgående fråga som påverkar hela havsmiljön.

Klimatförändringarnas effekter är redan uppenbara i Östersjön och Nordostatlanten; I Östersjön stiger vattentemperaturen, havsisen har minskat och den årliga medelnederbörden ökar över den norra delen av regionen. Dessa effekter leder till påverkan av arter i havet, de ekosystemtjänster som den tillhandahåller och de mänskliga aktiviteter som är beroende av havet. Till exempel har många övervintrade fåglar flyttat sina övervintringsområden norrut, och antalet arter hos varmvattenfisk ökar.

Åtgärderna gällande Klimat i BSAP och NEAES medverkar till att nå (främst):

Sveriges miljömål

- Begränsad klimatpåverkan
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Ett rikt växt- och djurliv.

FN SDG mål 13.1, 13.2, 13.A, 13.B

När det gäller klimatförändringar strävar Helcom BSAP och OSPAR NEAES till att öka motståndskraften i Östersjöns och Nordostatlantens ekosystem gentemot dess effekter. Alla åtgärder som leder till en starkare motståndskraft kan därför också betraktas som klimatanpassningsåtgärder. Men det finns även vissa åtgärder som syftar till att minska utsläpp, exempelvis genom att stödja initiativ som syftar till att minska utsläppen av växthusgaser från sjöfarten inom BSAP och ett främjande av hållbar havsbaserad förnybar energi inom NEAES.

Stärkt åtgärdsarbetet med att minska klimatförändringarna, såsom att öka lagringen av "blått kol", kräver ökad förståelse av kolcykeln, samband mellan land och hav, mm. (t.ex. kolbindning). Även om försurning för närvarande inte är en stor trend i Östersjöns ekosystem, är det en framskridande och betydande trend i världshaven, direkt kopplad till koldioxidutsläpp, som behöver bevakas.

I tabell 8 ges en överblick av hur åtgärderna i BSAP och Oskar NEAES på tema klimat bedöms kunna genomföras

I de svenska miljömålssystemet återfinns två miljömål där havsrelaterad klimatförändring och havsförsurning har relevans, specifikt i *Hav i balans samt levande kust och skärgård* och *"Ett rikt växt- och djurliv"*.

Resursbehovet för genomförande av klimatrelaterade åtgärder i BSAP och NEAES bedöms generellt rymmas inom befintliga anslag. Sverige verkar för att nyttja synergier mellan Helcom och Ospar arbetet i frågan, efter som det är under utveckling. I expertgrupper både Helcom och Ospar sker arbete för detta syfte och Havs- och vattenmyndigheten med flera myndigheter deltar i detta. SMHI samlar kunskap och bedriver forskning inom klimatområdet. Det bör noteras att deltagande i havsregionalt samarbete och framtagande av underlag i hög grad sker genom beställning av expertstöd från lämpliga utförare, dvs fortsatta resurser krävs för detta.

- Svenskt arbete kring hur vi kopplar ihop åtgärdsarbete relaterat till havsmiljön med nya utmaningar på grund av klimatpåverkan fortsatt utvecklas, i relation till utvecklingen på havsregional nivå.

Bland de åtgärder som beslutats i BSAP och NEAES om klimat-relaterade frågor bedöms två kunskapsuppbyggande åtgärder täckas av pågående forskningsutlysningar och processer inom HaV, Naturvårdsverket och Formas.

Tabell 8 Överblick över genomförande av åtgärder under temaområde *på tema klimat*. Åtgärdernas lydelse är förkortad, och i vissa fall har åtgärder slagits ihop, för överblick. Åtgärdernas originalformulering finns i besluten från 2021⁴⁶. Nationell" eller "gemensam" = nationellt eller gemensamt (inom havsregionen) genomförande. "Ansvar" avser myndighet som tillser att kravet uppfylls för SE räkning (nationellt genomförande), eller samordnar svenskt bidrag i det gemensamma arbetet (gemensamt genomförande). Inom parentes stödjande myndigheter.

	Åtgärd som bedöms genomförd i SE
	Åtgärd som för vilken ingen/liten ytterligare insats bedöms nödvändig pga NEAES/BSAP utöver planerat eller pågående arbete. Notera: förutsätter genomförande/resurser inom det planerade arbete som hänvisas till.
	Åtgärd som behöver genomföras 2023-2025
	Åtgärd som behöver genomföras 2025-2030

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
HT1. Uppdatera Helcoms faktablad om klimatförändringar,	S10.O2 Utvecklabedömningar av havsförsurning och	HaV	Helcom: Utförs inom EN CLIME, prel under arbetsgruppen GEAR). HaV följer samt bidrar till

⁴⁶ North-East Atlantic Environment Strategy 2030 (<https://www.ospar.org/convention/strategy>), The Baltic Sea Action Plan (<https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/>)

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
Inkludera klimatförändring i statusbedömningar och bedömningar av effekter av åtgärder. (Gemensam) Målar 2030	<p>klimatförändringar. Ta hänsyn till effekterna av havsförurning och klimatförändringar i relevanta indikatorer (gemensam) Målar 2023</p> <p>S10.O3 Bedöma de nuvarande och beräknade effekterna av klimatförändringar och havsförurning i Ospar-regionen (gemensam) Målar 2023</p>		<p>arbetet genom att vara co-chair för expertnätverket (EN-CLIME).</p> <p>Ospar: HaV har bemannat en tillfällig expertgrupp som har tagit fram en första bedömning för Ospars QSR2023. En mer permanent dedikerad arbetsgrupp om klimatfrågor diskuteras inom Ospar nu och beställning av relevant expertis kan behövas för att bemanna denna grupp om det insätts.</p>
HT2. Genomför en översyn av Helcoms policyer och adressera klimatförändringar exempelvis i indikatorer och HELCOM-rekommendationer (Gemensam) Målar 2030	S11.O4 samt S1.05: Beakta ytterligare belastningar från klimatförändringar och havsförurning i översyn av åtgärder och uppdatera åtgärder i behov. Målar 2021 och periodisk	HaV	<p>Helcom: HaV följer samt bidrar till arbetet genom att vara co-chair för expertnätverket (EN-CLIME).</p> <p>Ospar: HaV bevakar och stödjer med behov i den regelbunden översyn av åtgärder inom OSPAR kommittéer. Målet syftar till att koppla till mätning i klimatfrågor i denna översyn. Se även kommentar om dedikerad arbetsgrupp om klimatfrågor, ovan)</p>
HT3: Utveckla arbetet vid Helcoms sekretariat och organisera Helcom-möten för att ytterligare minimera utsläppen av växthusgaser. (Gemensam) Målar 2030	Inget motsvarande mål inom NEAES 2030 men vägledning mot ett motsvarande arbetssätt finns	HaV	Helcom och Ospar: Leds av HoD och sekretariatet. HaV deltar i möten om klimatförändringar som organiseras av Helcom..
HT4: Främja forskning om Östersjöns land- och havssystemets roll i kolcykeln och hur lagring av organiskt kol i havet (blått kol) kan maximeras samt genomför lämpliga åtgärder. (Nationell/gemensam) Målar 2030	S12.O1 Utveckla ett regionalt tillvägagångssätt för att tillämpa naturbaserade lösningar för koldioxidlagring, inkl att skydda och återställa relevanta kolbindning- och lagringshabitat (gemensam) Målar 2023)	HaV	<p>Helcom: HaV följer frågan i relevanta arbetsgrupper i Helcom. På nationell nivå tar HaV fram information om forskningsbehov som delas med NV och Formas.</p> <p>Ospar: I en första fas behöver OSPAR CoG ta fram gemensamma koncepter för detta mål. HaV ska bevakas och ta in relevant expertis med behov. SE co-leder ett kopplat mål om bäst praxis för restaurering med erfarenhet med restaurering av ålgräs. Beställning av underlag från relevant utförare kan behövas,</p>
HT5. Utveckla en strategi kring havsförurning i Östersjön (Gemensam) Målar 2025	<p>S10:O1 Genomför ett samordnat, långsiktigt övervakningsprogram för havsförurning. (gemensam) Målar 2025</p> <p>S10.O2 Utveckla bedömningar av havsförurning och klimatförändringar. Ta hänsyn till effekterna av havsförurning och klimatförändringar i relevanta indikatorer (gemensam) Målar 2023</p>	HaV	<p>HaV följer frågan i relevanta arbetsgrupper i Helcom. och i Ospar (HASEC, tidigare med stöd av GU. HaV deltar även i ICG on Ocean Acidification i Ospar).</p> <p>Försatt bemanning av Ospars expertgrupp om ICG-OA genom beställning till relevant utförare behövs t.ex. SMHI, GU, SU osv.</p>
Ingen motsvarande	S12.O3. Utvärdera effektivitet av OSPAR åtgärder som genomförs i samband med koldioxidlagring för att försäkra att koldioxidströmmarna hålls kvar permanent i lagringskomplexet. Målar 2026.	(HaV)	Ospar: HaV ska bevakas rapportering om detta arbete inom Ospar och engagera med behov i syftet att undvika negativa konsekvenser för den marina miljön, människors hälsa och annan legitim användning av det marina området. Nationell ambitionsnivå och avgränsning oklar. Det behövs en politisk linje i frågan
Ingen motsvarande	S12.O4. Utveckla riktlinjer, för att främja och underlätta hållbar	HaV	Ospar: Hav engageras i gemensamt arbete som tas fram inom en arbetsgrupp (ICG-ORED) vilken förbereder produkter för Ospars EIHA kommitté. HaV

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
	utveckling samt uppskalning av förnybar energi till havs. Gemensamt. Målår 2024	(NV)	stödja en co-lead inom gruppen som tar fram gemensamma principer och vägledning. Finansiella bidrag kan behövas för att stödja gemensam beställning av expertstöd. NV bör medverka avseende fåglar.

Temaområde: Tvärgående frågor

De ämnen som ingår i detta avsnitt kan ses som tvärgående eller övergripande, och kan därför påverka genomförandet av andra delar av BSAP och NEAES. De är alla viktiga uppgifter för att nå målen i förvaltningen. Här ingår frågor om Övervakning, Havsplanering, Ekonomisk och social analys, Helcom "Hot spot"-systemet, kunskapsutbyte och medvetandehöjande åtgärder samt finansiering.

Arbetet med Helcom Hot Spots⁴⁷ (listning av källor till stor negativ påverkan på Östersjöns marina ekosystem) har varit symboliskt viktigt arbete, och framgångsrikt på det sättet att av ca 150 förorenande objekt som listades 1992, återstår nu knappt en fjärdedel. Helcomländerna har nu beslutat att se uppdatera listan.

Övervakningen och de ekonomiska och sociala analyserna syftar till att undersöka och kvantifiera de direkta och indirekta effekterna av åtgärdsarbetet.

Den fysiska planeringen av havet är ett centralt och allt viktigare instrument för ekosystembaserad havsförvaltning och för att uppnå god miljöstatus. Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för den nationella havsplaneringen och bidrar i det havsregionala samarbetet i Helcom arbetsgrupp WG HELCOM-VASAB MSP. Här kan nämnas att 2021 antogs gruppens färdplan för havsplanering 2021-2030⁴⁸. Arbetet genomförs nationellt till stor del genom befintligt regelverk (Havsplaneringsförordningen).

- Sverige genom Havs- och vattenmyndigheten leder tillsammans med Helcom genom medverkan i eMSP-NBSR projektet för genomförande av BSAP åtgärd HT12.

Helcom Science Agenda

I samband med uppdateringen av aktionsplanen togs en forskningsagenda fram – Helcom Science Agenda. Forskningsagendan identifierar tematiska områden och frågor där kunskapssammanställningar eller ny forskning behövs för att genomföra de överenskommelser som fattats i Helcom på ett effektivt sätt. Avsikten med forskningsagendan är dels att uppmuntra forskare att söka medel till projekt som kan bidra till att fylla de identifierade kunskapsluckorna. Dels att anmoda forskningsfinansiärer och myndigheter att utlysa bidrag till forskning och synteser i dessa områden. För att implementera aktionsplanen på bästa möjliga sätt behövs således ytterligare resurser än de som kan kopplas direkt till arbetet inom Helcoms och dess

⁴⁷ Helcoms web om Hot-spot systemet; <https://helcom.fi/action-areas/industrial-municipal-releases/helcom-hot-spots/>

⁴⁸ Helcom, 2021. Helcom Regional Maritime Spatial Planning Roadmap 2021-2030 <https://helcom.fi/wp-content/uploads/2021/10/Regional-Maritime-Spatial-Planning-Roadmap-2021-2030.pdf>

arbetsgrupper. En motsvarande plan (Ospar Science Agenda) tas fram inom Ospar i samband med Ospars Quality Status Report 2023.

I tabell 9 ges en överblick av hur de tvärgående åtgärderna i BSAP och Ospar bedöms kunna genomföras

Tabell 9 Överblick över genomförande av tvärgående åtgärder. Åtgärdernas lydelse är förkortad, och i vissa fall har åtgärder slagits ihop, för överblick. Åtgärdernas originalformulering finns i besluten från 2021⁴⁹. "Nationell" eller "gemensam" = nationellt eller gemensamt (inom havsregionen) genomförande. "Ansvar" avser myndighet som tillser att kravet uppfylls för SE räkning (nationellt genomförande), eller samordnar svenskt bidrag i det gemensamma arbetet (gemensamt genomförande). Inom parentes stödjande myndigheter.

	Åtgärd som bedöms genomförd i SE
	Åtgärd som för vilken ingen/liten ytterligare insats bedöms nödvändig pga NEAES/BSAP utöver planerat eller pågående arbete. Notera: förutsätter genomförande/resurser inom det planerade arbete som hänvisas till.
	Åtgärd som behöver genomföras 2023-2025
	Åtgärd som behöver genomföras 2025-2030

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
Övervakning			
HT6, HT7. Granska och revidera vid behov Helcoms övervakningsprogram, bedömningsstrategi och data och informationsstrategi (Gemensam) Målår 2030 resp 2023	JAMP (Joint assessment and monitoring program), Ospars gemensamma bedömnings- och övervakningsprogram	HaV (NV, flertal)	Helcom och Ospar: HaV ska samordna andra myndigheter (t.ex. NV) i deltagande i uppdatering av övervakningsprogram i både Helcom och Ospar.
HT8. Tillse att Helcoms övervakningsprogram är regionalt samordnade. (Nationell) Målår 2026	JAMP	HaV (NV, flertal)	Helcom och Ospar: Pågående arbete och med start 2023. Åtgärden kan genomföras via återkommande samverkan som sker mellan HaV och NV i genomförande av den nationella miljöövervakningen.
HT9. Kartlägga biotoper och livsmiljöer nationellt inom regionalt jämförbara klassificeringssystem, (Nationell/gemensam) Målår 2028	ingen motsvarande	HaV	Helcom: Nationell arbete är under utveckling samordnad av HaV och med underlag från SGU. Stöd från andra expert utförare kan behövas.. HaV bidrar till det gemensamma arbetet genom arbetsgruppen BioDiv
HT10. Påbörja övervakning 2024 för biotoper och livsmiljöer där brister identifierats och följ upp detta med kontinuerlig övervakning (Nationell/gemensam) Målår 2024, 2030.	inte relevant	HaV	Helcom: HaV ska följa arbetet inom relevanta Helcom arbetsgrupper och bidrar där. Uppdrag till exempelvis SGU eller Adb skulle kunna bli aktuellt.
HT11. Utveckla kvalitetsstandarder för kartläggning av livsmiljöer på havsbotten. (Gemensam) Målår 2024	JAMP	HaV	HaV ska följa arbetet inom relevanta Helcom arbetsgrupper och bidrar där så är möjligt och relevant. Uppdrag till exempelvis SGU eller Adb skulle kunna bli aktuellt.)
Havsplanering			
HT12. Havsplanering med en ekosystemansats för	S7.O1 + SX.O2	HaV	HT12 genomförs av HaV som ansvarig för den nationella havsplaneringen och via arbete i

⁴⁹ North-East Atlantic Environment Strategy 2030 (<https://www.ospar.org/convention/strategy>), The Baltic Sea Action Plan (<https://helcom.fi/baltic-sea-action-plan/>)

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
att stödja BSAP målen och bidra till hållbar havsbaserad verksamhet. (Nationell/gemensam) Målar 2030		(flertal)	arbetsgrupp WG HELCOM-VASAB MSP. Arbetsprogram för de första delarna (2022-24) förväntas vara klart 2023. Svenskt engagemang beslutas i den processen; SE leder tillsammans med Helcom genom medverkan i eMSP-NBSR projektet. Genomförs nationellt till stor del genom befintligt regelverk Havsplaneringsförordningen där LST och NV involveras.
HT13. Användning av havsplanering som ett verktyg för att markera områden med stort naturvärde; samt HT14. Havsplanering för att styra havsbaserad verksamhet från områden där de kan orsaka allvarliga skador eller störningar.	SX.O2, S7.O1.	HaV (flertal)	Genomförs av HaV enl. ovan. HT13 delvis genomförd bl.a. i föreslagna havsplaner från 2019. Samordning kring nationellt marint områdesskydd med LST, NV deltagande så som i nationella havsplaneringsprocessen.

Havsregional ekosystem förvaltning inom Ospar

Koppling till H12-HT14	S7.O1. Vidareutveckla metoder för analys av kumulativa effekter i de marina ekosystemen i Nordostatlanten Gemensam. Målar 2028.	HaV	Ospar: SE ska engagera i metodutveckling efter QSR 2023 med syfte i att utveckla metoder med ett mer rumsligt perspektiv.
Koppling till H12-HT14	SX.O2. Inleda diskussion om en praktisk ansats för ekosystembaserad förvaltning på regional skala,. Gemensam. Målar: 2024 och framåt	HaV	Ospar: I ett första fas behöver OSPAR CoG ta fram koncept för detta operativa mål. HaV ska vara deltagande. Vid behov kan svensk erfarenhet med ekosystembaserad förvaltning mätas in. Nationell ambitionsnivå och avgränsning oklar. Det behövs en politisk linje i frågan.

Ekonomisk och social analys

HT15. Integrera ekonomiska och sociala analyser i Helcomarbetet HT18. Bedömning och värdering av ekosystemtjänster. (Gemensam) Målar 2023	S7.O3. Påbörja räkenskaper med ekosystemtjänster och naturkapital genom att maximalt använda befintliga ramverk. Detta för att erkänna, bedöma och konsekvent redogöra för mänskliga aktiviteter och deras konsekvenser i genomförandet av ekosystembaserad havsförvaltning. Gemensam. Målar: 2025.	HaV	Helcom: Utförs inom Holas III-arbetet där ekonomisk social analys samt ekosystemtjänster kommer ingå, SE (HaV) har erbjudit expertstöd om ekosystemtjänster. Under 2023 kommer möjliga användningsområden nationellt för utvecklade metoder och resultaten att utvärderas.
HT16. Förbättra användningen av resultaten från ekonomiska och sociala analyser i beslutsfattandet. (Gemensam) Målar 2028		HaV	Ospar: HaV ska bevaka och engagera med behov is gemensamt Ospar arbete inom ramen för S7.O3. Målet har koppling till flera av Helcoms åtgärder om ekonomisk och social analys och SE kan syfte i att stödja erfarenhetsutbyte. Stöd från relevanta utförare kan behövs.
HT17. Integrera kvantitativa och kvalitativa ekonomiska miljövärden i förvaltningen av verksamheter och i havsplaneringen. (Nationell) Målar 2030		HaV	Helcom: Pågående utvecklingsarbete bl.a. inom konsekvensbedömningar av kommande planförslag (pågående uppdrag om havsplaner). Kan komma att utvecklas under kommande planering, eller i uppföljning av havsplanerna. Värden av den marina miljön beskrivs även exempelvis inledande bedömning 2018 samt inom HolasIII. Utveckling diskuteras inom de regionala havskonventionerna och EU-arbetet.

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
HT19. Tillämpa ekosystemräkenskaper för att bedöma de marina ekosystemens bidrag till ekonomisk verksamhet (Gemensam) Målår 2028		HaV	Helcom: Görs inom Helcom expertgrupp EG ESA, HaV avser följa och ev. bidra till detta arbete inom ESA.
HT20. Utvärdera befintliga verktyg för att analysera om åtgärder är tillräckliga för att nå uppsatta miljömål (Gemensam) Målår 2024, 2028.	NEAES §6 Genomförandet och utvärdering av strategi) och Oskar measures and action programme (MAP)	HaV	Helcom och Oskar: HaV avser bidra till detta arbete genom deltagande i expertgrupp EG ESA, inom Helcom och TG-MAP inom Oskar
HT21. Identifiera incitament för att minska belastningar på havsmiljön och öka användningen av incitamenten. (Nationell/gemensam) Målår 2025	ingen motsvarande	HaV	Helcom: HaV ska bidra i expertgrupp EG ESA, (gemensamt genomförande) och kan där delge svenska erfarenheter (t.ex. åtgärdslistor) och initierar analysarbete (2023) som ska ge underlag till Helcom-arbetet.
HT22. Identifiera subventioner eller incitament som är skadliga för havsmiljön och arbeta för att fasa ut dessa (Gemensam) Målår 2025, 2030	ingen motsvarande	HaV	Helcom: HaV ska bidra i expertgrupp EG ESA, (gemensamt genomförande) och kan där delge svenska erfarenheter (t.ex. åtgärdslistor) och initierar analysarbete (2023) som ska ge underlag till Helcom-arbetet. Att se på möjligheten att fasa ut skadliga incitament till nästa uppdatering av BSAP.

"Hot-spots"

HT23. Åtgärda återstående "hot spots" i Östersjön (JCP, 1992). (Nationell) Målår 2025	Ingen motsvarande	HaV	Genomförd: SE har redan åtgärdat hot spots i svenska vatten på listan och rapporterat detta till Helcom
HT24. Ange eventuellt nya föroreningshärdar (hot spots) och utveckla kriterier för hur dessa ska definieras och avlägsnas (Nationell/gemensam) Målår 2023	Ingen motsvarande	HaV, (NV, SJV, VM)	Helcom: HaV ska följa åtgärdsplanen noga genom WG-arbetet. Om relevant kan SE föreslå en workshop under hösten 2023 för att utveckla arbetet. Vilka myndigheter och åtgärder som blir relevanta beror på vilka "hot-spots" som ingår i uppdaterade listan.
HT25. Säkerställ finansiella mekanismer för att eliminera föroreningshärdar (hot spots) (Nationell) Målår 2027	Ingen motsvarande	HaV	Helcom: HaV ger fortsatt svenskt stöd till internationella investeringsprogram, t.ex. BSAP-fonden. Vilken myndighet eller finansieringsmekanism som kan komma att bli aktuell beror på vilka "hot-spots" som kommer listas.
HT26. Förbättra samarbetet med länder utanför Helcom för att avlägsna befintliga och identifiera nya föroreningshärdar (Gemensam) Målår 2030	Ingen motsvarande	HaV	Helcom: HaV ska delta i diskussioner inom relevant arbetsgrupp (prel. Source to Sea) för att åtgärda existerande "hot-spots" inkluderar samarbete och möjliga finansieringsvägar. Vilka ytterligare samarbeten och finansieringsmekanismer som kan komma att bli aktuell beror på vilka "hot-spots" som kommer listas.

Kunskapsutbyte och medvetenhetskampanjer

Öka havsmedvetenheten hos allmänhet och andra intressenter, främja möjligheterna för allmänheten att delta i medborgarforskning. (Nationell/gemensam) Målår 2030	Flera	HaV	Helcom och Oskar: HaV ska sprida relevant information genom myndighetens kanaler och nätverk samt bidrar med nationella erfarenheter till Helcom-och Oskar arbetet.
HT28. Dela med sig av erfarenheter och bästa praxis om genomförda	Flera och Oskar MAP	HaV	Helcom och Oskar: HaV ska sprida relevant information genom myndighetens kanaler och

BSAP åtgärd	NEAES mål	Ansvar	SE status och genomförande
åtgärder. (Nationell/gemensam) Målår 2030			nätverk samt bidrar med nationella erfarenheter till Helcom-och Ospar arbetet.

4. Resurser

Nedan ges en övergripande beskrivning av resurssättning av genomförandeplanen. Sammanfattningsvis kan genomförande till viss del ske inom befintliga ramar (myndighetsanslag), men ytterligare resurser behövs i för att genomföra många åtgärder och uppfylla mål. Resursbehoven för genomförande av BSAP och NEAES är i nuläget svåra att kvantifiera då de insatser som krävs skiljer sig beroende på typ av åtgärd, och genomförandet ofta beror på utfall av fortsatt samarbete med andra länder.

Personella resurser

Många av åtgärderna i BSAP och NEAES kräver en gemensam insats i Helcoms arbetsgrupper eller Ospars kommittéer som en del i genomförandet. Som ett minimum behöver svenska myndigheter (eller delegerade experter) delta på möten och bidra med underlag i de frågor där myndigheten har expertis eller mandat. De resurser som krävs är alltså:

- Arbetstid för utredare/expert på myndigheter för förberedelser och deltagande på mötet
- Arbetstid för utredare/expert på myndigheter för att bidra med underlag i varierande grad
- I de fall Sverige tagit på sig att leda arbetet för att genomföra en viss överenskommelse kan det även krävas resurser för upphandlat expertstöd, framtagande av underlagsrapporter, workshops mm.

Myndigheter som representerar Sverige på mötena med ett utpekat ansvar har ofta avdelade resurser för internationellt samarbete (förvaltningsanslag). Men för framtagande av underlag som krävs kan det finnas behov av deltagande av myndigheter som inte har ett tydligt utpekat ansvar. Deras medverkan bygger i hög grad på myndighetssamverkan. Sverige som land har genom regeringen åtagit sig att genomföra åtagandena i Helcom och Ospar, och myndigheterna under regeringen behöver då samverka för att genomföra åtagandena.

Viktigt för genomförande är alltså att ha ett utpekat åtgärdsansvar då resurser för genomförandet ställs mot andra förvaltningsprocesser. Då åtgärdsarbete inom Helcom och Ospar inte har en legalt bindande karaktär kan de i vissa fall prioriteras ned jämfört med processer med juridiska krav. Därför kan ett tydligt uppdrag från regeringen krävas i vissa fall för att säkra genomförande av BSAP och NEAES. Det bör noteras att det arbete som genomförs i de regionala havskonventionerna Helcom och Ospar i hög grad sammanfaller med arbete som också sker i andra internationella fora (t.ex. FN SDG- mål, EU-direktiv), eller i nationella processer (t.ex. miljömålsarbetet). I de flesta fall kommer insatser inom havsregionalt arbete att ha synergier med dessa andra processer.

Vad gäller genomförande av **nationella åtgärder**, som ännu inte anses genomförda, så kan kostnader för genomförande variera stort, och innefatta exempelvis det som anges i tabell 10.

Tabell 10 typer av möjliga kostnader för åtgärder i BSAP och NEAES som ännu ej är pågående eller genomförda.

Exempel genomförande	Typ av kostnad
Framtagande av ett nationellt program, strategi, riktlinje	Arbetstid för utredare/expertter på myndigheter samt ev. mindre kostnader för externa uppdrag eller utlägg.
Uppdateringar av föreskrifter	Kostnader för incitament, infrastruktur, etc.
Uppmuntra miljövänliga tekniker,	
Upprättande av databas eller produktregister	Kostnader för upprättande och innehåll, inklusive arbetstid för utredare/expertter på myndigheter.
Genomföra informationskampanjer	Kostnad för externa uppdrag, informationsmaterial etc

Finansiering

Arbetet med BSAP och NEAES kan delvis ske på myndigheternas förvaltningsanslag, dvs. genom att medel avsätts från myndigheternas budget för utredares arbete med åtgärderna, eller för expertstöd. I många fall kan genomförande ske genom pågående eller planerade nationella processer, t.ex. åtgärdsprogram, för vilka finansiering finns eller söks i separata processer. Genomförande av både nationellt och gemensamt genomförda åtgärder kan på så sätt till viss del ske inom befintliga ramar.

Det förväntas dock att ett antal av åtgärderna för fullt genomförande kräver specifik finansiering t.ex. införande av ny reglering eller annat praktiskt genomförande. Regeringen har för det syftet 2023 anslagit 15 000 000 kr 2023 till genomförande av insatser inom BSAP och NEAES.

Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för anslag för åtgärder för havs- och vattenmiljön. Anslaget kan i dagsläget bland annat användas för att genomföra miljöförbättrande åtgärder, kunskapsuppbyggnad och för att testa ny kunskap i pilotprojekt, eller användas som medfinansiering till olika EU-fonder. Den fond som är mest relevant för de nya åtgärderna är den Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden (EHFVF).

Förkortningar

AdB - Artdatabanken

AFS-konventionen- Internationella konventionen om kontroll av skadliga antifoulingssystem på fartyg

AIS- Automatic Identification System

BAT- Bästa tillgängliga teknik (Best Available Technique)

Baltfish - Baltic Sea Fisheries Forum

BBNJ- Biodiversity Beyond National Jurisdiction

BEP- Best Environmental Practice

BNI- Baltic Nest Institute

BSAP- Baltic Sea Action Plan (Aktionsplan för Östersjön)

BSEFS- Helcom Baltic Sea Environment Fact Sheets

Bunkerkonventionen - Internationella konvention om civilrättsligt ansvar för föroreningskada orsakad av bunkerolja (2001)

CAP – EU:s gemensamma jordbrukspolitik (Common Agricultural Policy)

CBD- FNs Convention on Biological Diversity (Konvention om Biologisk Mångfald)

CEIP- Centre for Emission inventories and Projections

COLREG - Convention on the International Regulations for preventing Collisions at Sea, 1972

ECA – Emissions Control Area (kontrollområde för luftutsläpp)EHFVF - Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden

EMEP- European Monitoring and Evaluation Programme

EMSA- European Maritime Safety Agency

EU MAP – EU datainsamlingsförordningen

EU SBSR- EU Strategy for the Baltic Sea Region

EEZ – Exklusiv ekonomisk zon (Exclusive Economic Zone)

FN – Förenta Nationerna (United Nations)

FOI- Totalförsvarets forskningsinstitut

GFP- EU:s gemensamma fiskeripolitik

GU- Göteborgs Universitet

HaV – Havs- och vatten myndigheten

Havsmiljödirektivet - EU:s ramdirektiv för havsmiljön

Helcom- Helsingforskonventionen Helcom NIC- Nutrient Input Ceiling

Helcom PLC-projekt- Pollution Load Compilation

HNS-konventionen - farliga och giftiga ämnen till havs Konventionen (1996)

Holas II- Helcoms andra holistiska miljöbedömning av Östersjön

Holas III - Helcoms tredje holistiska miljöbedömning av Östersjön

HVMFS- Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter om klassificering och miljö kvalitetsnormer avseende ytvatten

IMO- International Maritime Organization

IED-direktivet – EU Industriutsläppsdirektivet

KBV- Kustbevakningen

KemI- Kemikalieinspektionen

KTH- Kungliga tekniska högskolan

LOVA – Lokala Vattenvårdprojekt

Lv- Läkemedelsverket

LST- Länsstyrelsen

MAI- Maximalt tillåten belastning (Maximum Allowable Input)

MARPOL- The International Convention for the Prevention of Pollution from Ship

MB - Miljöbalken

MKN- Miljö kvalitetsnorm

MKB - Miljökonsekvensbeskrivning

MPA- Marina skyddade områden (Marine Protected Area) MSB- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap N- Kväve

MSB – Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

NASCO – North Atlantic Salmon Conservation Organisation

NEAES- North East Atlantic Environment Strategy (Miljöstrategi för Nordostatlanten)

NEFCO – The Nordic Green Bank

NIC- Belastningstak för näringstillförsel (Nutrient Input Ceiling)

NV- Naturvårdsverket

Ospar- Ospar konventionen för skydd av den marine miljön i Nordostatlanten

Ospar HASEC- Ospars Hazardous Substances & Eutrophication Committee

OECM- Andra effektiva områdesbaserade bevarandeåtgärder (Other Effective Conservation Measures)

P- Fosfor

PBDE - polybromerade difenyletrar

PFAS - per- och polyfluorerade alkylsubstanser

PLC - RecCore-projekt=följer upp Helcoms beting för minskat näringsutsläpp

Protect Baltic - EU finansierat gemensamt projekt via Horizon

RAP-ML – Regional Action Plan – Marine Litter

REACH - Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) och inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet

RedCore - RecCore-projekt=följer upp Helcoms beting för minskat näringsutsläpp

RK- Regeringskansliet

RU- Regeringsuppdrag

SE - Sverige

SEA – Strategic Environmental Assessment (strategisk miljöbedömning)

SDG- UN Sustainable Development Goals (FN:s mål för hållbar utveckling) FN:s mål för hållbar utveckling

EU:s ramdirektiv för vatten och havsmiljön

SGU- Svergies Geologiska Undersökning

SHK – Statens Haverikommission

SJV- Statens Jordbruksverk

SJVFS - Statens jordbruksverks föreskrifter

SjöV- Sjöfartsverket

SLU – Sveriges Landsbruksuniversitet

SOLAS – Safety of Life at Sea Convention

Sox - Sulfur oxides

SSM- Strålsäkerhetsmyndigheten

SU – Stockholm Universitet

TS- Transportstyrelsen

UN- United Nations (FN)

UNCLOS – United Nations Convention on the Law of the Sea

VA-plan - Vatten- och avloppsplan

VERA – beräkningsverktyget

VMD – Vattendirektiv - EU:s ramdirektiv för havsmiljön

VM- Vattenmyndigheterna

ÅPG – Åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper

ÅPH- Åtgärdsprogram för Havsmiljön

ÅPV- Åtgärdsplan för Vatten

